

Algemeen ambtsbericht
Democratische Republiek Congo

December 2010

Directie Consulaire zaken en Migratiebeleid
Afdeling Asiel, Hervestiging en Terugkeer
Den Haag
070 - 348 4517

Inhoudsopgave

1	Inleiding	4
2	Landeninformatie	5
2.1	Basisgegevens	5
2.1.1	Land en volk	5
2.1.2	Staatsinrichting	6
2.1.3	Geschiedenis	10
2.2	Politieke ontwikkelingen	13
2.3	Veiligheidssituatie	28
3	Mensenrechten	47
3.1	Juridische context	47
3.1.1	Verdragen en Protocollen	47
3.1.2	Nationale wetgeving	48
3.2	Toezicht op naleving van mensenrechten	50
3.3	Naleving en schendingen	51
3.3.1	Vrijheid van meningsuiting	52
3.3.2	Vrijheid van vereniging en vergadering	55
3.3.3	Vrijheid van godsdienst	58
3.3.4	Bewegingsvrijheid	59
3.3.5	Rechtsgang	66
3.3.6	Arrestaties en detenties	69
3.3.7	Situatie in gevangenissen	70
3.3.8	Mishandeling en foltering	73
3.3.9	Verdwijningen en ontvoeringen	74
3.3.10	Buitengerechtelijke executies en moorden	74
3.3.11	Doodstraf	75
3.4	Positie van specifieke groepen	75
3.4.1	Vrouwen en meisjes	75
3.4.2	Etnische groepen	82
3.4.3	Homoseksuelen	85
3.4.4	Minderjarigen	86
3.4.5	Dienstplicht en desertie	95
4	Migratie	96
4.1	Ontheemden- en vluchtelingenstromen	96
4.1.1	Buiten de DRC	96
4.1.2	Binnen de DRC	96
4.2	Activiteiten van internationale organisaties	98
	Literatuurlijst	99
I	Lijst van gebruikte afkortingen	108

II	Kaart van de Democratische Republiek Congo	109
III	Overzichtskaart van de Kivu-provincies	110
IV	Provincie-indeling van de Democratische Republiek Congo	111
V	Lijst met kabinetsleden (sinds kabinetswijziging van 19 februari 2010)	112

1 **Inleiding**

In dit algemeen ambtsbericht wordt de situatie in de Democratische Republiek Congo (DRC) beschreven voor zover deze van belang is voor de beoordeling van asiolverzoeken van personen die afkomstig zijn uit de DRC en voor besluitvorming over de terugkeer van afgewezen Congolese asielzoekers. Dit ambtsbericht is een actualisering van eerdere ambtsberichten over de situatie in de DRC (laatstelijk januari 2010). Het algemeen ambtsbericht beslaat de periode van december 2009 tot en met oktober 2010.

Dit ambtsbericht is gebaseerd op informatie van openbare en vertrouwelijke bronnen. Bij de opstelling is gebruik gemaakt van informatie van verschillende organisaties van de Verenigde Naties, niet-gouvernementele organisaties, vakliteratuur en berichtgeving in de media. Een overzicht van de geraadpleegde openbare bronnen is opgenomen in de literatuurlijst. Bovendien liggen bevindingen ter plaatse en vertrouwelijke rapportages van de Nederlandse vertegenwoordiging in Kinshasa aan dit algemeen ambtsbericht ten grondslag.

In het algemeen ambtsbericht wordt verwezen naar geraadpleegde openbare bronnen. Daar waar openbare bronnen zijn vermeld, wordt de tekst in veel gevallen ook ondersteund door informatie die op vertrouwelijke basis is ingewonnen.

In hoofdstuk twee wordt ingegaan op recente ontwikkelingen op politiek en veiligheidsgebied. Deze beschrijving wordt voorafgegaan door een beknopt overzicht van de recente geschiedenis van de DRC. Ook is een korte passage over de geografie en de bevolking van de DRC opgenomen.

In hoofdstuk drie wordt de mensenrechtensituatie in de DRC geschetst. Na een beschrijving van wettelijke garanties en internationale verdragen waarbij de DRC partij is, komen de mogelijkheden van toezicht op naleving van de mensenrechten aan de orde. Daarna volgt de beschrijving van de naleving dan wel schending van enkele klassieke mensenrechten. Ten slotte wordt de positie van specifieke groepen, waaronder minderjarigen belicht.

In hoofdstuk vier komen de opvang van vluchtelingen, binnenlands ontheemden en activiteiten van internationale organisaties aan de orde.

2 Landeninformatie

2.1 Basisgegevens

2.1.1 Land en volk

De DRC is na Sudan en Algerije het grootste land in Afrika. De totale oppervlakte is 2.344.858 vierkante kilometer, een gebied ongeveer zo groot als West-Europa. De buurlanden zijn Angola, de Republiek Congo (Brazzaville), de Centraal-Afrikaanse Republiek, Sudan, Uganda, Rwanda, Burundi, Tanzania en Zambia. De kustlijn bedraagt 37 kilometer.¹

De DRC is onderverdeeld in elf provincies: Bas-Congo, Kinshasa, Bandundu, Equateur, Province Orientale, Kasai Occidental, Kasai Oriental, Maniema, Noord-Kivu, Zuid-Kivu en Katanga. De grondwet (van kracht sinds 18 februari 2006) voorziet echter in een onderverdeling in 26 provincies, die gestalte zou moeten krijgen in de 36 maanden volgend op de installatie van de nieuwe politieke instituties na de verkiezingen die in 2006 zijn gehouden.² De wet waarmee deze territoriale herindeling wordt vormgegeven, de *Loi sur les entités décentralisées*, is echter nog niet aangenomen door beide kamers van het parlement. Het is daarom nog niet bekend wanneer de nieuwe provincie-indeling zal ingaan.³

Volgens de nieuwe grondwet zal de DRC worden onderverdeeld in de stad Kinshasa (met de status van provincie) en de volgende provincies: Bas-Uélé, Equateur, Haut-Lomami, Haut-Katanga, Haut-Uélé, Ituri, Kasai, Kasai Oriental, Kongo central, Kwango, Kwilu, Lomami, Lualaba, Lulua, Mai-Ndombe, Maniema, Mongala, Nord-Kivu, Nord-Ubangi, Sankuru, Sud-Kivu, Sud-Ubangi, Tanganyika, Tshopo en Tshuapa.⁴ Een kaart van de provincie-indeling is bijgevoegd als bijlage IV. De provincies zijn verder onderverdeeld in de steden (onder te verdelen in *communes*) en de *territoires* (onder te verdelen in *communes*, *secteurs* en *chefferies*).

De bevolking van de DRC wordt geschat op ongeveer 70,9 miljoen inwoners en bestaat voor bijna de helft uit kinderen onder de 15 jaar. Slechts 2,5% van de bevolking is ouder dan 65 jaar.⁵

---

¹ Central Intelligence Agency (CIA), The World Factbook - Congo, Democratic Republic, <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/cg.html> (geraadpleegd op 17 juni 2010). Zie bijlage II voor een overzichtskaart van de DRC.

² Constitution de la République Démocratique du Congo, artikel 2 en 226 (Constitution).

³ UN Security Council, S/2008/728, 21 november 2008, pp. 17-18.

⁴ Constitution, artikel 2.

⁵ Central Intelligence Agency (CIA), The World Factbook - Congo, Democratic Republic, <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/cg.html> (geraadpleegd op 17 juni 2010).

In de DRC wonen ongeveer 250 etnische groeperingen, waarvan de meerderheid (ongeveer 80% van de bevolking) als Bantu wordt geclassificeerd. De drie grootste etnische groeperingen worden tot de Bantuvolkeren gerekend: de Baluba (18 %), de Mongo (17 %) en de Bakongo (12 %). Kleinere Bantugroepen zijn o.a. de Hutu-groepen, de Nande, de Hunde en de Babembe. Andere etnische groeperingen worden tot de Nilotische volkeren (o.a. de Alur en de Tutsi-groepen) en de Sudanese volkeren gerekend. Daarnaast behoort een klein gedeelte van de bevolking tot de Bambuti (pygmeeën), de oorspronkelijke bewoners van Midden-Afrika (zie ook paragraaf 3.4.2).

De officiële taal van de DRC, het Frans, wordt door een groot deel van de stedelijke bevolking gesproken. Het onderwijs wordt gegeven in het Frans, in alle onderwijsinstellingen en op alle niveaus. Degenen die enig onderwijs hebben genoten spreken dan ook (een zekere mate van) Frans. De meest gesproken taal is echter Lingala (vooral in Kinshasa en langs de rivieren), gevolgd door Kikongo (ten westen van Kinshasa), Tshiluba (in het zuiden) en Swahili (in het oosten en noordoosten, ook wel Kingwana genoemd). Daarnaast zijn er nog tientallen lokale talen. Hutu- en Tutsi-groepen, waaronder de Banyamulenge, spreken een dialect van het Kinyarwanda (zie ook paragraaf 3.4.2).⁶

Ongeveer 55% van de Congolese bevolking is rooms-katholiek, 20 % is protestant, circa 9% van de bevolking is Kimbanguïst⁷ en 9% moslim. Het overige deel van de Congolese bevolking hangt voornamelijk traditionele inheemse godsdiensten aan.⁸

De Congolese munteenheid is de Congolese franc (FC, *franc congolais*). In juni 2010 was 1 euro ongeveer 1.089 Congolese francs waard.⁹

2.1.2 Staatsinrichting

Met de implementatie van de nieuwe grondwet, de presidentsverkiezingen en de installatie van een democratisch gekozen parlement is een einde gekomen aan de transitieperiode die volgde op de vredesakkoorden van Pretoria (2002) en Sun City (2003).

---

⁶ Trésor de la Langue Française au Québec (TLFQ), Congo-Kinshasa, <http://www.tlfq.ulaval.ca/axl/afrique/czaire.htm> (geraadpleegd op 17 augustus 2009).

⁷ Het Kimbanguïsme is een religieuze stroming die haar wortels heeft in het christendom. De beweging werd op 6 april 1921 gesticht door Simon Kimbangu en is lange tijd door het Belgische koloniale bewind als subversief beschouwd. Voluit heet zij *Église de Jesus Christ sur Terre par le Prophète Simon Kimbangu*.

⁸ U.S. Department of State, *International Religious Freedom Report 2009, Democratic Republic of the Congo*, 26 oktober 2009.

⁹ Oanda Currency Converter, <http://www.oanda.com/convert> (geraadpleegd op 17 juni 2010).

De regering staat onder leiding van president Joseph Kabila en premier Adolphe Muzito.

Grondwet

De huidige Congolese grondwet is sinds 18 februari 2006 van kracht. In de periode van 18 februari 2006 tot aan het einde van de transitieperiode op 6 december 2006 was tegelijkertijd de overgangsgrondwet van kracht. Veel belangrijke wetten (o.a. het Wetboek van Strafrecht) stammen uit de koloniale tijd en moeten nog in overeenstemming worden gebracht met de nieuwe grondwet, maar ook met internationale verdragen die de DRC heeft ondertekend.

De grondwet voorziet in een scheiding van de uitvoerende, wetgevende en rechterlijke macht.

Uitvoerende macht

De grondwet voorziet in de verkiezing van een president voor vijf jaar, die eenmaal herkozen kan worden. De president is het staatshoofd en de opperbevelhebber van de strijdkrachten. De president mag geen nevenfunctie bekleden in een politieke partij. Bij permanente verhindering van het staatshoofd zal de voorzitter van de Senaat de presidentiële taken waarnemen. Vrijwel alle besluiten van de president dienen tevens te worden ondertekend door de premier. De president benoemt, na consultatie van de Nationale Vergadering (*Assemblée nationale*), de premier uit de parlementaire meerderheid in de Nationale Vergadering.

De regering bestaat, naast de premier, uit de ministers, vice-ministers en indien van toepassing de vice-premiers, ministers van Staat en gevolmachtigd ministers. De president zit de ministerraad voor of delegeert deze taak aan de premier.¹⁰

Sinds 6 december 2006 is Joseph Kabila de democratisch gekozen president van de DRC. Op 10 oktober 2008 volgde Adolphe Muzito Antoine Gizenga op als premier van de DRC. Op 19 februari 2010 maakte Kabila een wijziging van zijn kabinet bekend. Het kabinet Muzito II, bestaat uit drie vice-premiers, 33 ministers en 7 vice-ministers. Voor een volledig overzicht van alle bewindspersonen, zie bijlage V.

Kabila heeft zich omringd met veelal Katangese vertrouwelingen die in de praktijk een grote invloed op de besluitvorming hebben en zelfs beslissingen opleggen aan ministers. Augustin Katumba Mwanke, die eerder strategische functies bekleedde als secretaris-generaal van de regering, reizend ambassadeur en secretaris-generaal van het AMP, is de belangrijkste onder hen.¹¹

---

¹⁰ Constitution, artikel 68-90 en 96.

¹¹ Internation Crisis Group, *Congo: l'enlèvement du projet démocratique*, 8 april 2010.

De provincies worden bestuurd door een gouverneur, een vice-gouverneur en maximaal tien provinciale ministers. De gouverneur en de vice-gouverneur worden gekozen door de leden van de Provinciale Vergaderingen (*Assemblées provinciales*). Zij dienen voor een termijn van vijf jaar en kunnen eenmaal herkozen worden. De gouverneur wijst de provinciale ministers aan.¹² De grondwet bepaalt op welke terreinen de provincies (mede-)bevoegd zijn om beleid te maken.¹³ De grondwet bepaalt verder dat 40% van de staatsinkomsten terug zal vloeien naar de provincies waar die inkomsten zijn gegenereerd.¹⁴ In de praktijk wordt deze regeling echter nog niet toegepast.

Wetgevende macht

De wetgevende macht wordt uitgeoefend door een parlement dat uit twee kamers bestaat: de Nationale Vergadering en de Senaat. De Nationale Vergadering bestaat uit 500 leden die rechtstreeks worden gekozen door het volk voor een termijn van vijf jaar. De leden vertegenwoordigen het hele land. Senatoren vertegenwoordigen hun provincie en worden getraptd gekozen door de (rechtstreeks gekozen) leden van de Provinciale Vergadering, eveneens voor een termijn van vijf jaar. Oud-presidenten van de republiek zijn (indien zij democratisch zijn gekozen) senator voor het leven.

De Nationale Vergadering kan de regering – of een lid daarvan – tot aftreden dwingen door middel van een motie van wantrouwen. Indien er sprake is van een voortdurende crisis tussen de regering en de Nationale Vergadering, kan de president, na consultatie van de regering en de voorzitters van de beide kamers, besluiten de Nationale Vergadering te ontbinden. Dit kan echter niet in een verkiezingsjaar of wanneer de noodtoestand is afgekondigd.¹⁵

De huidige leden van de Nationale Vergadering werden op 30 juli 2006 gekozen en op 22 september 2006 geïnstalleerd. Met 111 van de 500 zetels is de partij van president Kabila, de PPRD de grootste fractie. De tweede partij is de MLC (*Mouvement de Libération du Congo*) van Jean-Pierre Bemba¹⁶, met 64 zetels. PALU (*Parti Lumumbiste Unifié*), de partij van voormalig premier Antoine Gizenga, heeft 34 zetels, de *Mouvement Social pour le Renouveau* heeft 27 zetels, de *Forces du Renouveau* heeft 26 zetels en de RCD (*Rassemblement Congolais pour la Démocratie*) heeft 15 zetels.

---

¹² Constitution, artikel 198.

¹³ Constitution, artikel 201-206.

¹⁴ Constitution, artikel 175.

¹⁵ Constitution, artikel 100-148 en 197.

¹⁶ Bemba werd op 23 mei 2008 gearresteerd en overgebracht naar het Internationaal Strafhof (zie verder paragraaf 2.2). Hij is officieel echter nog altijd de voorzitter van de MLC.

De overige zetels zijn verdeeld over tientallen kleinere partijen die elk over tien of minder zetels beschikken. De voorzitter van de Nationale Vergadering is Evariste Boshab.¹⁷

De regering van Kabila kan rekenen op de steun van een meerderheid van de leden van de Nationale Vergadering. Zij hebben zich verenigd in een brede coalitie van zo'n 300 parlementariërs die bekend staat als de *Alliance pour la Majorité Présidentielle* (AMP). Naast de PPRD bestaat de alliantie uit nog 37 andere, veelal kleine, politieke partijen. Diverse oppositiepartijen, waaronder de MLC, hebben zich verenigd in de *Union pour la Nation* die ruim honderd leden telt.

Op provinciaal niveau wordt de uitvoerende macht (in casu: de gouverneur, vice-gouverneur en zijn provinciale ministers) gecontroleerd door de *Assemblées provinciales*. De leden van de *Assemblées provinciales* worden direct gekozen door de bevolking voor een termijn van vijf jaar. Deze leden kiezen de gouverneur en vice-gouverneur van hun provincie. Daarnaast kiezen zij de senatoren die namens hun provincie zitting nemen in de Senaat.¹⁸

Alle verkiezingen in de DRC zijn tot nu toe georganiseerd door de onafhankelijke *Commission Electorale Indépendante* (CEI), die wordt voorgezeten door de priester Apollinaire Malu Malu.¹⁹ De CEI is opgericht overeenkomstig het *Accord Global et Inclusif sur la Transition* (2002) en wordt grotendeels gefinancierd door de Congolese overheid en bilaterale donoren. Het is de bedoeling dat de CEI, nu de transitieperiode is afgelopen, vervangen zal worden door een permanente kiesraad, de *Commission Electorale Nationale Indépendante* (CENI). Op 10 mei 2010 werd de wet Nr. 10/013 door het parlement aangenomen.²⁰ Deze wet beschrijft de doelstelling en de samenstelling van CENI, het ledenstatuut, het functioneren en de administratieve en financiële organisatie van CENI. De wet werd op 28 juli 2010 door de president bekrachtigd. Volgens de wet vertegenwoordigen van de zeven leden van CENI vier leden het AMP in het parlement en drie leden de oppositie. Dit riep al direct vragen op over de onpartijdigheid van CENI.²¹ De Assemblée Nationale moet nog een benoemingscommissie instellen. Het is de bedoeling dat de CENI vóór 15 december 2010 operationeel wordt.

---

¹⁷ Assemblée nationale de la République Démocratique du Congo, <http://www.assemblee-nationale.cd> (geraadpleegd op 21 juni 2010).

¹⁸ Constitution, artikel 198.

¹⁹ Commission Electorale Indépendante, <http://www.cei-rdc.cd> (geraadpleegd op 21 juni 2010).

²⁰ Loi organique n° 10/ 013 DU 28 Juillet 2010 portant organisation et fonctionnement de la commission électorale nationale indépendante.

²¹ Le Potentiel, *La CENI à l'épreuve de la neutralité*, 30 juli 2010.

Rechterlijke macht

De rechterlijke macht (bestaande uit rechtbanken en tribunalen) is volgens de grondwet onafhankelijk van de wetgevende en uitvoerende macht. De in de grondwet genoemde gerechten zijn:

- het Constitutionele Hof (*Cour constitutionnelle*);
- het Hof van Cassatie (*Cour de cassation*);
- de Raad van State (*Conseil d'État*);
- het Militaire Hoogerechtshof (*Haute Cour militaire*);
- militaire en civiele gerechtshoven, rechtbanken en parketten.²²

Zie paragraaf 3.3.5 voor meer informatie over de rechtsgang in de DRC.

2.1.3 Geschiedenis

Voor een uitgebreidere weergave van de geschiedenis van de DRC wordt verwezen naar de algemene ambtsberichten DRC uitgebracht in de periode april 2002 tot januari 2010.

Het grondgebied van de huidige DRC was vanaf 1908 een Belgische kolonie en werd in 1960 onafhankelijk onder de naam Congo-Kinshasa. In 1965 kwam Joseph Mobutu aan de macht. Deze veranderde zijn naam in Mobutu Sese Seko en doopte zijn land om tot Zaïre. Mobutu regeerde Zaïre op corrupte en autocratische wijze en speelde verschillende (etnische) groepen tegen elkaar uit om aan de macht te kunnen blijven. Democratiseringsprocessen, begin jaren negentig begonnen onder druk van de internationale gemeenschap, liepen op niets uit.

In 1996 kwamen de Banyamulenge, een etnische groep van Tutsi-afkomst, in opstand tegen het regime van Mobutu. Zij kregen steun van andere dissidente groeperingen, verenigd in de *Alliance des Forces Démocratiques pour la Libération du Congo-Zaïre* (AFDL), die onder leiding stond van Laurent Désiré Kabila. Met militaire steun van de legers van Rwanda en Uganda, wisten de AFDL-troepen Mobutu in 1997 te verdrijven. Kabila greep de macht en gaf het land de naam *République Démocratique du Congo* (Democratische Republiek Congo).

Eind 1998 drong Kabila er op aan dat de Rwandese troepen, die hem in het zadel hadden geholpen, het land zouden verlaten. Enkele dagen later braken in de steden Bukavu en Goma gevechten uit tussen achtergebleven Rwandese militairen en eenheden van het Congolese leger, de *Forces Armées Congolaises* (FAC). Dit was het begin van een gewapende opstand tegen Kabila. Deze groeide snel uit tot een regionaal conflict waarbij verschillende Afrikaanse landen militair betrokken waren. De oppositie tegen Kabila kreeg steun van de legers van Rwanda en Uganda.

---

²²

Constitution, artikel 149.

Zij waren aanvankelijk aan de winnende hand en hadden de buitenwijken van Kinshasa al bereikt toen Kabila militaire steun vroeg en kreeg van de legers van Angola, Namibië en Zimbabwe. Een grootschalige oorlog brak uit, waarbij zeven landen betrokken waren. Kabila wist de opstandelingen terug te drijven naar het oosten van Congo.

Op 16 januari 2001 werd Laurent Kabila door een lijfwacht vermoord. Zijn zoon Joseph werd uitgeroepen tot opvolger. De jonge Kabila zocht, in tegenstelling tot zijn vader, snel na zijn aantreden toenadering tot de internationale gemeenschap. Joseph Kabila begon een Inter-Congolese Dialoog die leidde tot een overeenkomst tussen de belangrijkste strijdende partijen: het *Accord Global et Inclusif sur la Transition*, dat op 16 december 2002 in Pretoria werd gesloten. De *Final Act* van de Inter-Congolese Dialoog werd op 1 en 2 april 2003 ondertekend in Sun City, Zuid-Afrika. Deze *Final Act* regelde de totstandkoming van een interim-grondwet en de vorming van een nationale overgangsregering. Deze overgangsregering werd op 30 juni 2003 geïnstalleerd en daarmee werd de burgeroorlog formeel beëindigd.

De overgangsregering kreeg de taak om de DRC gedurende een transitieperiode te regeren en om te vormen tot een stabiele en vreedzame samenleving met democratisch gekozen en gecontroleerde bestuursorganen. Onderdeel van haar opdracht was het ontwerpen van een nieuwe grondwet en het organiseren van vrije verkiezingen. In februari 2006 werd de nieuwe grondwet, nadat deze in een referendum door de bevolking was aangenomen, door de president bekrachtigd. Op 30 juli 2006 vonden in de DRC parlaments- en presidentsverkiezingen plaats. Aangezien geen van de presidentskandidaten een meerderheid van de stemmen behaalde, bleek een tweede ronde nodig te zijn. Tijdens de eerste ronde van de presidentsverkiezingen kwam het in Kinshasa tot gevechten tussen de Republikeinse Garde (*Garde Républicaine*)²³ en aanhangers van Kabila's belangrijkste rivaal Jean-Pierre Bemba, de toenmalige vicepresident en leider van de *Mouvement de Libération du Congo* (MLC), waarbij tientallen mensen om het leven kwamen. In de tweede ronde won Joseph Kabila, waarna hij op 6 december 2006 werd geïnstalleerd als president van de DRC.²⁴

---

²³ De Republikeinse Garde heette voorheen GSSP (*Groupe Spécial de Sécurité Présidentielle*) en staat nog steeds onder die afkorting bekend. Deze garde staat onder direct bevel van president Kabila. Naar schatting gaat het om 14.000 soldaten, waarvan 5.000-6.000 in Kinshasa zijn gelegerd. Bemba had destijds in Kinshasa ongeveer 500 soldaten tot zijn beschikking. International Crisis Group, *Securing Congo's Elections: Lessons from the Kinshasa Showdown*, 2 oktober 2006. AP, *Guard of Congo's rebel leaders refuse to stand down*, 16 maart 2007.

²⁴ BBC News, *Kabila hails new era for DR Congo*, 6 december 2006.

Nadat in maart 2007 in Kinshasa gevechten waren uitgebroken tussen het Congolese leger (*Forces Armées de la République Démocratique du Congo*, FARDC) en soldaten van Bemba's MLC-privémilitie, waarbij honderden doden vielen, verliet Bemba na bemiddeling van de internationale gemeenschap de DRC. Op 23 mei 2008 werd hij in België gearresteerd en overgebracht naar het Internationaal Strafhof in Den Haag, dat hem had aangeklaagd wegens misdaden tegen de menselijkheid die hij in 2002 in de Centraal-Afrikaanse Republiek zou hebben gepleegd.

Er speelden zich in het verleden op verschillende plaatsen in de DRC conflicten af, waarvan sommige nog altijd voortduren. Hieronder worden de conflicten genoemd die in de verslagperiode nog doorliepen.

In de Kivu-provincies in het oosten van de DRC zorgen verschillende Congolese en buitenlandse rebellengroepen al lange tijd voor onveiligheid. De belangrijkste buitenlandse rebellengroepering in Oost-Congo is de *Forces Démocratiques de Libération du Rwanda* (FDLR). Nadat in 1994 in buurland Rwanda de genocide op de Tutsi's en gematigde Hutu's had plaatsgevonden, werd deze groep in de DRC gevormd door soldaten van de voormalige *Forces Armées Rwandaises* en militieleden van de *Interahamwe* en andere Hutu-burgers. Sindsdien zijn rebellen van de groepering actief in beide Kivu-provincies. De voortdurende aanwezigheid van de Rwandese Hutu-rebellenbeweging, die parasiteert op de lokale bevolking, zich verrijkt met illegaal ontgonnen grondstoffen en strijd levert met andere gewapende groepen en het Congolese leger, is zowel de Congolese als de Rwandese autoriteiten al jaren een doorn in het oog. Na de eerdere gezamenlijke militaire operaties van de Congolese en de Rwandese strijdkrachten tegen de FDLR *Umoja Wetu* ('Onze Eenheid') en *Kimia II* die op 31 december 2009 ten einde kwam, begonnen de Congolese strijdkrachten in februari 2010 een nieuwe operatie onder de naam *Amani Leo* ('Vrede Vandaag'). De FDLR is inmiddels sterk verzwakt, maar nog niet verdreven.

Sinds 2005 is de Ugandese politiek-religieuze gewapende beweging *Lord's Resistance Army* (LRA), die onder bevel staat van Joseph Kony, actief in de provincie Orientale. De groep, die al meer dan twintig jaar strijd levert tegen de Ugandese regering, staat bekend om zijn extreme geweld tegenover de burgerbevolking. Al in 2005 vaardigde het Internationaal Strafhof in Den Haag een arrestatiebevel uit tegen Joseph Kony vanwege oorlogsmisdaden en misdaden tegen de menselijkheid. Pogingen tot onderhandelingen in het vredesproces tussen de Ugandese regering en de LRA strandden voortdurend en ook de gezamenlijke militaire operatie van de DRC, Uganda en Zuid-Sudan (*Lightning Thunder*) leidde niet tot uitschakeling van de LRA. Wel raakte de LRA meer verspreid en was er sprake van een toename van geweld.

De Ugandese rebellenbewegingen *Allied Democratic Forces* (ADF), die strijdt voor de gelijkheid van moslims, en de *National Army for the Liberation of Uganda* (NALU) hervatten -na zich een aantal jaren afzijdig te hebben gehouden- in juni 2010 de strijd. De ADF, die verdacht wordt van betrokkenheid bij de terroristische aanslagen in juli 2010 in Kampala²⁵, maakte zich onder meer schuldig aan standrechtelijke executies en ontvoeringen. Als gevolg van de gevechten tussen ADF/NALU en het regeringsleger sloegen tienduizenden in Noord-Kivu op de vlucht.

2.2 Politieke ontwikkelingen

Tijdens de verslagperiode vonden enkele belangrijke politieke ontwikkelingen plaats.

Kabinetswijziging

Bij de kabinetswijziging van 19 februari 2010 werd het aantal ministersposten teruggebracht van 54 naar 43. Twintig ministers uit het voorgaande kabinet kregen een andere post of keerden niet meer terug. Zo verving Matata Ponyo, de voormalige leider van Kabila's PPRD, Athanase Matenda als minister van Financiën en kreeg de minister van Binnenlandse Zaken en Veiligheid, Célestin Mbuyu de portefeuille van Koolwaterstoffen.

Een belangrijke reden voor de kabinetswijziging was het terugbrengen van de staatsuitgaven. Dat was een van de voorwaarden om in aanmerking te komen voor het programma van kwijtschelding van de schulden van de armste landen ter wereld van de Wereldbank, het IMF en de Afrikaanse Ontwikkelingsbank. De regering streefde naar een verlichting van de buitenlandse schuldenlast met 90%.²⁶

De kabinetswijziging werd niet aangegrepen om de CNDP (*Congrès Nationale pour la Défense du Peuple*) en andere ex-gewapende groepen uit Noord- en Zuid-Kivu in de nieuwe regering op te nemen. Volgens de CNDP, die hier tegen protesteerde, was dit in strijd met de vredesakkoorden van 23 maart 2009. Dit protest heeft er echter niet toe geleid dat de CNDP opnieuw de wapens opnam.²⁷ Op provinciaal en lokaal niveau was er wel sprake van politieke en administratieve integratie van deze groepen.

---

²⁵ Refugees International, *DR Congo: Managing the transition*, 28 september 2010.

²⁶ International Crisis Group, *Congo: l'enlèvement du projet démocratique*, p. 23, 8 april 2010. Zie voor de buitenlandse schuldenlast ook: EIU, *Country Report DRC*, p. 17, 18 en 22 juni 2010.

²⁷ Radio Okapi, *Muzito II: le CNDP dénonce la violation des accords de paix*, 23 februari 2010.

Viering 50 jaar onafhankelijkheid

De onafhankelijkheid werd op 30 juni 2010 op grootse wijze gevierd met een parade van 500.000 Congolezen in aanwezigheid van onder meer de Rwandese president Paul Kagame, de Ugandese president Yoweri Museveni en de Belgische koning Albert.²⁸

Als cadeau op die dag had Kabila gehoopt op verlichting van de schuldenlast met 8 miljard dollar, maar de Wereldbank stelde de beslissing uit op verzoek van Canada; de reden was een juridisch conflict tussen de Congolese regering en de Canadese mijnbouwmaatschappij First Quantum Minerals. De Congolese regering had inmiddels wél voldaan aan de door het IMF en de Wereldbank gestelde voorwaarden voor de vermindering van de schuldenlast, namelijk het terugdringen van de corruptie, het voeren van een transparant beleid inzake mijnbouw en oliewinning en de hervorming van de Congolese economie; op die grond werd de 8 miljard dollar een dag later alsnog kwijtgescholden.²⁹

De onafhankelijkheidsviering werd in de ogen van velen echter ontsierd door de dood kort daarvoor van de bekende mensenrechten-activist Floribert Chebeya (zie ook paragraaf 3.3.1). Amnesty International noemde de onafhankelijkheidsviering zonder een woord te besteden aan de rampzalige toestand van de mensenrechten in het land een schijnvertoning.

Democratiseringsproces

De in 2006 aangenomen grondwet voorziet in de scheiding der machten, in decentralisatie en hervorming van het veiligheidsapparaat. Bij zijn verkiezing in dat jaar beloofde president Kabila zich in te zetten voor verdere democratisering, daarbij de rechtsstaat te zullen respecteren en lokale verkiezingen te houden. Maar geleidelijk zijn regering, parlement en rechtspraak ondergeschikt gemaakt aan het kabinet van de president en is het democratiseringsproces vastgelopen.³⁰

---

²⁸ De verhouding met Kagame en Museveni was lange tijd gespannen. Tegen de aanwezigheid van koning Albert werd gedemonstreerd in Brussel, zie Reuters, *Fifty years on, Belgium struggles with ex-colony Congo*, 28 juni 2010.

²⁹ Reuters, *Right concerns, debt wrangle cloud Congo Jubilee*, 30 juni 2010, Reuters, *Congo wins debt relief despite Canadian concerns*, 1 juli 2010. Zie ook NRC, *Onafhankelijkheid..? Gratis plastic stoelen!*, 1 juli 2010.

³⁰ International Crisis Group, *Congo: l'enlèvement du projet démocratique*, 8 april 2010. Zie ook Africa Today, Volume 56, Number 4, *The Democratic Republic of the Congo? Corruption, Patronage, and Competitive Authoritarianism in the DRC*, Summer 2010 en de Internationale Spectator, jaargang 64 nr. 10, *De toekomst van Congo, Een fragiele staat tussen legitimiteit en effectiviteit*, oktober 2010.

Begin 2010 werd een commissie³¹ ingesteld om eventuele wijzigingen van de grondwet te bestuderen. Gekeken zal worden naar kwesties als de territoriale herindeling, de verdeling van inkomsten tussen rijk en provincies, de onafhankelijkheid van de rechterlijke macht, het Hooggerechtshof, het functioneren van provinciale instituties, het recht op terugkeer van afgevaardigden en senatoren die tot andere functies zijn geroepen, het verkiezingssysteem en de uitbreiding van militaire bevoegdheden. Daarbij zal eveneens gekeken worden naar een mogelijke versterking van de positie van de president. Olivier Kamitatu, minister van Plan, merkte op dat de Congolese grondwet een kopie is van de grondwet van de Vijfde Republiek van Frankrijk. Volgens Kamitatu moet het staatshoofd in Congo meer macht hebben. Een sterk presidentieel regime kan het, volgens Kamitatu, wel zonder premier stellen.³²

Ngo's en de oppositie zijn fel gekant tegen wijzigingen van de grondwet, met name van artikel 220 dat ziet op het mandaat van het staatshoofd, de territoriale herindeling en de verkiezingen.³³

Met de verkiezingen van 2011 in het vooruitzicht ontstonden barstjes binnen het AMP. Op 25 mei 2010 richtten de ministers Olivier Kamitatu, José Endundo en Mbusa Nyamuisi en de leider van de onafhankelijke parlementsleden, Modeste Bahati Lukwebo, het CLP (*Centre Libéral et Patriotique*) op, maar nadat president Kabila hen op zijn boerderij had ontboden, werd het CLP op 29 mei 2010 al weer ontbonden.³⁴

Er is de PPRD veel aan gelegen om bij de verkiezingen in de eerste ronde al een meerderheid te verkrijgen, ook zonder de steun van de huidige coalitiegenoten als de *Union des Démocrates Mobutistes* (UDEMO), de *Union des nationalistes et des fédéralistes du Congo* (UNAFEC) en de *Parti Lumumbiste Unifié* (PALU).

Militaire operaties: schendingen FARDC, MONUC/MONUSCO onder druk

In de verslagperiode speelden de militaire operaties van het Congolese leger tegen de FDLR een belangrijke rol. Door de operatie *Amani Leo* nam enerzijds de invloed van de FDLR af waardoor tienduizenden burgers terugkeerden naar huis, maar anderzijds raakten anderen ontheemd door de gevechten.³⁵

---

³¹ In deze commissie zitten deskundigen namens de voorzitters van de *Assemblée nationale* en de Senaat, de eerste minister, de president van het Hooggerechtshof en de president van de republiek.

³² Le Potentiel, *La Constitution menacée*, 31 maart 2010.

³³ Le Potentiel, *L'Asadho et le collectif des ONGDH contre la révision de la Constitution*, 2 april 2010 en Radio Okapi, *L'opposition refuse la modification du mandat du Chef de l'Etat*, 31 maart 2010.

³⁴ Congo New Agency, *Selon RFI, Joseph Kabila aurait menacé de mort trois ministres de l'AMP*, 2 juni 2010.

³⁵ EIU, *Country report DRC*, juni 2010, p. 17.

Tijdens de operatie *Kimia II* heeft de FARDC zich op grote schaal schuldig gemaakt aan mensenrechtenschendingen, waardoor ook MONUC, die de FARDC logistieke en operationele steun bij deze operatie verleende, ernstig onder druk kwam te staan. Als gevolg van de vele discussies rond MONUC werd de missie op 23 december 2009 in plaats van met een jaar slechts met vijf maanden verlengd. President Kabila diende in april 2010 bij de VN-veiligheidsraad een verzoek in om de missie vóór de verkiezingen in 2011 volledig te beëindigen, maar mensenrechtenorganisaties wilden juist dat MONUC langer blijft: anders krijgen milities vrij spel in Oost-Congo, waar zij al jaren burgers terroriseren. Ook vreesden deze organisaties dat het onderbetaalde en slecht getrainde Congolese regeringsleger, dat misdaden heeft begaan tegen burgers, dan vrijelijk zijn gang kan gaan.³⁶

Veel inwoners van conflictgebieden maakten zich eveneens zorgen over het naderende vertrek van MONUC.³⁷ Daarnaast waren ook de voormalige gewapende groepen uit Noord- en Zuid-Kivu tegen het vertrek van de blauwhelmen.³⁸

Op 28 mei 2010 nam de VN-veiligheidsraad Resolutie 1925 aan, waarin het mandaat van MONUC veranderd werd van een vredesmacht in een ‘stabilisatie missie’. Deze kreeg de naam MONUSCO. Op 16 juni 2010 verlieten de eerste troepen van een contingent van ongeveer 1700 VN-soldaten de DRC.³⁹ Deze troepen waren voornamelijk afkomstig uit gebieden die niet of in mindere mate worden geteisterd door conflicten, zoals Katanga en Equateur.

Vredesprocessen Kivu-provincies

Tegen de achtergrond van bovengenoemde ontwikkelingen vonden in de verslagperiode in de Kivu-provincies enkele vredesprocessen plaats die eerder in gang waren gezet en waarvan de belangrijkste hieronder worden genoemd. Reeds in oktober 2007 werden de eerste voorstellen voor een MONUC⁴⁰ stabilisatiestrategie (UNSSSS⁴¹) gepresenteerd aan de internationale gemeenschap. Het idee was om eerst de buurprovincies (Ituri, Maniema en Noord-Katanga) van de twee Kivu’s te stabiliseren, zodat vrijkomende MONUC-capaciteit uit deze provincies ingezet konden worden in de moeilijkere provincies Noord- en Zuid-Kivu.

---

³⁶ NRC, *Trek vredesmissie niet te snel terug uit Congo*, 3 mei 2010.

³⁷ The New York Times, *Peacekeepers to withdraw from parts of Congo*, 4 maart 2010.

³⁸ Radio Okapi, *Les ex groupes armés du Nord Kivu s’opposent au départ précipité de la Monuc*, 7 mei 2010.

³⁹ Radio Okapi, *Kisangani: des casques bleus sénégalais de la Monuc quittent la RDC*, 17 juni 2010.

⁴⁰ MONUC: United Nations Mission in DRC, opgericht door de VN-Veilighedsraad op 30 november 1999

⁴¹ UNSSSS: United Nations Security and Stabilization Support Strategy.

De vier prioriteiten van de strategie waren veiligheid, politiek, staatsautoriteit en sociaal-economische ontwikkeling ten behoeve van de terugkeer van ontheemden en vluchtelingen. Nog voor de strategie verder kon worden ontwikkeld leidde de politieke realiteit – steun aan de vredesakkoorden van Goma – dat niet eerst de buurprovincies, maar direct de twee Kivu's werden bediend. Ondertussen hebben de Congolezen, met de presentatie in maart 2009 van het stabiliteitsplan van Premier Muzito, zich de MONUC-UNSSSS in grote mate toegeëigend. Dit stabilisatie- en reconstructieplan, nu STAREC⁴² genoemd, beslaat zowel de Kivu's als de eerder genoemde buurprovincies. STAREC wil de veiligheid bevorderen door de inzet van leger en politie en de bouw van militaire kampen. Daarmee wordt, naar de regering hoopt, ook de autoriteit van de staat in deze gebieden hersteld. Voorts wil STAREC zorgen voor de terugkeer van alle ontheemden en voor werk voor hen zorgen.

Het Amani-proces⁴³ werd in 2009 beëindigd. (zie het algemeen ambtsbericht van januari 2010).

In het kader van de op 23 maart 2009 getekende vredesakkoorden voor de Kivu-provincies, vond in de verslagperiode een drietal bijeenkomsten⁴⁴ plaats tussen vertegenwoordigers van de regering van de DRC, de CNDP en andere gewapende groepen uit Noord- en Zuid-Kivu die de akkoorden hadden getekend.⁴⁵ Gesproken werd over kwesties als de verzorging van oorlogsgewonde CNDP-ers, de integratie van rebellen die zich hebben afgescheiden van hun gewapende groep, de verdeling van hoge FARDC-posities onder de in de FARDC geïntegreerde ex-rebellen, de politieke integratie van ex-rebellen en de integratie van ex-rebellen binnen de Nationale Politie (PNC).⁴⁶ In principe dienden deze *réunions de suivi* twee keer per maand plaats te vinden, maar het comité van toezicht op de uitvoering van de akkoorden⁴⁷ is op 9 mei 2010 opgeheven. Vooralsnog is er geen nieuw comité benoemd.

---

⁴² STAREC: Stabilization and Recovery Plan for War Affected Areas.

⁴³ Zie ook het algemeen ambtsbericht DRC januari 2010.

⁴⁴ De zogenaamde *réunions de suivi des accords de Goma*.

⁴⁵ De vredesakkoorden van 23 maart 2009 kwamen tot stand na afloop van de militaire operatie *Umoja Wetu* en de daaraan parallel lopende integratie van de CNDP en andere gewapende groepen in de FARDC. Voor meer informatie over de vredesakkoorden van 23 maart 2009, zie algemeen ambtsbericht DRC juni 2009. Voor meer informatie over de uitvoering daarvan zie algemeen ambtsbericht DRC januari 2010.

⁴⁶ Radio Okapi, *Goma : le CNDP négocie sa participation au gouvernement*, 22 december 2009.

Radio Okapi, *Goma : le CNDP désapprouve les récentes nominations au sein de la territoriale*, 30 maart 2010.

Radio Okapi, *Goma: intégration dans la Police nationale, les ex-groupes armés s'impatientent*, 24 februari 2010.

⁴⁷ *Comité national de suivi des accords de paix de Goma*.

Voortgang integratie

Terwijl de integratie van voormalige gewapende groepen in Noord-Kivu officieel al op 18 april 2009 ten einde was gekomen, ging de integratie van resterende strijders door.

In de loop van 2009 zijn 2.900 PARECO, 3.100 Maï-Maï en 6.000 CNDP troepen geïntegreerd in de FARDC.⁴⁸ Sommige groepen werden slechts gedeeltelijk geïntegreerd in de FARDC. Veel ex-gewapende groepen beklagden zich over de uitvoering van de vredesakkoorden. In een gezamenlijk memorandum aan president Kabila eisten de groepen Mudundu40, Simba maimai-MRS, Mahoro, Maï-Maï Shabunda, Raia Mutomboki, Nyakiliba, Kapopo en Kirikicho de instelling van een commissie voor de bevordering in rangen in de Nationale Politie (PNC).⁴⁹

De Maï-Maï Ruwenzori, die al acht maanden in een van de demobilisatiecentra wachtten op integratie in de PNC, en in die periode geen soldij hadden ontvangen, dreigden zich terug te trekken in de bossen.⁵⁰ Ook het geduld van de Simba (Maï-Maï) begon op te raken.⁵¹ Met de Maï-Maï Yakutumba is lang onderhandeld, maar dit liep op niets uit. Redenen waren onder meer de beperkte absorptiecapaciteit van leger en politie en het gebrek aan geld om de integratie te bekostigen.

Begin 2010 kregen ruim 3.000 overgebleven rebellen een ‘laatste’ kans om officieel te integreren in de FARDC. Daarvoor dienden zij zich binnen 45 dagen aan te melden.⁵² In maart sloten 350 militairen van het 211^e bataljon van Noord-Kivu, die op 6 december 2009 waren overgelopen naar de FDLR, zich weer aan bij de FARDC.⁵³ Opmerkelijk was de overgave aan de FARDC van de Maï-Maï generaal Lafontaine, commandant van de Pareco-Fap, die eerder had geweigerd deel te nemen aan het integratieproces.⁵⁴ Er verschenen verder nieuwe allianties tussen gewapende groepen, bijvoorbeeld tussen de FDLR en de FRF (*Forces des républicains fédéralistes*) en de Maï-Maï Yakutumba.

---

⁴⁸ ISS, *The implications of Monuc's withdrawal on child soldiering in the DRC*, 8 juni 2010.

⁴⁹ Radio Okapi, *Sud-Kivu: les ex-groupes armés exigent leur intégration dans l'armée ou la police*, 6 december 2010.

⁵⁰ Radio Okapi, *Lubero: les Maï-Maï Ruwenzori lance un ultimatum de 10 jours au Gouvernement*, 23 januari 2010.

⁵¹ Radio Okapi, *Goma: l'intégration dans la Police nationale, les ex-groupes armés s'impatientent*, 24 februari 2010.

⁵² Radio Okapi, *Goma: plus de 3 000 combattants appelés à la démobilisation ou à l'intégration au sein des FARDC ou rentrer à la vie civile*, 10 februari 2010.

⁵³ Radio Okapi, *Masisi: 350 militaires réintègrent les FARDC, après 2 mois de désertion*, 17 februari 2010.

⁵⁴ Radio Okapi, *Goma: Pareco, Lafontaine se rend aux FARDC*, 2 maart 2010.

Tegenstanders van integratie in de FARDC vormden een coalitie onder de naam UPCR (*Union des patriotes congolais pour la révolution*).⁵⁵ Verder werd de zelfverdedigingsgroep ‘Tusaidiane’ (Swahili voor ‘help onszelf’) opgericht om dorpsgenoten en hun bezittingen te beschermen tegen aanvallen van de FDLR.⁵⁶

In december 2009 bezocht president Kabila Goma waar hij met de ex-rebellen sprak.⁵⁷ Kabila stelde daarbij het probleem van de ‘parallele overheid’, de aanwezigheid van een ‘CNDP overheid’ naast de ‘DRC overheid’ op het grondgebied van Masisi in Noord-Kivu aan de orde. Op 14 juni 2010 werd Alexandre Gatembe van de CNDP belast met de portefeuille Economie, Financiën en Ontwikkeling van dit gebied waarmee ‘officieel’ een einde kwam aan de ‘parallele overheid’.⁵⁸ In de praktijk handhaaft de CNDP echter nog steeds parallele militaire en administratieve structuren in een groot deel van het gebied dat het als rebellenbeweging onder controle had.⁵⁹

Voormalige CNDP-strijders die inmiddels zijn geïntegreerd in het Congolese leger begaan (nog immer) mensenrechtenschendingen. Burgers worden ook aangevallen door andere eenheden van de FARDC en door gewapende groepen die nog niet zijn geïntegreerd of uit het integratieproces zijn gestapt. Ook zijn er nieuwe gewapende groepen bijgekomen.⁶⁰ De betaling van de geïntegreerde strijders is nog altijd een groot probleem.

Op 10 april 2010 werd door 17 ex-gewapende groepen de Alliantie voor de Naleving van de Vredesakkoorden opgericht. Deze alliantie, waarin onder meer de CNDP, PARECO, de Mai-Mai Kifuafua en de Mongol zijn vertegenwoordigd, beschuldigt de regering van vertraging bij de uitvoering van de vredesakkoorden.⁶¹

De gebrekkige integratie van voormalige gewapende groepen binnen de FARDC, sommigen spreken van een mislukking, verontrust (ook) de Congolese regering.

---

⁵⁵ Radio Okapi, *Combats dans les haut plateaux d’Uvira entre deux coalitions de groupes réfractaires, 7 morts*, 9 maart 2010.
Radio Okapi, *Sénat: Mwando Nsimba déplore le mariage contre nature FDLR- Mai Mai*, 9 juni 2010.

⁵⁶ Radio Okapi, *Uvira: les jeunes des hauts plateaux s’organisent en force d’autodéfense populaire*, 12 mei 2010.

⁵⁷ Radio Okapi, *Goma: Joseph Kabila reçoit les ex-groupes armés avant de regagner Kinshasa*, 20 december 2009.

⁵⁸ Radio Okapi, *Un membre de l’ex-CNDP nommé administrateur assistant de Masisi*, 15 juni 2010.

⁵⁹ Le Potentiel, *Nyanzale, Katshiru et Dongo confrontés aux défis humanitaires*, 28 juli 2010.
Zie ook het rapport van Human Rights Watch ‘Always on the Run’, 14 september 2010.

⁶⁰ Rapport van Human Rights Watch ‘Always on the Run’, 14 september 2010.

⁶¹ Radio Okapi, *Création de l’Alliance pour la Sauvegarde des Accords de Goma*, 13 april 2010.

President Kabila verklaarde tijdens een rondreis door Oost-Congo in september 2010 dat de integratie beter en sneller moest verlopen.

Ex-CNDP heeft sterke positie in FARDC en Kivu's

De positie van de CNDP stond in de verslagperiode ter discussie. Van alle gewapende groepen was de CNDP erin geslaagd de beste resultaten uit het integratieproces te halen. Zo werden veel CNDP-commandanten benoemd op sleutelposities in de FARDC, terwijl commandanten van andere rebellengroepen weinig invloedrijke posities kregen. Dit leidde tot afgunst en ontevredenheid bij de andere gewapende groepen. In de praktijk waren de commandostructuren van de CNDP na integratie in de FARDC vrijwel intact gebleven. Door de integratie in de FARDC heeft de CNDP zijn invloed kunnen uitbreiden tot in de uithoeken van de Kivu's waar hij eerder niet zat.

De CNDP heeft grotendeels de controle over het grondgebied van Masisi waar het zich onder meer bezig houdt met mijnbouw.

De CNDP wordt ervan beschuldigd Rwandezen naar Masisi te halen, wat tot spanningen heeft geleid tussen de Rwandese en de andere bevolkingsgroepen in het gebied.⁶² De mogelijke terugkeer van 54.000 Congolese Tutsi's uit Rwanda⁶³ kan volgens sommige bronnen tot nieuwe etnische conflicten leiden.⁶⁴ De CNDP zou de lokale bevolking van hun land verdrijven en zo de weg vrij maken voor de Congolese Tutsi's die terugkeren uit Rwanda.

Er is binnen de Tutsi gemeenschap in de DRC een sterk identiteitsprobleem. Binnen het officierskorps van de FARDC zijn twee CNDP-stromingen, de aanhangers van de voormalige leider Nkunda⁶⁵ en de aanhangers van Bosco Ntaganda⁶⁶. De 'Nkundisten' worden gesteund door Tutsi business clans in Goma, Rutshuru en Masisi. Afgescheiden Nkundisten vergaderen in Kampala en hebben contacten met de Rwandese generaals in Zuid-Afrika. Naar verluidt maakt Rwanda jacht op de Nkundisten, er zouden al 16 mensen de keel zijn doorgesneden in Gisenye; Maman Emerita Munyashwe, de voormalige rechterhand van Nkunda, is kort geleden in Goma vermoord.⁶⁷

---

⁶² UN News Service, *DRC: Who's who among armed groups in the east*, 15 juni 2010.

⁶³ In het kader van een tripartiete overeenkomst tussen de DRC, Rwanda en UNHCR van 17 april 2010.

⁶⁴ The Guardian, *Fertile land the prize that could reignite ethnic conflict in DR Congo*, 26 augustus 2010.

⁶⁵ Generaal Laurent Nkunda was tot vlak voor de integratie van de CNDP in de FARDC de leider van de CNDP. Op 22 januari 2009 werd hij door de Rwandese autoriteiten gearresteerd en onder huisarrest geplaatst in Rwanda (zie het algemeen ambtsbericht DRC juni 2009).

⁶⁶ Bosco Ntaganda was de militaire commandant van de CNDP die op 5 januari 2009 Nkunda afzette.

⁶⁷ CongoForum, *Belangrijke medewerkster krijgsheer Nkunda vermoord in Goma*, 31 augustus 2010.

De andere groep die onder leiding staat van generaal Bosco Ntaganda, plaatsvervangend commandant van de operaties in Noord-Kivu⁶⁸, controleert de helft van het gebied rond Masisi. Er wordt met harde hand geregeerd, verdwijningen en moorden zijn aan de orde van de dag; Bosco Ntaganda wordt gesteund door Kigali. Het Ntaganda kamp is er niet op uit een nationaal politiek belang na te streven en wil de betrekkingen met Kinshasa niet op het spel zetten.

Overigens stond de positie van Bosco Ntaganda, tegen wie het Internationaal Strafhof in Den Haag in 2006 een arrestatiebevel heeft uitgevaardigd,⁶⁹ in de verslagperiode ook sterk in de belangstelling.

De Congolese autoriteiten hebben nog niet gereageerd op een verzoek van Aanklager Luis Moreno Ocampo tot uitlevering van Bosco Ntaganda.⁷⁰

Vredesproces LRA

Terwijl het geweld van de LRA in de provincie Orientale voortduurde (zie paragraaf 2.3), werden in de verslagperiode geen stappen gezet in het vredesproces. Uit uitspraken ('LRA leader Kony will be hanged in Uganda') die de Ugandese president Museveni in maart 2010 deed, bleek dat hij geen vertrouwen meer had in het bereiken van vrede met de LRA.⁷¹

Na de overdracht van de operatie *Lightning Thunder* aan de FARDC op 15 maart 2009, bleef het Ugandese leger LRA-strijders in de praktijk achternazitten. Het Ugandese leger had bases in Nambia, Doruma en Bangadi in Haut-Uélé en in Banda in Bas-Uélé. Begin april 2010 had MONUC een brigade hoofdkwartier in Dungu en bases in Faradje, Duru, Dingile en het vliegveld van Dungu.⁷²

Overige vredesbesprekingen

Aan de in 2009 gedane belofte van de Ugandese rebellenbewegingen *Allied Democratic Forces* (ADF) en de *National Army for the Liberation of Uganda* (NALU) om een aantal strijders te demobiliseren werd niet voldaan. In 2010 had de ADF zich hergegroepeerd in de DRC en drie kampen opgezet aan de Congolese kant van het Ruwenzori gebergte.⁷³ Door de strijd van de FARDC tegen ADF/NALU sloegen tienduizenden op de vlucht.⁷⁴

---

⁶⁸ Rapport van Human Rights Watch 'Always on the Run', 14 september 2010.

⁶⁹ Dit vanwege oorlogsmisdaden die hij in 2002 en 2003 in Ituri zou hebben gepleegd (waaronder het inzetten van kindsoldaten). Zie website ICC, *Warrant of arrest against Bosco Ntaganda unsealed*, 29 april 2009, <http://www.icc-cpi.int> (geraadpleegd 5 januari 2010).

⁷⁰ Radio Okapi, *Kampala: Luzolo Bambi soutient le renforcement de la CPI*, 2 juni 2010.

⁷¹ ICG, *A regional strategy beyond killing Kony*, 28 april 2010.

⁷² ICG, *A regional strategy beyond killing Kony*, 28 april 2010.

⁷³ Reuters, *Former Ugandan rebel group seen regrouping in Congo*, 28 mei 2010.

⁷⁴ Reuters, *Key political risks to watch in DR Congo*, 2 augustus 2010.

Verkiezingen

Lokale verkiezingen voor de laagste bestuurlijke lagen⁷⁵, die al in 2009 gehouden hadden moeten zijn, werden ook in 2010 voortdurend uitgesteld. De wetgeving, die volgens de *Commission Electorale Indépendante* (CEI) noodzakelijk was⁷⁶ voor de organisatie van lokale verkiezingen, was in de verslagperiode nog niet van kracht. Het ging om twee wetten (de *Loi sur les entités décentralisées* en de *Loi sur les entités déconcentrées*) die betrekking hebben op de indeling van de territoriale eenheden in de DRC en de bevoegdheden van deze eenheden.⁷⁷ Daarvoor in de plaats is echter een derde wet gekomen, de *Loi organique n° 10/011 du 18 mai 2010 portant fixation des subdivisions territoriales à l'intérieur des provinces*, die het mogelijk maakt de verkiezingen ook zonder de territoriale herindeling te organiseren.⁷⁸

Het land is opgedeeld in electorale eenheden: 145 rurale eenheden en 21 stadseenheden, tezamen 166 eenheden. De steden zijn daarnaast onderverdeeld in *communes* (wijken), zo heeft Kinshasa 24 *communes*. Ook heeft premier Muzito in het kader van de territoriale herindeling decreten uitgevaardigd om nieuwe steden te creëren, doch onder druk van de senaat werden sommige decreten weer ingetrokken. De grondwettelijke termijn van drie jaar voor de overgang van 11 naar 26 provincies is verlopen.⁷⁹ (zie ook paragraaf 2.1.1)

Na de herziening van de kiesregisters in Kinshasa in 2009 ging in 2010 de tweede fase van de herziening van de kiesregisters van start. Deze vond plaats in de provincies Bas-Congo, Katanga, Kasai-Occidental en Maniema. Beter opgeleid personeel moest deze keer zorgen voor minder lange wachtrijen dan bij de vorige inschrijving voor de verkiezingen.⁸⁰ Op 28 juli 2010 zouden inmiddels 1.168.513 kiezers hun kiezerspas hebben ontvangen.⁸¹ Eind februari 2011 moet het kiesregister compleet zijn.

Op 9 augustus 2010 publiceerde de CEI de verkiezingskalender. Deze ziet er als volgt uit:

27 november 2011: eerste ronde van de presidentsverkiezingen en de parlementsverkiezingen;

---

⁷⁵ Het gaat hier om verkiezingen op het niveau van de steden (waar *conseils communaux* zullen worden gekozen) en de *territoires* (waar *conseils des collectivités* zullen worden gekozen).

⁷⁶ Zie vorig ambtsbericht.

⁷⁷ Afrik.com, *RDC: le calendrier électoral en souffrance*, 4 februari 2010.

⁷⁸ <http://www.leganet.cd/>

⁷⁹ Radio Okapi, *Sénat: Muzito retire ses décrets sur la création des nouvelles villes*, 10 juni 2010.

⁸⁰ Radio Okapi, *La révision du fichier électoral reprend le 19 mai dans 4 provinces*, 25 februari 2010. Le Potentiel, *Révision de fichier électoral – La CEI appelée à corriger les erreurs du passé*, 21 mei 2010.

⁸¹ ACP, *1.168.513 personnes ont reçu leur nouvelle carte d'électeur au Bas-Congo*, 28 juli 2010.

- 26 februari 2012: tweede ronde van de presidentsverkiezingen en de provinciale verkiezingen;
- 13 juni 2012: verkiezingen van senatoren van de provinciale parlementen;
- 31 januari 2013: verkiezingen van de gemeenteraadsleden en de raadsleden van *Secteurs* en *Chefferies*;
- 8 augustus 2013: verkiezingen van burgemeesters en hun plaatsvervangers.

Bij de verkiezingen zijn 40.000 *agents* betrokken bij de inschrijving in de kiesregisters; er komen 57.000 stembureaus en 350.000 *opérateurs de votes*; zij worden gerekruteerd op de scholen die zullen worden gebruikt als stembureau. MONUSCO verzorgt logistieke en technische steun en levert deskundigen. De UNDP heeft een speciaal programma ontwikkeld om de verkiezingen te ondersteunen: PACE (*Programme d'Appui au Cycle Electoral*). De UNDP onderhoudt ook de contacten met de internationale donoren, regelt de betalingen en levert alle apparatuur. Inmiddels zijn al 9.500 *kits* aangekomen in Kinshasa.

Oppositiepartijen en mensenrechtenorganisaties uitten kritiek op de verkiezingskalender. Volgens artikel 73 van de grondwet dient de verkiezing van de president immers 90 dagen voor de beëindiging van het 5-jarige mandaat van de zittende president te worden gehouden. Ook werd de CEI verweten dat er nog steeds geen lokale verkiezingen zijn gehouden en voorts vroeg men zich af waarom de CEI de verkiezingskalender had opgesteld en niet de CENI. Tenslotte ‘gijzelt’ deze verkiezingskalender MONUSCO waarvan het mandaat op 31 juli 2011 afloopt. Zonder de operationele ondersteuning van MONUSCO is het immers niet mogelijk de verkiezingen, die zijn begroot op 712 miljoen USD, te organiseren.⁸²

Het is vooralsnog onzeker of internationale donoren (opnieuw) bereid zijn een groot deel van het budget van de verkiezingen te financieren. De Congolese overheid heeft zich bereid verklaard ruim de helft van de totale kosten voor haar rekening te zullen nemen. Het is echter de vraag in hoeverre zij uiteindelijk daadwerkelijk in staat en bereid zal zijn om deze toezegging ook na te komen.

Aantasting van de onafhankelijke rechtspraak

Nadat in 2009 het ontslag van meer dan 150 rechters en officieren van Justitie ophef veroorzaakte (zie ambtsbericht van januari 2010) verscheen in de verslagperiode een rapport van Global Rights over de aantasting van de onafhankelijke rechtspraak.

⁸²

Le Potentiel, Elections 2011: *La CEI accusée d'usurpation de pouvoir*, 11 augustus 2010, Le Potentiel, *La CEI annonce un budget de 712 millions USD pour le processus électoral*, 14 augustus 2010 en Le Potentiel, *Calendrier électoral: la CEI piège la Monusco*, 16 augustus 2010.

Uit dit rapport komt naar voren dat de rechtspraak in de DRC onder druk staat door oneigenlijke inmenging in de loopbaan van rechters en de procesgang en het niet uitvoeren van vonnissen. Verantwoordelijk voor de aantasting van de rechtspraak zijn volgens het rapport leden van de regering, parlementsleden, personen binnen het justitieel apparaat en rijke burgers.⁸³

Tijdens een conferentie die werd georganiseerd door het *International Center for Transitional Justice*⁸⁴ sprak de minister van Justitie en Mensenrechten, Luzolo Bambi Lessa, zich uit voor een speciale opleiding voor rechters en kondigde tevens aan dat de regering het seksueel geweld tegen vrouwen wil bestrijden.⁸⁵ Op 31 juli 2010 stelde president Kabila 984 nieuwe rechters aan, onder wie 400 vrouwen. Het percentage vrouwelijke rechters steeg daarmee van 5 naar 25%. President Kabila hield de nieuwe rechters voor dat ze de zwakkeren moeten beschermen en criminelen hard aan moeten pakken, of ze nu Congolees of buitenlander zijn, jong of oud, rijk of machtig.⁸⁶ Volgens bronnen zou de aanstelling van de nieuwe rechters niet transparant zijn verlopen.

Internationaal Strafhof

Het proces tegen Thomas Lubanga loopt nog steeds.⁸⁷ Nadat het Hof in eerste instantie besloot Lubanga vrij te laten, omdat de aanklager belastend materiaal niet aan de verdediging wilde overhandigen, werd in beroep besloten zijn detentie voort te zetten.⁸⁸

In het proces tegen Mathieu Ngudjolo en Germain Katanga⁸⁹ werden in de verslagperiode getuigen gehoord.

---

⁸³ Xinhua, *Human rights NGO condemns attack on DR Congo's judicial independence*, 31 mei 2010. Zie ook <http://www.acidhrdc.net/>

⁸⁴ <http://www.ictj.org/>

⁸⁵ Le Potentiel, *Le ministre Luzolo Bambi plaide pour une nouvelle culture judiciaire*, 22 juni 2010.

⁸⁶ L'Observateur, *984 nouveaux magistrats nommés samedi*, 2 augustus 2010.

⁸⁷ Lubanga was tussen 2001 en 2005 leider van de *Union des Patriotes Congolais* (UPC). Het Internationaal Strafhof heeft hem aangeklaagd wegens het rekruteren en inzetten van kindsoldaten in Ituri in 2002 en 2003. BBC News, *Congo warlord denies war crimes*, 26 januari 2009.

⁸⁸ Reuters, *Court suspends release of Congo's Lubanga*, 23 juli 2010.

⁸⁹ Ngudjolo was leider van het *Front des Nationalistes et Intégrationnistes* (FNI) en Katanga was commandant bij de *Front de Résistance Patriotique en Ituri* (FRPI). De feiten waarvan zij worden beschuldigd vonden in 2002 en 2003 plaats in Ituri. <http://www.icc-cpi.int> (geraadpleegd op 2 september 2010).

Het proces tegen MLC-leider Jean-Pierre Bemba, in 2009 aangeklaagd voor misdaden die tussen 2002 en 2003 op Centraal-Afrikaans grondgebied waren gepleegd door MLC-troepen, werd na een onderbreking van bijna een jaar⁹⁰ hervat op 14 juli 2010. Op 19 oktober 2010 werd een verzoek van Bemba om het Hof niet ontvankelijk te verklaren afgewezen.⁹¹

Het Strafhof vaardigde in de verslagperiode geen nieuwe arrestatiebevelen uit tegen personen afkomstig uit de DRC. De arrestatiebevelen van het Internationaal Strafhof tegen Bosco Ntaganda en Joseph Kony bleven in de verslagperiode van kracht.

Relaties met buurlanden

De DRC onderhoudt over het algemeen redelijk goede relaties met haar buurlanden.

De eerder gemelde verbetering van de relatie met Uganda zette zich voort. In de verslagperiode werden stappen gezet tot economische samenwerking.⁹² Zo werd in Kampala een goudsmelterij geopend waar legaal Congolees goud zal worden gesmolten.⁹³ Verder werd een commissie ingesteld om problemen bij de gezamenlijke grens, zoals de invoer in de DRC van gestolen auto's uit Uganda, aan te pakken.⁹⁴ Naar aanleiding van een uitspraak van het Internationaal Gerechtshof in Den Haag van 19 december 2005⁹⁵ over de door het Ugandese leger veroorzaakte schade op Congolees grondgebied diende de Congolese minister van Buitenlandse Zaken op 23 mei 2010 een forse rekening tot schadevergoeding in. Een gezamenlijke commissie buigt zich thans over deze kwestie.⁹⁶

De verbetering van de betrekkingen tussen Rwanda en de DRC waar in het vorige ambtsbericht sprake van was, zette zich in de verslagperiode voort. Tijdens een conferentie over veiligheid en ontwikkeling in december 2009 spraken beide landen af gezamenlijke grenspatrouilles te houden.⁹⁷

---

⁹⁰ Op 14 augustus 2009 besliste het Hof dat Bemba voorlopig in vrijheid moest worden gesteld, maar geen enkele staat bleek bereid hem op te vangen.

⁹¹ Radio Okapi, *Richard Kwebe Liriss s'exprime sur le dernier arrêt de la CPI dans l'affaire*, 20 oktober 2010 en Radio Okapi, *CPI : le procès de Jean-Pierre Bemba s'ouvre le 22 novembre*, 21 oktober 2010.

⁹² Radio Okapi, *RDC-Ouganda: les ambassadeurs encouragent les investissements transfrontaliers*, 14 april 2010.

⁹³ BBC News, *Uganda opens refinery for Congo gold*, 5 mei 2010.

⁹⁴ Radio Okapi, *RDC-Ouganda: mise en place d'une commission de vérification des litiges frontaliers à Aru*, 10 maart 2010.

⁹⁵ *Armed Activities on the Territory of the Congo (Democratic Republic of the Congo v. Uganda)*, *Judgement*, I.C.J. Reports 2005, p. 168.

⁹⁶ Radio Okapi, *Kinshasa réclame 23 milliards de dollars à Kampala*, 7 juni 2010.

⁹⁷ Radio Okapi, *Grands Lacs: une conférence sur la sécurité et le développement à Goma*, 4 december 2009.

Daarnaast namen Rwanda en de DRC zich voor samen te werken op gebieden als justitie, defensie en veiligheid, migratie, grensbeheer, het vluchtelingenvraagstuk, handel, investeringen, toerisme, energie, infrastructuur, milieu en methaangaswinning uit het Kivumeer.⁹⁸

Verder werden in verband met de operatie Amani Leo afspraken gemaakt over de samenwerking tussen de inlichtingendiensten van Rwanda, Burundi en de DRC.⁹⁹ In het kader van de *Communauté Economique des Pays des Grands Lacs* (CEPGL) werd een overeenkomst getekend van samenwerking tussen de universiteiten van Bujumbura, Kigali en Kinshasa.

Voorts werd het streven naar economische integratie, de oprichting van een gezamenlijke ‘CEPGL’ rechtbank en het vrije verkeer van personen, goederen en kapitaal formeel in de statuten van de CEPGL vastgelegd.¹⁰⁰ Verder werd de grens tussen Goma en Gisenye voorlopig opengesteld en bleef de grens bij Bukavu open.¹⁰¹ Op Wereld Vrouwendag bouwden vrouwen uit de DRC en Rwanda een symbolische vredebrug tussen beide landen.¹⁰²

De betrekkingen tussen de DRC en Rwanda staan wel enigszins onder druk door de op handen zijnde terugkeer van 53.000 Congolese vluchtelingen in het kader van de tripartiete overeenkomst tussen de DRC, Rwanda en UNHCR van 17 april 2010¹⁰³ en de verschijning van het VN-rapport *DRC: Mapping human rights violations 1993-2003* over (onder meer) Rwandese mensenrechtenschendingen op Congolees grondgebied dat op 1 oktober 2010 is verschenen.¹⁰⁴

Tussen Angola en de DRC bestaat onenigheid over de demarcatie van de grenzen.¹⁰⁵ Ook in deze verslagperiode hielden berichten aan over de Angolese bezetting van dorpen op de grens tussen Angola en de DRC.

---

⁹⁸ Radio Okapi, *RDC-Rwanda: Kinshasa et Kigali veulent aller au-delà de la coopération bilatérale*, 20 december 2009.

⁹⁹ Radio Okapi, *Matadi, évaluation de l'opération Kimia 2, les chefs militaires de la CEPGL signent un communiqué conjoint*, 20 januari 2010.

¹⁰⁰ Radio Okapi, *CEPGL: vers la création d'une Cour de Justice Commune*, 19 februari 2010 en Radio Okapi, *CEPGL: trois projets intégrateurs pour rapprocher les populations*, 21 april 2010.

¹⁰¹ Radio Okapi, *CEPGL: le Rwanda et le Burundi ouvrent leurs frontières 24h/24*, 20 april 2010.

¹⁰² Radio Okapi, *Les femmes congolaises et rwandaises lancent un « pont » de la paix*, 9 maart 2010.

¹⁰³ Radio Okapi, *Le retour des réfugiés congolais du Rwanda préoccupe les intellectuels du Nord-Kivu*, 15 april 2010. Zie ook Le Potentiel, *La Tripartite HCR-RDC-Rwanda recadre le rapatriement des réfugiés*, 2 augustus 2010.

¹⁰⁴ <http://www.ohchr.org/EN/Countries/AfricaRegion/Pages/RDCProjetMapping.aspx>. BBC News, *Rwanda threatens UN* over report, 28 augustus 2010 en Okapi, *Le Gouvernement salue le rapport Mapping de l'ONU, mais...*, 3 oktober 2010.

¹⁰⁵ UN Security Council, S/2009/623, 4 december 2009, p. 6.

Doordat de bevolking niet altijd weet waar de grens ligt worden soms Congolezen aangehouden door het Angolese leger op verdenking van lidmaatschap van het *Front de Libération de l'Enclave de Cabinda* (FLEC).¹⁰⁶

Naar schatting vonden in 2009 66.000 gedwongen uitzettingen van Congolezen uit Angola plaats.¹⁰⁷ Het ging vooral om illegale mijnarbeiders. Eind vorig jaar kwamen de DRC en Angola overeen om in samenwerking met de UNHCR te streven naar vrijwillige terugkeer.¹⁰⁸ In de eerste twee maanden van 2010 werden opnieuw veel Congolezen uitgezet, deze keer vooral naar Kasaï Occidental, onder wie veel vrouwen die tijdens de uitzetting werden verkracht. Ook werden veel alleenstaande kinderen uitgezet.¹⁰⁹

Sancties

Tot 15 februari 2008 was Resolutie 1771 van de VN Veiligheidsraad van kracht. Onder deze resolutie konden alle politieke en militaire leiders die gebruik maakten van kindsoldaten, alsmede alle individuen die zich schuldig maakten aan ernstige schendingen van het internationaal recht een reisverbod krijgen. Ook konden hun financiële tegoeden worden bevroren.¹¹⁰ Op 31 maart 2008 werd, door middel van Resolutie 1807, het wapenembargo ten aanzien van de Congolese staat opgeheven, maar bleef het bestaan ten aanzien van personen en niet-gouvernementele organisaties.¹¹¹ Op 30 november 2009 werd door middel van VN-resolutie 1896 het wapenembargo voor de DRC verlengd tot 30 november 2010.¹¹² De resolutie verbiedt wapenleveranties of het geven van technische of financiële assistentie aan personen of groeperingen en stelt dat landen die voornemens zijn om wapens te leveren aan de DRC vooraf de *United Nations Sanctions Committee on the DRC* dienen te verwittigen.¹¹³ Het sanctiecomité beheert een lijst met personen waartegen sancties zijn afgekondigd. Hierop staan momenteel twintig personen en zes rechtspersonen (vijf bedrijven en een NGO).¹¹⁴

---

¹⁰⁶ Radio Okapi, *Lukula: 9 Congolais relâchés après 2 jours de détention en Angola*, 6 december 2010.

Radio Okapi, *Mohamed Lukebana, journaliste de la Radio Bangu de Kimpese de nouveau libre*, 15 maart 2010.

¹⁰⁷ Radio Okapi, *Kamako: 4 118 Congolais expulsés d'Angola enregistrés depuis le 1er janvier*, 6 februari 2010.

¹⁰⁸ Radio Okapi, *Luanda: Commission mixte RDC-Angola, la question du pétrole renvoyée sine die*, 17 december 2010.

¹⁰⁹ Radio Okapi, *Kamako: 9205 Congolais expulsés d'Angola en deux mois*, 4 maart 2010.

¹¹⁰ UN Security Council, S/RES/1771, 10 augustus 2007.

¹¹¹ MONUC, *UN Security Council lifts arms embargo on DRC government*, 2 april 2008.

¹¹² IHS Global Insight, *UN Extends DR Congo arms embargo by one year*, 1 december 2009.

¹¹³ UN Security Council, S/RES/1896 (2009), 30 november 2009.

¹¹⁴ United Nations Security Council, *List of individuals and entities subject to the measures imposed by paragraphs 13 and 15 of Security Council resolution 1596 (2005) as renewed by paragraphs 9, 11 and 14 of resolution 1807 (2008)*, geactualiseerd op 3 maart 2009.

2.3 Veiligheidssituatie

Gedurende de gehele verslagperiode bleken de Congolese autoriteiten in grote delen van het land niet bij machte om het grondgebied te controleren, de veiligheid van burgers te garanderen en het monopolie op geweld te handhaven. In zowel Noord- als Zuid-Kivu stond de veiligheidssituatie onder druk door militaire operaties van het Congolese leger tegen de FDLR, waarbij de FDLR overging tot grootschalige wraakacties.

Ook andere rebellenbewegingen, waaronder verschillende Maï-Maï groeperingen, zorgden voor een hoge mate van onveiligheid. In Noord-Kivu leidden voorts gevechten tussen de FARDC en de ADF/NALU tot een grote stroom ontheemden. In de districten Haut- en Bas-Uélé in de provincie Orientale nam het aantal aanvallen van de LRA toe, ondanks militaire acties van de FARDC, en in het district Ituri vochten militias (FRPI en FPJC) met de FARDC en voerden ze aanvallen uit op dorpen.

In alle gebieden waar FARDC-eenheden gestationeerd en actief waren werd de veiligheidssituatie gekenmerkt door ernstige misdragingen van soldaten tegen de burgerbevolking. Daarbij speelde de onlangs in de FARDC geïntegreerde voormalige rebellen-beweging CNDP een belangrijke rol. De Congolese regering stelt zich op het standpunt dat de veiligheidssituatie in Oost-Congo sterk is verbeterd, maar maatschappelijke groeperingen, parlementsleden op nationaal- en provinciaal niveau en mensenrechtenorganisaties zetten hier vraagtekens bij.¹¹⁵ Volgens sommige bronnen is de veiligheidssituatie in Oost-Congo ten opzichte van de vorige verslagperiode niet veranderd, volgens andere is die verslechterd.

De de op handen zijnde terugkeer van 53.000 Congolese Tutsi vluchtelingen in het kader van de tripartiete overeenkomst tussen de DRC, Rwanda en UNHCR van 17 april 2010¹¹⁶ zorgt voor de nodige onrust. Volgens bronnen zouden ex-CNDP militairen de lokale bevolking in het gebied rond Masisi en Kinyazi verdrijven om de weg vrij te maken voor terugkerende Congolese Tutsi's. Ook de terugkeer van Congolese vluchtelingen in het kader van de Tripartiete overeenkomst tussen de DRC, Burundi en UNHCR van december 2009 kan voor onrust zorgen.¹¹⁷

In de provincie Equateur verslechterde de veiligheidssituatie door gewelddadige confrontaties tussen enkele etnische groepen, waaronder de Enyele, die zich later tegen de FARDC keerden.

---

¹¹⁵ Human Rights Watch, *Always on the Run*, 14 september 2010.

¹¹⁶ Radio Okapi, *Le retour des réfugiés congolais du Rwanda préoccupe les intellectuels du Nord-Kivu*, 15 april 2010. Zie ook Le Potentiel, *La Tripartite HCR-RDC-Rwanda recadre le rapatriement des réfugiés*, 2 augustus 2010.

¹¹⁷ UN News, *Thousands of DRC, Burundi refugees to return home*, 28 september 2010.

In de hierboven niet genoemde provincies van het land bleef de veiligheidssituatie stabiel.

Een zeer belangrijke motor achter de verschillende conflicten in de DRC is de controle over natuurlijke hulpbronnen.¹¹⁸ De exploitatie van onder andere goud, diamanten, houtskool en coltan¹¹⁹ stelt militieiders in staat hun troepen soldij te betalen, iets waarop in het regeringsleger geïntegreerde soldaten niet zonder meer kunnen rekenen.

Alle gewapende groepen in Noord- en Zuid-Kivu profiteren direct van mijnactiviteiten,¹²⁰ maar ook eenheden van de FARDC, met name de eenheden waarin voormalige CNDP rebellen de dienst uitmaken, bezetten mijnbouwgebieden en verdienen geld aan de mijnbouw door illegale belastingen te heffen, door diensten te leveren aan particuliere ondernemingen of door zelf aan het delven van grondstoffen deel te nemen.¹²¹ Bovendien wordt bij het delven van grondstoffen de lokale bevolking door gewapende groepen en het Congolese leger ingezet als dwangarbeiders. Burgers moeten doorgaans onder extreem zware en gevaarlijke omstandigheden werken en worden het slachtoffer van geweld en intimidatie wanneer zij weigeren de opbrengsten af te staan.¹²²

MONUC/MONUSCO

Sinds 1999 bevindt zich in de DRC de VN-vredesmacht *Mission de l'Organisation des Nations Unies en République Démocratique du Congo* (MONUC), die geplaatst is onder Hoofdstuk VII van het Handvest van de Verenigde Naties. In het mandaat van MONUC heeft de bescherming van de burgerbevolking de hoogste prioriteit.¹²³ De grootste concentratie MONUC-troepen is gestationeerd in Oost-Congo (in de Kivu-provincies en Orientale). Nadat het mandaat van MONUC op 31 mei 2010 was verlopen, werd MONUC middels de VN-Veiligheidsraad Resolutie 1925 omgedoopt tot United Nations Organization Stabilization Mission in the Democratic Republic of the Congo (MONUSCO).

---

¹¹⁸ Zie bijvoorbeeld http://en.wikipedia.org/wiki/Conflict_minerals.

¹¹⁹ Coltan wordt veel gebruikt bij de fabricage van laptops en telefoons. Vooral in de VS lobbyen burgers tegen het gebruik van grondstoffen uit conflictgebieden. Zie bijvoorbeeld Wired.com, *In E-Mail Steve Jobs comments on Iphone 4 minerals*, 28 juni 2010. Op 15 juli 2010 nam het Amerikaanse Congres de 'Wall Street Reform Bill' aan. Daarin is bepaald dat fabrikanten zijn gehouden aan te geven of hun grondstoffen afkomstig zijn uit de DRC of de buurlanden.

¹²⁰ Van de gewapende groeperingen is de FDLR het meest actief in de exploitatie van grondstoffen. Met name in sommige delen van Zuid-Kivu ontplooit de groep grootschalige economische activiteiten. Andere groepen profiteren vooral van de handel in mineralen door het heffen van belastingen. Global Witness, *Faced with a gun, what can you do?*, 21 juli 2009, p. 5. UN Security Council, S/2008/773, 12 december 2008, pp. 19 en 32.

¹²¹ Global Witness, *DR Congo: Ex-rebels take over mineral trade extortion racket*, 11 maart 2010.

¹²² Global Witness, *Faced with a gun, what can you do?*, 21 juli 2009, p. 5.

¹²³ UN Security Council, S/RES/1856, 22 december 2008.

De Congolese regering oefende druk uit om de missie nog voor de presidentsverkiezingen te beëindigen, terwijl mensenrechtenorganisaties juist pleitten voor een voortgezet verblijf ervan. (zie ook paragraaf 2.2).¹²⁴ De Congolese houding is na de naamswijziging van MONUC veranderd, mede in het licht van het nut van MONUSCO bij het ondersteunen van de verkiezingen en de gedeelde Congolese zorgen over het (toch) voortbestaan van conflicten in bepaalde gebieden.

Eind augustus 2010 bestond de VN-missie uit 17,625 militairen, 716 militaire waarnemers, 1,203 politieagenten en 4.354 man overig personeel.¹²⁵ In zijn afscheidsrede van 23 juni 2010 benadrukte het hoofd van MONUC, Alan Doss, dat het geweld in verscheidene gebieden is teruggedrongen waardoor humanitaire organisaties daar toegang hebben verkregen. Duizenden binnen- en buitenlandse strijders zijn gedemobiliseerd. 2.300 FDLR-strijders zijn uitgezet naar Rwanda en honderden kindsoldaten teruggebracht naar hun families. Alan Doss werd als hoofd van MONUC vervangen door Roger Meece, die eerder ambassadeur van de VS in de DRC was.

Bij de operaties tegen de FDLR in de vorige verslagperiode werden door de FARDC veel mensenrechten geschonden, schendingen waarmee ook MONUC, dat de FARDC logistiek ondersteunde, werd geassocieerd. MONUSCO heeft daarom zijn strategie van ondersteuning van FARDC troepen gewijzigd: er wordt geen steun meer verleend aan brigades die mensenrechtenschendingen hebben gepleegd. Ook is de voorwaarde gesteld dat alle militairen de mensenrechten zullen respecteren. Alle bataljons moeten worden gescreend op schendingen, er moet een database worden opgesteld van alle commandanten; degenen onder hen die zijn betrokken bij schendingen komen op een zwarte lijst. De situatie onder Amani Leo, die op 15 februari 2010 van start is gegaan, is daarom volgens bronnen beter.

Desalniettemin werden eind juli 2010 in Luvungi in Noord-Kivu meer dan 300 vrouwen, mannen en kinderen verkracht, terwijl een basis van MONUSCO op slechts 30 kilometer van Luvungi lag en enkele weken voor de verkrachting nog FARDC troepen in het gebied zaten.¹²⁶ Secretaris-generaal Ban Ki-Moon toonde zich verontwaardigd over het weinig doortastende optreden van MONUSCO.¹²⁷ Bovendien werden ook nog eens drie Indiase *blauwhelmen* vermoord.

---

¹²⁴ UN Security Council, S/RES/1925 d.d. 28 mei 2010.

¹²⁵ Democratic Republic of the Congo – MONUC – Facts and figures, <http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/monuc/facts.shtml> (geraadpleegd op 10 oktober 2010).

¹²⁶ Reuters, *Number of victims in Congo mass rape increases: UN*, 1 september 2010.

¹²⁷ Radio Okapi, *Ban Ki-moon 'indigné' par le viol de plus de 150 femmes au Nord Kivu*, 25 augustus 2010.

Roger Meece beloofde daarna de bescherming van de bevolking te verbeteren.¹²⁸ Op 5 oktober 2010 arresteerden *peacekeepers* kolonel Mayele, een van de commandanten van de Maï-Maï Cheka. Cheka is de leider van de groep rebellen die de burgers in Luvungi hebben verkracht en is nog steeds op vrije voeten. Kolonel Mayele was medeverantwoordelijk voor de ‘uitvoering’ van de massaverkrachting.¹²⁹

FARDC

Het Congolese leger, de *Forces Armées de la République Démocratique du Congo*, werd na de tweede Congolese oorlog in juli 2003 gevormd uit de gewapende groepen die elkaar destijds bestreden (het toenmalige regeringsleger, de RCD, MLC en Maï-Maï groepen). Sinds 2003 werden bovendien verschillende ex-gewapende groepen aan het leger toegevoegd. De integratie van deze groepen in een verenigd leger verliep in verschillende fases, waardoor ook nu nog binnen de FARDC verschillende soorten brigades bestaan.

Het Congolese leger kampt met structurele problemen, zoals gebrek aan training en discipline en wijdverbreide corruptie. Soldaten worden slecht of helemaal niet betaald en er zijn doorgaans geen kazernes of kampen aanwezig in de gebieden waar ze worden gestationeerd. Voor hun levensonderhoud en dat van hun gezin zijn ze grotendeels op zichzelf en de lokale bevolking aangewezen. Zowel de geïntegreerde als de niet-geïntegreerde brigades van FARDC maken zich op grote schaal schuldig aan ernstige mensenrechtenschendingen, waaronder seksueel geweld. Ontevreden soldaten gaan vaak over tot plunderingen, verkrachting of roofovervallen (zie paragraaf 3.3).

Ook is er weinig eenheid binnen het leger: Congolese eenheden werden eerder opgeleid door België, Zuid Afrika, Angola, de VS en China. Volgens Jean-Paul Michel, de generaal die tot 30 september 2010 de leiding had van de *European Union Security Sector Reform Mission RDC* (EUSEC), hebben bataljons niet dezelfde grootte, niet dezelfde waarden en normen en niet dezelfde training¹³⁰. Om (al) deze problemen aan te pakken presenteerde het ministerie van Defensie op 26 januari 2010 een reorganisatieplan. Fase I (die loopt tot 2011) voorziet in de reorganisatie, opleiding en uitrusting van FARDC eenheden in probleemgebieden.

Ook dient het leger zich in deze periode voor te bereiden op het overnemen van taken van MONUSCO. Fase II (2011-2016) voorziet in de plaatsing van FARDC

---

¹²⁸ Radio Okapi, *Nord-Kivu: Roger Meece promet de renforcer la présence de la Monusco*, 26 augustus 2010.

¹²⁹ Reuters, *U.N. says captures rebel who led Congo rapes*, 5 oktober 2010.

¹³⁰ Reuters, *International efforts at military reform in Congo*, 23 december 2009.

eenheden in het gehele grondgebied van de DRC en de oprichting van snel inzetbare legereenheden.¹³¹

In oktober 2009 is –met ondersteuning door de EUSEC- de telling van alle FARDC-militairen afgerond. Men kwam uit op 142.000 militairen, inclusief 17.000 ‘geïntegreerde ex-rebellen’, waarvan de persoonlijke gegevens, militaire rang, foto en vingerafdrukken zijn ingevoerd in een centrale database. Bij de registratie van de gegevens zijn officieren betrokken die de rangen hebben gecontroleerd op basis van in het verleden afgegeven documenten. Als er geen erkende rang is, wordt voorlopig vermeld ‘commandant’. In eerste instantie hebben alle voormalige strijders (CNDP, Mai-Mai) die zijn ingelijfd de rang van ‘commandant’ gekregen. In april 2010 is een commissie in het leven geroepen om voorstellen te doen voor de echte rang van die ‘commandanten’.

In deze verslagperiode is een begin gemaakt met de uitgifte van militaire identiteitskaarten. Dat is niet alleen belangrijk voor de militair zelf, maar ook voor het leger als geheel. Voor de militair, omdat hij anders geen identiteitsbewijs heeft; hij mag als militair immers niet stemmen en heeft dus geen kiezerspas, de enige identiteitskaart die er op dit moment is. Voor het leger omdat er voor het eerst militairen *echt* geteld zijn. Ook de locatie waar de militair gelegerd is wordt vastgelegd, zodat het geld per militair naar een specifieke locatie kan worden gestuurd.

Verder heeft men een begin gemaakt met het (her)opstarten van een algemene opleiding. Er komt een onderofficieren school in Kitona en vanaf 1 oktober 2010 wordt de renovatie van de militaire academie in Kananga ter hand genomen. Bij Bukavu (Zuid-Kivu) worden drie militaire kampen gebouwd die plaats bieden aan ruim 2000 militairen en hun gezinnen. In het kader van de legerhervorming zouden volgens een VN-rapport 30.000 militairen moeten worden gedemobiliseerd.¹³²

Ondanks de genoemde initiatieven voor de hervorming van het leger blijven sommige belangrijke problemen vooralsnog onopgelost. Bij een normaal leger kunnen bataljons en manschappen door de legerleiding worden overgeplaatst. Maar de overplaatsing van ‘CNDP’ bataljons (die nu nog rond de mijnen zitten) stuit op politieke bezwaren. Hoge officieren verdienen officieel minder dan 100 USD per maand, militair zijn is dan ook geen *full time* bezigheid. De hervorming van het Congolese leger vergt een investering van honderden miljoenen dollars.¹³³

---

¹³¹ UN Security Council, S/2010/164, 30 maart 2010.

¹³² UN Security Council, S/2010/164, 30 maart 2010.

¹³³ Reuters, *Congo military reform needs more money, coordination*, 23 december 2009.

DDR en DDRRR

In de DRC zijn verschillende ontwapeningsprogramma's gaande. Het *Disarmament, Demobilisation, Repatriation, Reinsertion and Resettlement* (DDRRR) programma is gericht op niet-Congolese strijders die zich in de DRC bevinden.

Volgens cijfers van de VN werden in het kader van het DDRRR-programma in 2009 1.564 FDLR-strijders, 2.187 familieleden en 42 kindsoldaten geassisteerd bij repatriëring naar Rwanda. Daarnaast hebben zich 433 Congolese FDLR-strijders voor het DDR programma aangemeld. Sinds begin 2010 zijn gemiddeld 157 FDLR-strijders per maand geassisteerd bij repatriëring naar Rwanda.¹³⁴

Het *Disarmament, Demobilisation and Reintegration* (DDR) programma is gericht op strijders met de Congolese nationaliteit. Het programma is onderdeel van het *Multi-country Demobilisation and Reintegration Program* (MDRP) voor het Grote Merengebied. Op 30 juni 2009 kwam na zeven jaar een einde aan het MDRP.¹³⁵ Met steun van de Afrikaanse Ontwikkelingsbank werd aansluitend op het MDRP het *Transitional Demobilization and Reintegration Program* (TDRP) gestart, dat zal lopen van 2009 tot 2012. Het TDRP bestaat vooral uit technische en financiële ondersteuning van de nationale DDR-programma's.¹³⁶

Het DDR-programma in de DRC wordt uitgevoerd door de *Unité d'Exécution du Programme National de Désarmement et Démobilisation* (UEPNDDR), die in 2007 door de regering werd ingesteld en samenwerkt met onder andere MONUC en UNICEF.¹³⁷ Op 23 april 2009 lanceerde de minister van Defensie officieel de tweede fase van het *Programme National de Désarmement, Démobilisation et Réinsertion* (PNDDR). Dit programma is beëindigd in 2010.¹³⁸ In Noord-Kivu konden ex-strijders zich tot 5 augustus 2010 aanmelden in Kituku, niet ver van Goma. 180 ex-strijders zijn opgenomen in gemeenschapsprojecten, 132 ex-strijders zijn ontwapend en hebben zich aangesloten bij het PNDDR-programma.¹³⁹ Overigens verloopt de herintegratie van gemobiliseerde ex-strijders op sommige plaatsen moeizaam.

---

¹³⁴ UN Security Council, S/2010/164, 30 maart 2010.

¹³⁵ http://www.mdrp.org/PDFs/MDRP_Final_Report.pdf

¹³⁶ <http://tdrp.net/en/drc.html>

¹³⁷ De UEPNDDR vervangt de *Commission Nationale de Désarmement, Démobilisation et Réinsertion* (CONADER). UN Security Council, S/2008/693, 10 november 2008, p. 11.

¹³⁸ <http://tdrp.net/en/drc.html>

¹³⁹ Radio Okapi, *Goma: groupes armés, l'opération d'intégration et de démobilisation se poursuit*, 6 augustus 2010.

Van de 1500 gedemobiliseerde ex-strijders die zich in de loop der tijd hadden aangemeld in Walikale kwam minder dan de helft uiteindelijk opdagen.¹⁴⁰ In Ituri probeerden gemobiliseerde ex-strijders zich weer aan te sluiten bij de FRPI.¹⁴¹

De NGO PAREC (Oecumenisch programma voor vrede en verzoening) lanceerde begin maart 2010 de operatie ‘Wapens tegen 50 USD’, waarbij binnen een maand 4.000 lichte wapens, 2.000 bommen en duizenden patronen werden ingezameld.¹⁴² Volgens een bron verkopen soldaten hun (oude of zeer slechte) wapens voor 50 USD om met het geld weer nieuwe wapens te kopen. Er wordt *petit commerce* bedreven. Er is geen vooruitgang geboekt bij de ontwapening, het programma zou een druppel op een gloeiende plaat zijn.

In de volgende paragrafen wordt per regio de veiligheidssituatie besproken.

Kivu's

In de Kivu-provincies was de veiligheidssituatie in de verslagperiode slecht. De militaire operatie *Kimia II* werd op 31 december 2009 beëindigd. Volgens MONUC was de sterkte van de FDLR van zo'n 6.000 soldaten teruggebracht tot ongeveer 3.200. Eind februari 2010 ging *Amani Leo*, de nieuwe gezamenlijke militaire operatie van de FARDC en MONUC van start. Deze operatie was bedoeld om de militaire winst van *Kimia II* te consolideren en het gezag van de regering te herstellen in gebieden die waren bevrijd van gewapende groepen.¹⁴³ In werkelijkheid besteden volgens bronnen sommige FARDC officieren veel tijd aan het controleren van de mijnen en de goederenstroom waarbij ze ‘bescherming’ verlenen. Officieren die hierbij zouden zijn betrokken zijn bijvoorbeeld generaal Makenga, generaal Etumba, generaal Amisi (Tango 4, een commandant van Amani Leo) en generaal Mayala Vainqueur.

Een andere lucratieve vorm van inkomsten voor militairen biedt de exploitatie van houtskool in het Virunga National Park. Daarbij worden ook ontheemden ingezet. Zakelijke belangen van de militairen verklaren ook voor een deel hoe het komt dat een troepenmacht van 32.000 FARDC militairen in Noord-Kivu, die voor circa 25% uit ex-rebellen bestaat, niet gemotiveerd dan wel in staat is ongeveer 6.000 rebellen, waarvan slechts de helft goed is bewapend, definitief uit te schakelen. Het leger, dat wordt gesteund door Monusco, is er niet in geslaagd de FDLR te verslaan, de veiligheid te garanderen in gebieden waarin rebellen niet langer de macht uitoefenen of represailles van de FDLR tegen burgers te voorkomen.

---

¹⁴⁰ Radio Okapi, *Walikale: des démobilisés non encadrés, une menace permanente pour la paix*, 19 september 2010.

¹⁴¹ Radio Okapi, *Ituri: regroupement des démobilisés à Joo, les notables craignent un ralliement aux FRPI*, 9 augustus 2010.

¹⁴² Radio Okapi, *Nord Kivu: Mwando Nsimba satisfait de l'opération arme contre 50 dollars*, 2 april 2010.

¹⁴³ UN Security Council, S/2010/164, 30 maart 2010, p. 2.

Het leger heeft weliswaar de FDLR verdreven bij sommige mijnen, maar andere gewapende groepen en het leger zelf hebben hun plaats ingenomen.¹⁴⁴ Op 9 september 2010 verbood president Kabila voorlopig alle mijnbouw in Oost-Congo, maar dit leidde vooralsnog tot (nog meer) chaos en smokkel.¹⁴⁵ Militairen zouden zich van het verbod weinig aantrekken.¹⁴⁶

Nieuwe allianties tussen restanten van Congolese gewapende groepen en de FDLR werden gemeld in Noord-Kivu. Groepen die gisteren elkaars vijanden waren sluiten volgens bronnen van de ene op de andere dag een alliantie. Militairen van kolonel Emmanuel Nsengiyumva, een Congolese Tutsi-officier, werkten samen met de Mai-Mai Cheka en de FDLR.¹⁴⁷

PARECO en de FDLR voerden gezamenlijke aanvallen op de burgerbevolking uit in het gebied Lubero, terwijl een coalitie van de FDLR en de APCL aanvallen uitvoerde in Masisi. Op het grondgebied van Walikale werden burgers vermoord door een andere bondgenoot van de FDLR, de Mai-Mai Jérémie.¹⁴⁸

In juli 2010 sloegen tienduizenden op de vlucht als gevolg van militaire operaties van de FARDC en de bedreigingen van de ADF/NALU rebellen.¹⁴⁹ In Zuid Kivu werden aanvallen en verkrachtingen door gewapende groepen uitgevoerd in Shabunda, Kalehe en de *Hauts Plateaux* van Uvira. Tijdens de operaties was niet vaak sprake van grootschalige gevechten tussen de FARDC en de FDLR. Dit had vooral te maken met de guerrillatactiek van de FDLR, die doorgaans zijn gebied tijdelijk verliet wanneer de FARDC in aantocht was.

De veiligheidssituatie in de Kivu's stond in de gehele verslagperiode sterk onder druk door mensenrechtenschendingen door de FDLR en de FARDC (inclusief de brigades die gevormd werden door onlangs geïntegreerde ex-CNDP'ers). Uit een onderzoek van Oxfam blijkt dat de veiligheidssituatie zou zijn verergerd ten opzichte van de vorige verslagperiode. Mensenrechtenschendingen door de FDLR en andere militieën werden in 80% van de onderzochte dorpen gemeld, schendingen door ongedisciplineerde soldaten in 96% van de dorpen. Het seksuele geweld nam toe.¹⁵⁰ De veiligheidssituatie was het meest gespannen in het zuidwestelijke deel van Noord-Kivu en in het zuidoosten van Zuid-Kivu.

---

¹⁴⁴ ICG, *After MONUC, should MONUSCO continue to support Congolese military campaigns?*, 19 juli 2010.

¹⁴⁵ Le Potentiel, *Contrebande dans les mines de l'Est*, 26 oktober 2010.

¹⁴⁶ L'Observateur, *Des militaires exploitent les minerais, malgré l'interdiction*, 25 oktober 2010.

¹⁴⁷ Zie bijv. Monusco, *Rapport préliminaire*, 24 september 2010.

¹⁴⁸ Ocha, *Bulletin d'Information Humanitaire*, 22 juni 2010.

¹⁴⁹ Monusco, *DR Congo, Monusco sets up temporary operating bases in North Kivu*, 20 juli 2010.

¹⁵⁰ Oxfam, *Women and children first: on the frontline of war in the Kivus*, juni 2010.

Hieronder worden de ontwikkelingen in de Kivu-provincies per gewapende groepering uitgewerkt.¹⁵¹

FDLR

In de Kivu-provincies bevonden zich aan het begin van de verslagperiode ongeveer 3.200 strijders van de *Forces Démocratiques de Libération du Rwanda* (FDLR). De FDLR vormt hiermee de grootste illegale gewapende groepering in de Kivu's. Het grootste deel van de FDLR-strijders bevond zich in Zuid-Kivu. De kleinere groep in Noord-Kivu was geconcentreerd in de Rutshuru-, Masisi- en Lubero-territoria. Sinds begin 2010 heeft MONUC elke maand gemiddeld 157 FDLR-strijders gedemobiliseerd en gerepatrieerd.¹⁵² Desalniettemin ging de FDLR in de verslagperiode door met rekruteren, hoewel volgens een bron de gerekruteerde Congolezen niet zijn te vergelijken met de Rwandese FDLR-strijders. Aan het einde van de verslagperiode bestond de FDLR voor 60 à 80 procent uit Congolese strijders die, gelet op hun leeftijd, niet betrokken zijn geweest bij de genocide in Rwanda van 1994. Sommige officieren van de FDLR hebben destijds hun opleiding in Frankrijk en/of de VS gehad.

De onveiligheid die de FDLR in de verslagperiode veroorzaakte, hing samen met de militaire operaties in het kader van *Amani Leo*. Tijdens de operaties was weliswaar sprake van gevechten tussen de FARDC en de FDLR, maar belangrijker voor de veiligheidssituatie waren de represailles van de FDLR. Die vallen systematisch de burgers –die zij van ‘verraad’ betichten- aan als die onvoldoende worden beschermd. Die aanvallen worden gekenmerkt door moordpartijen, massale verkrachtingen, systematische plunderingen, ontvoeringen en dwangarbeid.¹⁵³

Het aantal FDLR-strijders wordt aan het einde van de verslagperiode geschat op 3 à 4.000, maar de commandostructuur is intact gebleven, evenals het vermogen om mensenrechtenschendingen te begaan. FDLR-strijders kunnen schuilen in afgelegen streken in de Kivus en in delen van Maniema en Noord Katanga. Zij smeden allianties met andere milities die vijandig tegenover Kigali staan, zoals de FPLC van Gad Ngabo en de FRF van Michel Rukunda. Daardoor blijft de FDLR een potentiële rechtvaardiging van militair ingrijpen door Rwanda op Congolese bodem.¹⁵⁴

Verscheidene Ngo's zijn van mening dat de militaire operaties tegen de FDLR alleen maar leiden tot mensenrechtenschendingen en een voortdurende stroom ontheemden.

---

¹⁵¹ Zie ook UN News Service, *DRC: Who's who among armed groups in the east*, 15 juni 2010.

¹⁵² UN Security Council, S/2010/164, 30 maart 2010, p. 13.

¹⁵³ Zie bijv. Monusco, *Rapport préliminaire*, 24 september 2010.

¹⁵⁴ ICG, *After MONUC, should MONUSCO continue to support Congolese military campaigns?*, 19 juli 2010.

Volgens deze organisaties is er geen militaire oplossing voor dit conflict.¹⁵⁵ In de verslagperiode smeedde de FDLR allianties met diverse groepen, in sommige gevallen voormalige vijanden. Vooral kleine gewapende groepen werken samen met de FDLR omdat die wapens heeft.

In november 2009 werden twee leiders van de FDLR, Ignace Murwanashyaka en Straton Musoni, gearresteerd in Duitsland. Zij werden verdacht van (verantwoordelijkheid voor) oorlogsmisdrijven en misdaden tegen de menselijkheid.¹⁵⁶ Op 10 oktober arresteerde de Franse politie een andere belangrijke leider van de FDLR, Callixte Mbarushimana, die werd gezocht door het Internationaal Strafhof.¹⁵⁷

Op 30 juli 2010 vielen de FDLR en Maï-Maï groepen Luvungi in Noord-Kivu binnen. In vier dagen werden meer dan 300 vrouwen, mannen en kinderen verkracht.¹⁵⁸ MONUSCO, dat een basis heeft op 30 kilometer afstand van Luvungi, en het nationale leger zelf waren kennelijk niet in staat deze massale verkrachting te voorkomen. De VN-Veiligheidsraad drong daarom aan op extra maatregelen.¹⁵⁹

CNDP

Hoewel de CNDP, de voormalige rebellengroepering van Laurent Nkunda die in de afgelopen jaren vooral in Noord-Kivu streed tegen de FARDC en de FDLR, al in de vorige verslagperiode werd geïntegreerd in de FARDC en officieel dus niet meer gesproken kan worden van een afzonderlijke rebellengroep, bleef de groep in de verslagperiode een belangrijke rol spelen voor de veiligheidssituatie in de Kivu-provincies. De integratie van de CNDP in de FARDC heeft op zeer onduidelijke wijze plaatsgevonden. Zo is niet bekend hoeveel ex-CNDP-manscapen er daadwerkelijk actief zijn binnen de FARDC.¹⁶⁰ Hoewel veel CNDP-eenheden zijn gemengd met eenheden van geïntegreerde FARDC-brigades, zijn de oude commandostructuren vrijwel intact gebleven. Hierdoor blijft de CNDP functioneren als een apart leger binnen de FARDC. Veel ex-CNDP manscapen hadden vóór de integratie geen enkele vorm van militaire training gehad en kregen die evenmin tijdens de integratie. Ex-CNDP commandanten die in het verleden veel mensenrechtenschendingen hadden begaan kregen het commando over geïntegreerde FARDC-eenheden.¹⁶¹

---

¹⁵⁵ UN Security Council, S/2010/288, 30 juni 2010.

¹⁵⁶ UN Human Rights Council, A/HRC/14/24/Add.3, 14 juni 2010, p. 8.

¹⁵⁷ New York Times, *France Arrests Rwandan Over Atrocities in Congo*, 13 oktober 2010.

¹⁵⁸ UN News, *L'ONU dit avoir « échoué » lors des viols en masse au Nord-Kivu*, 7 september 2010.

¹⁵⁹ Reuters, *UN Security Council demands action after Congo rapes*, 26 augustus 2010.

¹⁶⁰ Volgens officiële cijfers zouden ruim 6.000 CNDP'ers in de FARDC zijn geïntegreerd, maar schattingen op basis van deelname aan *Kimia II* leveren een aantal op dat veel hoger is.

¹⁶¹ UN Human Rights Council, A/HRC/14/24/Add.3, 14 juni 2010, p. 10.

De CNDP wist in de verslagperiode een groot deel van zijn parallelle administratieve structuren te behouden, bemande nog altijd wegversperringen en hief lokale belastingen. In feite kreeg de CNDP na integratie in de FARDC het zuidoosten van Noord-Kivu (Masisi, Rutshuru en delen van Lubero) nog steviger in handen, omdat zijn aanwezigheid nu gelegitimeerd werd door het dragen van het FARDC-uniform.¹⁶² Voorts werd de CNDP ervan beschuldigd een militair opleidingscentrum te hebben ingericht, jongeren te rekruteren en een dubbel commandosysteem in leger en politie te hebben ingevoerd. Deze beschuldigingen zijn overigens door de CNDP ontkend.¹⁶³

Ex-CNDP strijders maken zich nog steeds schuldig aan mensenrechtenschendingen.¹⁶⁴ In de door de CNDP gecontroleerde gebieden rond Masisi werd de niet-Rwandophone bevolking¹⁶⁵ verdreven uit hun eigen gebied, en dat levert spanningen op bij de pré-registratie¹⁶⁶ voor de lokale verkiezingen waarbij het zal gaan om landrechten en identiteit, mede in het licht van een toenemende bevolkingsdruk. Bestaande machthebbers (CNDP) zullen niet zomaar hun plaats afstaan aan traditionele leiders uit de *chefferies*.

Mai-Mai

Gedurende de verslagperiode waren ook militieleden van diverse Mai-Mai groeperingen actief. De term ‘Mai-Mai’ wordt gebruikt voor traditionele lokale verdedigingsmilities die vooral actief zijn in de Kivu-provincies, maar ook voorkomen in Orientale, Maniema en Katanga. Van oudsher werkten zij samen met het regeringsleger tegen buitenlandse ‘indringers’, zoals de CNDP en andere door Rwanda gesteunde rebellen.

In 2009 waren er meer dan 22 Mai-Mai groepen. Sommige daarvan integreerden in het regeringsleger, terwijl andere groepen, die boos waren over de voorkeursbehandeling die de CNDP had gekregen, alleen wilden integreren als ze in hun eigen dorpen konden blijven wonen. De Mai-Mai groeperingen tellen naar schatting 8 à 12.000 strijders. In de Kivu’s werkte een aantal Mai-Mai groepen samen in de alliantie PARECO (*Patriotes Résistants Congolais*). Hierin zitten zowel Congolese Hutu’s als Hunde en Nande.

In 2009 integreerden vooral de Hutu’s in het Congolese leger. Hun commandant, Mugabu Baguma, kreeg de rang van kolonel.

---

¹⁶² Global Witness, *Ex-rebels take over mineral trade extortion racket*, 11 maart 2010.

¹⁶³ Radio Okapi, *Masisi: recrutement des jeunes, le CNDP dément les accusations portées contre lui*, 3 juni 2010.

¹⁶⁴ Rapport van Human Rights Watch ‘Always on the Run’, 14 september 2010.

¹⁶⁵ Hutu’s en Tutsi’s spreken Kinyarwanda, de overige etnische groepen spreken hun eigen taal.

¹⁶⁶ Kiezers moeten zich in laten schrijven bij het kiesregister om een kiezerspas te verkrijgen.

Een afgescheiden PARECO-Hunde factie, geleid door generaal Janvier Buingo Karairi, die bekend staat als de APCLS (*Alliance des Patriotes pour un Congo Libre et Souverain*), heeft een alliantie gesmeed met de FDLR.¹⁶⁷ Andere Maï-Maï groepen opereerden zelfstandig of gingen gelegenheidscoalities aan met de FDLR, PARECO of de FARDC. De commandolijnen van Maï-Maï-groepen zijn onduidelijk. In conflictsituaties komt het geregeld voor dat burgers zich, vaak ongetraind en slecht bewapend, bij Maï-Maï groepen aansluiten om hun dorp of territorium te verdedigen.¹⁶⁸ In de verslagperiode gaf een van de belangrijkste Maï-Maï groepen in Noord-Kivu, de PARECO-Fap onder leiding van generaal Lafontaine, zich over aan de FARDC.¹⁶⁹

Daartegenover stond dat 500 Kifufua Maï-Maï, die vijf maanden tevergeefs hadden gewacht op integratie in de FARDC, hun oude positie bij Musenge weer innamen.¹⁷⁰ Een belangrijke Maï-Maï groepering in Zuid Kivu, de Yakutumba-groep, ontvoerde in de verslagperiode acht stafleden van het Rode Kruis.¹⁷¹ Deze groep zou zich ook schuldig hebben gemaakt aan veediefstal.¹⁷²

In 2009 zijn 2.900 PARECO-strijders en 3.100 strijders uit zelfstandig opererende Maï-Maï groepen geïntegreerd in de FARDC. Maar velen deserteerden en sloten zich aan bij of vormden allianties met de FDLR. Maï-Maï groepen werpen zich op als beschermers van de dorpsgemeenschappen, die hun kinderen aan hen toevertrouwen. Sommige Maï-Maï denken dat kinderen over magische krachten beschikken en dat ze door rituelen en drugs onkwetsbaar zijn. Meisjes worden door de Maï-Maï gebruikt om te vechten en te koken, ze worden vaak seksueel misbruikt.¹⁷³

Er was in de verslagperiode sprake van aanvallen van verschillende Maï-Maï groeperingen en in de gehele verslagperiode waren leden van de groeperingen verantwoordelijk voor ernstige schendingen van de mensenrechten.¹⁷⁴ Zo waren de Maï-Maï van alle gewapende groeperingen in de verslagperiode verantwoordelijk voor de hoogste aantallen gerekruteerde kindsoldaten.¹⁷⁵

---

¹⁶⁷ Rapport van Human Rights Watch 'Always on the Run', 14 september 2010.

¹⁶⁸ Joint OHCHR/MONUC Human Rights Office in the DRC, *Consolidated report on investigations conducted by the United Nations Joint Human Rights Office (UNJHRO) into grave human rights abuses committed in Kiwanja, North Kivu, in November 2008*, 7 september 2009, p. 9. IPIS, *Mapping Conflict Motives: Eastern DRC*, 4 maart 2008.

¹⁶⁹ Radio Okapi, *Goma: PARECO, Lafontaine se rend aux FARDC*, 2 maart 2010.

¹⁷⁰ Radio Okapi, *Situation sécuritaire préoccupante au Nord Kivu*, 1 juni 2010.

¹⁷¹ Radio Okapi, *Fizi: enlèvement de huit employés du CICR*, 13 april 2010.

¹⁷² Radio Okapi, *Sud Kivu: exactions des FRF et des Maï Maï*, 6 mei 2010.

¹⁷³ Institute for Security Studies, *The Implications of MONUC's Withdrawal on Child Soldiering in the DRC*, 8 juni 2010.

¹⁷⁴ Oxfam, *Women and children first: on the frontline of war in the Kivus*, juni 2010.

¹⁷⁵ Radio Okapi, *le recrutement des enfants dans les groupes armés*, 16 maart 2010.

Vanwege het vluchtige karakter van Maï-Maï groeperingen en de opportunistische allianties die zij met andere groepen sluiten, kan niet exact worden aangegeven welke groep verantwoordelijk was voor welke aanvallen.

Overige groeperingen

In het grensgebied tussen Ituri en Noord-Kivu bevinden zich enkele honderden rebellen van de Ugandese *Allied Democratic Forces* (ADF) en de *National Army for the Liberation of Uganda* (NALU). Deze twee groeperingen, bestaande uit Congolese en Ugandese strijders, hebben hun krachten gebundeld en zijn vooral actief in Noord-Kivu. In de verslagperiode waren zij verantwoordelijk voor moorden, plunderingen en brandstichting.¹⁷⁶ Daarnaast voerden zij standrechtelijke executies uit en ontvoerden zij mensen. Als gevolg van de gevechten tussen de FARDC en ADF/Nalu sloegen sinds juni 2010 80.000 mensen op de vlucht.¹⁷⁷

In Zuid-Kivu is de Banyamulenge-groep FRF (*Forces Républicaines Fédéralistes*) actief. In de verslagperiode ontvoerde de FRF militairen van de FARDC¹⁷⁸, lokte FARDC-soldaten in een hinderlaag¹⁷⁹ en maakte zich schuldig aan plunderingen.¹⁸⁰ Voorts vonden in Zuid-Kivu gevechten plaats tussen een coalitie van FDLR-strijders en de FRF tegen de UPCR (*Union des Patriotes Congolais pour la Révolution*).¹⁸¹ Begin 2010 werd een aantal strijders van het Burundese *Front National de Libération* (FNL) door MONUC uitgezet naar Burundi.¹⁸²

In de verslagperiode verschenen geen berichten over geweldsincidenten waarbij rebellen van de ‘Rasta’-beweging waren betrokken.¹⁸³ Er is weinig informatie over deze groepering beschikbaar en het is niet bekend of de beweging nog actief is.

Orientale: Haut- en Bas-Uélé

Ook in deze verslagperiode zorgde Joseph Kony’s *Lord’s Resistance Army* (LRA) voor grote onveiligheid in Haut- en Bas-Uélé. Tussen 14 en 17 december 2009 viel de LRA dorpen in de omgeving van Makombo in Haut-Uélé binnen.

---

¹⁷⁶ Radio Okapi, *Beni: 5 morts dans une attaque au centre de Nyaleke*, 25 april 2010.
Radio Okapi, *Beni: l’activisme des ADF Nalu décrié à Watalinga*, 11 mei 2010.
Radio Okapi, *attaques des rebelles de l’ADF/Nalu à Mutwanga, 8 morts et 2 blessés*, 28 juni 2010.

¹⁷⁷ AFP, *Executions, kidnappings on rise in east DR Congo: report*, 22 augustus 2010.

¹⁷⁸ Radio Okapi, *6 soldats FARDC libérés de mains des groupes armés*, 7 januari 2010.

¹⁷⁹ Radio Okapi, *Uvira: 3 soldats FARDC tués dans une embuscade des FRF*, 16 maart 2010.

¹⁸⁰ Radio Okapi, *Sud Kivu: exactions des FRF et des Maï Maï*, 6 mei 2010.

¹⁸¹ Radio Okapi, *Combats dans les hauts plateaux d’Uvira entre deux coalitions de groupes réfractaires, 7 morts*, 9 maart 2010. Zie ook ICG, *After MONUC, should MONUSCO continue to support Congolese military campaigns?*, 19 juli 2010.

¹⁸² Radio Okapi, *Nord Kivu: la MONUC a rapatrié 141 ex-combatants étrangers en janvier*, 2 februari 2010.

¹⁸³ Zie voorgaande algemene ambtsberichten DRC.

De LRA-strijders deden zich in eerste instantie voor als Congolese of Ugandese soldaten om het vertrouwen van de bevolking te winnen. Op lokale markten betaalden ze zelfs opzettelijk te veel om aspirant-verkopers aan te lokken. Waren er genoeg mensen bijeen dan begon het moorden en het plunderen. Tijdens deze goed voorbereide operatie vermoordde de LRA op gruwelijke wijze meer dan 300 burgers. Ruim 250 anderen, onder wie 80 kinderen en een groot aantal vrouwen werden meegenomen, in groepjes aan elkaar geketend. Volwassen mannen moesten de buit dragen, vrouwen en meisjes, soms niet ouder dan elf jaar, werden gebruikt als seksslavin. Wie probeerde te vluchten of het tempo niet kon bijbenen werd ter plekke vermoord. De kinderen werden onder meer ingewijd door hen andere kinderen te laten doden. De operatie werd uitgevoerd door 25 à 40 strijders en stond onder leiding van luitenant-kolonel Binansio Okumu, alias *Binany*, en commandant Obol. Beiden krijgen hun orders van generaal Dominic Ongwen tegen wie het Internationaal Strafhof een arrestatiebevel heeft uitgevaardigd.¹⁸⁴

Hoewel de militaire operatie *Rudia II* van de FARDC met steun van MONUC, die in 2009 van start was gegaan, in de verslagperiode doorliep, bleek de FARDC niet in staat de burgers in de districten Haut- en Bas-Uélé afdoende te beschermen. Een van de redenen was de overplaatsing van FARDC troepen vanuit Dungu in de provincie Orientale naar Dongo in de provincie Equateur.¹⁸⁵ Desalniettemin maakte generaal Kifwa, bevelhebber van de FARDC in Orientale een positieve balans op: tussen eind december 2008 en januari 2010 had zijn leger 305 LRA-strijders gedood, onder wie enkele hoge officieren.¹⁸⁶ Volgens generaal Kifwa waren in de eerste drie maanden van dit jaar 68 LRA-strijders uitgeschakeld.¹⁸⁷ Telde de provincie Orientale in september 2008 ‘slechts’ 65.000 ontheemden, in februari 2010 waren dat er meer dan 450.000, van wie er 365.000 door toedoen van de LRA op de vlucht waren geslagen.¹⁸⁸

---

¹⁸⁴ Human Rights Watch, *Trail of Death*, 28 maart 2010.

¹⁸⁵ Radio Okapi, *Dungu: regain d’exactions perpétrées par la LRA, selon la société civile*, 10 januari 2010.

¹⁸⁶ Radio Okapi, *Traque de la LRA: le général Kifwa dresse un bilan positif, la société civile le juge mitigé*, 14 januari 2010.

¹⁸⁷ Radio Okapi, *Opérations contre la LRA, 68 rebelles ougandais neutralisés depuis janvier 2010*, 25 maart 2010, zie ook Radio Okapi, *Dungu: les FARDC appelées à poursuivre la traque contre la LRA*, 20 april 2010.

¹⁸⁸ Radio Okapi, *Phénomène LRA: 849 morts en 2009, 1486 enlèvements, et à ce jour, 365.000 déplacés*, 12 februari 2010.

Vooraf in de omgeving van Dungu was de LRA zeer actief.¹⁸⁹ In Bas-Uélé maakte de bevolking zich zorgen door het vertrek van het Senegalese bataljon van de MONUC, men had onvoldoende vertrouwen in de FARDC.¹⁹⁰ In februari 2010 voerde een eenheid van 20 LRA-strijders aanvallen uit op dorpen in de omgeving van Niangara. Daarbij werden tientallen burgers vermoord, mannen en kinderen ontvoerd, huizen geplunderd en in brand gestoken.¹⁹¹ Op 22 april 2010 vermoordde de LRA 80 à 120 burgers in Kpanga.¹⁹² Hoewel de LRA in mei 2010 slechts honderd strijders telde, kinderen meegerekend, had het tot dan toe in 2010 al meer dan 500 slachtoffers gemaakt.¹⁹³

Inmiddels hebben de FARDC en MONUSCO tijdelijke bases opgezet, dag- en nachtpatrouilles opgevoerd en luchtsurveillance ingesteld. Uitbreiding van het spionagenetwerk en MONUSCO-steun voor grensoverschrijdende achtervolging van de LRA-strijders is volgens de VN eveneens noodzakelijk om aanvallen van de LRA af te weren en de commandostructuur van de LRA aan te pakken.¹⁹⁴

Op 24 mei 2010 bekrachtigde president Obama met zijn handtekening een wet die een einde moet maken aan de terreur van de LRA.¹⁹⁵ Human Rights Watch deed een beroep op president Obama deze wet krachtig uit te voeren. Maatschappelijke organisaties in Dungu en Niangara bepleitten een schadevergoeding voor de slachtoffers van de LRA.¹⁹⁶

Orientale: Ituri

Hoewel de veiligheidssituatie in Ituri de afgelopen jaren gestaag verbeterde, kwam deze vanaf begin 2009 onder druk te staan doordat FARDC- en MONUC-troepen uit Ituri verplaatst werden naar de Kivu-provincies (zie algemeen ambtsbericht juni

---

¹⁸⁹ Radio Okapi, *Dungu: bilan revu de l'attaque de la LRA, 7 morts et 4 blessés*, 16 januari 2010, Radio Okapi, *Dungu: la LRA enlève cinq membres d'une famille et en abat trois*, 16 maart 2010, Radio Okapi, *La LRA tue 8 militaires FARDC et 8 civils à Dungu*, 17 maart 2010, Radio Okapi, *Dungu: nouvelle incursion de la LRA à Bamokandi, des otages, des biens pillés et volés*, 22 maart 2010

¹⁹⁰ Radio Okapi, *Bas-Uélé: le contingent sénégalais se désengage de Dingila*, 22 april 2010.

¹⁹¹ IRIN, *RDC: Peu nombreux, mais source de terreur*, 6 mei 2010, zie ook <http://www.hrw.org/en/news/2010/05/20/dr-congo-new-round-lra-killing-campaign>

¹⁹² UN Security Council, *S/2010/288*, 30 juni 2010.

¹⁹³ IRIN, *RDC: Peu nombreux, mais source de terreur*, 6 mei 2010.

¹⁹⁴ UN Security Council, *S/2010/164*, 30 maart 2010, p.3.

¹⁹⁵ De *Lord's Resistance Army Disarmament and Northern Uganda Recovery Act of 2009* werd in mei 2009 aangenomen door het Congres, op 11 maart 2010 aangenomen door de Senaat en vervolgens goedgekeurd door het Huis van Afgevaardigden. Deze wet roept op tot de arrestatie en berechting van Joseph Kony en andere hoge leiders, de ontwapening en demobilisatie van de strijders en tot beëindiging van het geweld.

¹⁹⁶ Radio Okapi, *Loi américaine contre la LRA: deux sociétés civiles plaignent pour l'indemnisation des victimes*, 27 mei 2010. Zie ook Instituut Clingendael, *The Lord's Resistance Army: in Search for a New Approach*, 25 juni 2010.

2009). De nog in Ituri aanwezige gewapende groeperingen kregen hierdoor de ruimte activiteiten te ontplooiën, wat negatieve consequenties had voor de veiligheidssituatie in Ituri. In de verslagperiode bleef de veiligheidssituatie in Ituri gespannen.

De belangrijkste milities in Ituri zijn het *Front de Résistance Patriotique en Ituri* (FRPI) en het *Front Populaire pour la Justice au Congo* (FPJC), dat in september 2008 werd gevormd uit de overblijfselen van verschillende milities in Ituri. De twee rebellengroepen hebben weliswaar verschillende leiders, maar er is wel degelijk sprake van onderlinge coördinatie. In de berichtgeving worden ze vaak als één groep behandeld. Naar schatting zouden 2.000 strijders van de FRPI en de FPJC nog ontwapend moeten worden.¹⁹⁷

In de gehele verslagperiode vonden in Ituri gevechten plaats tussen de FPRI/FPJC en de FARDC.¹⁹⁸ Bovendien voerden de milities geregeld aanvallen uit op dorpen, waarbij werd geplunderd, huizen in brand werden gestoken, vrouwen werden verkracht en burgers werden ontvoerd.¹⁹⁹ Kakado Barnaba (86 jaar), een van de leiders en tevens *féticheur*²⁰⁰ van de FRPI, werd door een militaire aanklager beschuldigd van oorlogsmisdrijven waaronder verkrachting, moord, plundering en kannibalisme.²⁰¹

In de strijd tegen de FRPI/FPJC boekte de FARDC enkele militaire successen.²⁰² Een tegenvaller was dat kolonel Cobra Matata, de voormalige leider van de FRPI die geïntegreerd was in de FARDC, zich opnieuw aansloot bij de FRPI.²⁰³

Er waren in de verslagperiode geen aanwijzingen van toegenomen etnische spanningen tussen de twee belangrijkste groepen in Ituri, de Hema en de Lendu. Wel was sprake van een conflict om land. Onenigheid om de dorpen Nombe, Lakpa en Lagabe leidde tot gewelddadigheden tussen Hema en Lendu aldaar.²⁰⁴

---

¹⁹⁷ IRIN, *DRC: Humanitarian corridor opened for trapped civilians in northeast*, 15 april 2010.

¹⁹⁸ UN Security Council, *S/2010/164*, 30 maart 2010, p. 2. Zie bijvoorbeeld Radio Okapi, *Ituri: reprise des combats entre FARDC et FPJC 1a Walendu Bindi*, 15 december 2009, Radio Okapi, *Ituri: les miliciens du FPJC ont attaqué Komanda samedi matin*, 3 april 2010, Radio Okapi, *Walendu Bindi: affrontements entre miliciens et FARDC, trois morts*, 31 mei 2010.

¹⁹⁹ Radio Okapi, *Ituri: incursion d'hommes armés dans la collectivité de Walendu Bindi*, 6 januari 2010.

²⁰⁰ Een féticheur is een medicijnman.

²⁰¹ Radio Okapi, *Bunia: début du procès Kakado, chef spirituel des miliciens de la FRPI*, 21 januari 2010 en Radio Okapi, *Bunia: chef spirituel du FRPI, Kakado Barnaba désormais poursuivi pour crime de guerre*, 6 februari 2010.

²⁰² Radio Okapi, *Ituri: les FARDC mettent en débandade des miliciens à Walendu Bindi*, 19 juni 2010 en Radio Okapi, *Ituri: les FARDC reprennent 6 bastions des miliciens du FPJC*, 24 juni 2010 en Radio Okapi, *Bunia: le leader du FPJC, Sharif Manda aux arrêts*, 4 september 2010.

²⁰³ Radio Okapi, *FARDC: Cobra Matata rejoint le maquis de FRPI en Ituri*, 7 juni 2010.

Katanga

De veiligheidssituatie in de grondstofrijke provincie Katanga was over het algemeen kalm. De FARDC verplaatste eenheden in Noord-Katanga in verband met infiltraties van de FDLR vanuit Zuid-Kivu. Bij patrouilles werden FDLR-strijders opgepakt. Eind april integreerde een deel van de voormalige Nyunzu Mai-Maï in de FARDC. Leden van de FARDC, de PNC en veiligheidsdiensten wierpen illegale wegversperringen op bij de wegen bij Nyunzu en Bendera om passanten geld af te persen.²⁰⁵

In maart 2010 maakte een voormalige Mai-Maï leider het dorp Kambumbulu onveilig.²⁰⁶ In mei 2010 pakte de FARDC zeven verdachten op die naar eigen zeggen behoren tot de beweging *Congrès des Peuples Katangais* (CPK), die streeft naar onafhankelijkheid van Katanga.²⁰⁷ Het overplaatsen van gedemobiliseerde FDLR-strijders, die onder meer berucht zijn om hun verkrachtingen, vanuit de Kivu's naar Katanga, zorgde voor onrust onder de bevolking.²⁰⁸

In Katanga vonden veel verkrachtingen plaats in de verslagperiode. Daders werden doorgaans niet gestraft door de overheid, in sommige gevallen gaven de slachtoffers de voorkeur aan een minnelijke schikking.²⁰⁹

Een door de VN gevoerde bewustwordingscampagne onder FARDC militairen, in combinatie met een opleiding van militaire en civiele rechters en officieren van justitie, zorgde evenwel voor afname van het seksuele geweld.²¹⁰

Bas-Congo

De veiligheidssituatie in Bas-Congo bleef ten opzichte van de vorige verslagperiode grotendeels ongewijzigd.

De politiek-religieuze beweging Bundu dia Kongo heeft een registratieverzoek ingediend voor de oprichting van een nieuwe politieke partij, maar het verzoek is niet binnen de daarvoor gestelde termijn behandeld. (zie ook paragraaf 3.3.3).

---

²⁰⁴ Radio Okapi, *Ituri: conflit foncier entre Bahema sud et Walendu Bindi, le Réseau Haki na Amani offre ses bons offices*, 7 februari 2010.

²⁰⁵ OCHA, *Bulletin d'information humanitaire - Province du Katanga*, 4-11 mei 2010, 11 mei 2010.

²⁰⁶ Radio Okapi, *3 millions de francs congolais pour retrouver l'ancien chef Mai Mai Mvwende à Malembe Nkulu*, 12 maart 2010.

²⁰⁷ Radio Okapi, *Troubles de Lubumbashi: 7 suspects arrêtés*, 28 mei 2010.

²⁰⁸ Radio Okapi, *Nord Kivu: 54 FDLR démobilisés et relocalisés au Katanga*, 4 mei 2010 en Radio Okapi, *Nouvelle vague de 263 FDLR au Katanga, inquiétude au Lualaba*, 8 juni 2010.

²⁰⁹ Radio Okapi, *viols des femmes, l'ONG Acat dénonce la passivité des autorités*, 16 januari 2010, Radio Okapi, *Katanga: résolution à l'amiable des conflits liés au viol*, 11 februari 2010 en Radio Okapi, *Kamina: la population dénonce l'impunité des auteurs des violences sexuelles*, 27 mei 2010.

²¹⁰ Radio Okapi, *Lubumbashi: les cas des violences sexuelles ont baissé de moitié*, 7 juli 2010.

In augustus 2010 zijn verscheidene leiders van de partij in oprichting, de *Bundu dia Mayala*, opgepakt.²¹¹

Equateur

De jarenlange economische en politieke marginalisatie van Equateur, dat de thuisbasis vormt van Jean-Pierre Bemba, creëert in de provincie een voedingsbodem voor spanningen.

Nadat een conflict tussen de Enyele- en Munzaya-gemeenschappen in Dongo eind 2009 was uitgelopen op een strijd tegen het Congolese leger (zie het ambtsbericht van januari 2010), herkreeg de FARDC in korte tijd de controle over het gebied. Op 13 februari 2010 nam de FARDC een van de laatste Enyele bastions, Buburu, in.²¹² Voortvluchtige Enyele-opstandelingen slaagden er vervolgens in om Makanza en Mbandaka, waar zij het vliegveld bezetten, in te nemen. Na felle strijd heroverde de FARDC Makanza en Mbandaka. De *Association Africaine de Défense des Droits de l'Homme* (ASADHO) beschuldigde zowel de opstandelingen als de FARDC van ernstige mensenrechtenschendingen. Zo zouden alleen al in Mbandaka 49 burgers standrechtelijk zijn geëxecuteerd. Overigens heeft de Congolese regering de beschuldigingen van de ASADHO van de hand gewezen.

Onduidelijkheid bestaat vooralsnog over het lot van de leider van de Enyele-opstandelingen, de 25-jarige *féticheur* Ondjani Mangbama. Volgens sommige berichten zou Ondjani, door zijn tegenstanders ook wel omschreven als de militaire leider van de *Nzobo ya lombo* ('Bandieten van het Dorp') zich vrijwillig hebben overgegeven, volgens andere zou hij gevangen genomen zijn door de bevolking in Dongo.²¹³ Waarschijnlijk verblijft Ondjani in Congo Brazzaville en is het nog maar de vraag of dit land hem wil uitleveren.²¹⁴ Als gevolg van het etnisch geweld en de strijd die daarop volgde sloegen zo'n 200.000 mensen op de vlucht. Ze trokken vooral naar Congo-Brazzaville en de Centraal-Afrikaanse Republiek.

---

²¹¹ Zie ook Radio Okapi, *Bas-Congo: poursuite du procès en chambre foraine des membres de Bundu dia Mayala à Boma*, 21 oktober 2010.

²¹² UN Security Council, S/2010/164, 30 maart 2010, p.3.

²¹³ Xinhua, *Equateur: Makanza reprise par l'armée gouvernementale*, 3 maart 2010, Radio Okapi, *Les FARDC ont repris le contrôle de l'aéroport de Mbandaka*, 4 april 2010, Xinhua, *La ville de Mbandaka tombée sous le contrôle des insurgés Enyele*, 4 april 2010, Xinhua, *Libération du médecin espagnol enlevé par des assaillants Enyele à Mbandaka*, 15 april 2010, Xinhua, *Le gouvernement rejette les accusations de l'ASADHO sur l'exécution des civils à Mbandaka*, 23 april 2010, Le Potentiel, *Controverse autour de l'arrestation du chef des insurgés Enyele*, 11 mei 2010.

²¹⁴ L'Observateur, *Joseph Kabila a fêté avec les Congolais de Brazzaville*, 16 augustus 2010.

In juni 2010 werd een akkoord gesloten over de vrijwillige terugkeer van 122.000 vluchtelingen uit Congo-Brazzaville.²¹⁵ Ondanks de snel verslechterende omstandigheden in de vluchtelingenkampen weigerden tot dan toe tienduizenden vluchtelingen terug te keren uit angst voor het Congolese leger.²¹⁶ Het lijkt onwaarschijnlijk dat Congo Brazzaville de mensen zal dwingen om terug te gaan.

Kinshasa

Gedurende de verslagperiode vonden in Kinshasa geen noemenswaardige veiligheidsincidenten plaats. De straatcriminaliteit in Kinshasa is echter nog altijd hoog, er is sprake van een toename van deze criminaliteit.²¹⁷ Gewapende bendes, *Kuluna*, maken zich schuldig aan inbraken, afpersingen, bedreigingen en ontvoeringen. Sommige wijkbewoners van Kinshasa verdenken de politie van samenwerking met deze *Kuluna*.²¹⁸ Om de criminaliteit in Kinshasa in te dammen heeft de Congolese justitie verscheidene groepen gedetineerde *Kuluna* vanuit de Makala gevangenis in Kinshasa overgeplaatst naar gevangenissen buiten Kinshasa.²¹⁹

---

²¹⁵ Radio Okapi, *Accord tripartite pour le rapatriement des réfugiés congolais de Brazzaville*, 11 juni 2010.

²¹⁶ Reuters, *Fearing own army, DR Congo refugees remain abroad*, 27 mei 2010.

²¹⁷ Radio Okapi, *Le Général Numbi s'exprime sur l'accroissement de la criminalité à Kinshasa*, 5 mei 2010.

²¹⁸ Radio Okapi, *Kinshasa: lutte contre les 'Kuluna', dérapages de la police à Kingabwa*, 5 juli 2010.

²¹⁹ Radio Okapi, *Kinshasa: 40 gangsters transférés à la prison d'Osio*, 5 februari 2010 en Radio Okapi, *Kinshasa: 30 gangsters, dits 'Kuluna' transférés au Banbundu*, 7 februari 2010.

3 Mensenrechten

3.1 Juridische context

3.1.1 Verdragen en Protocollen

Gedurende de verslagperiode heeft zich geen wijziging voorgedaan met betrekking tot de verdragen waarbij de DRC partij is.

De belangrijkste verdragen waarbij de DRC partij is, zijn:

- de vier Geneefse Verdragen uit 1949 betreffende krijgsgevangenen, strijdkrachten ter land en ter zee en burgers in oorlogstijd (allen voor de DRC in 1961 in werking getreden);
- het eerste Additionele Protocol behorende bij de Geneefse Verdragen inzake de bescherming van slachtoffers van internationale gewapende conflicten en het tweede Additionele Protocol inzake bescherming van slachtoffers van niet-internationale gewapende conflicten (respectievelijk in 1982 en in 2003 voor de DRC in werking getreden);²²⁰
- het Vluchtelingenverdrag van Genève en het bijbehorende Protocol van New York (respectievelijk voor de DRC in werking getreden in 1965 en 1975);²²¹
- het Internationale verdrag voor preventie en bestraffing van genocide (in 1962 in werking getreden voor de DRC);
- het Verdrag inzake de uitbanning van alle vormen van rassendiscriminatie (CERD, voor de DRC in 1976 in werking getreden);
- het Internationale verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten (CCPR), evenals het bijbehorende eerste Facultatief Protocol waarin het individueel klachtrecht bij het Mensenrechtencomité wordt vastgelegd (beide in werking getreden voor de DRC in 1977);
- het Internationale verdrag inzake economische, sociale en culturele rechten (CESCR, in werking getreden voor de DRC in 1977);
- het Verdrag inzake de uitbanning van alle vormen van discriminatie van vrouwen (CEDAW, in 1986 voor de DRC in werking getreden);
- het Verdrag tegen foltering en andere wrede, onmenselijke of ontterende behandeling of bestraffing (CAT, in 1996 voor de DRC in werking getreden);
- het Verdrag inzake de rechten van het kind (CRC, in werking getreden voor de DRC in 1990), alsmede de twee Optionele protocollen betreffende kinderen in gewapend conflict en betreffende de uitbanning van verkoop van kinderen,

---

²²⁰ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Verdragenbank*, <http://www.minbuza.nl/verdragen> (geraadpleegd op 12 juli 2010).

²²¹ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Verdragenbank*, <http://www.minbuza.nl/verdragen> (geraadpleegd op 12 juli 2010).

kinderprostitutie en kinderpornografie (beiden voor de DRC in 2002 in werking getreden);²²²

- het Ottawa Verdrag tegen het gebruik van landmijnen (in werking getreden voor de DRC in 2002);
- het Statuut van Rome inzake het Internationaal Strafhof (in werking getreden voor de DRC in 2002).²²³ In 2006 is de DRC toegetreden tot het Verdrag betreffende de privileges en immunititeiten van het Internationaal Strafhof.²²⁴

Evenals alle leden van de Afrikaanse Unie heeft de DRC het Afrikaans Handvest voor de rechten van de mens en de volkeren geratificeerd (in werking getreden voor de DRC in 1987). De DRC heeft het Protocol bij voornoemd Handvest inzake de rechten van de vrouw in Afrika in 2006 geratificeerd.²²⁵ Het Protocol bij dit Handvest betreffende de oprichting van een Afrikaans Hof voor de rechten van de mens en volkeren heeft de DRC getekend, maar nog niet geratificeerd. Het Afrikaans Handvest voor de rechten en het welzijn van het kind uit 1990 is op 2 februari 2010 door de DRC getekend.²²⁶ De DRC heeft het Verdrag inzake specifieke aspecten van vluchtelingenproblematiek in Afrika van de Organisatie van Afrikaanse eenheid (thans Afrikaanse Unie) in 1973 geratificeerd.

3.1.2 Nationale wetgeving

De Congolese grondwet kent enkele bepalingen die van belang zijn voor de eerbiediging van de mensenrechten in de DRC. In de preambule bij de grondwet wordt expliciet verwezen naar de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens, het Afrikaans Handvest voor de rechten van de mens en de volkeren, het Verdrag inzake de rechten van het kind en het Verdrag inzake de uitbanning van alle vormen van discriminatie van vrouwen.

---

²²² United Nations Treaty Collection, Status of treaties, <http://treaties.un.org/> (geraadpleegd op 10 augustus 2009).

²²³ ICRC, *States party to main treaties*, as of 7 August 2009, http://www.icrc.org/Web/eng/siteeng0.nsf/html/party_main_treaties (geraadpleegd op 10 augustus 2009).

²²⁴ Cabinet du Président de La République, *Journal Officiel de la République Démocratique du Congo*, 1 juli 2006, *Loi n° 06/017 du 12 juin 2006 autorisant l'adhésion de la République Démocratique du Congo à l'Accord sur les privilèges et immunités de la Cour Pénale Internationale*.

²²⁵ Cabinet du Président de La République, *Journal Officiel de la République Démocratique du Congo*, 1 juli 2006, *Loi n° 06/015 du 12 juin 2006 autorisant l'adhésion de la République Démocratique du Congo au Protocole à la Charte Africaine des Droits de l'Homme et des Peuples, relatif aux Droits de la Femme en Afrique*.

²²⁶ African Union, *OAU/AU treaties, conventions, protocols, charters*, <http://www.africa-union.org/root/au/Documents/Treaties/treaties.htm> (geraadpleegd op 12 juli 2010).

In artikel 61 van de grondwet wordt een aantal mensenrechten genoemd dat in geen enkel geval geschonden mag worden, ook niet als er sprake is van de staat van beleg of als de noodtoestand is uitgeroepen.

Het gaat onder andere om het recht op leven, het verbod op foltering en andere wrede, onmenselijke of ontterende behandeling of bestraffing, het verbod op slavernij en lijfeigenschap, het recht op strafrechtelijke verdediging en op beroep en vrijheid van godsdienst en geweten.²²⁷ Ook bepaalt de grondwet dat elk individu is gevrijwaard van de verplichting opdrachten uit te voeren die inbreuk maken op de eerbiediging van de rechten van de mens, de politieke vrijheid en van de goede zeden. De bewijslast voor de illegaliteit van een opdracht ligt bij degene die weigert deze uit te voeren.²²⁸

Sinds 19 december 2005 is er in de DRC een wet van kracht die amnestie regelt voor Congolezen die binnen of buiten de DRC zijn aangeklaagd, vervolgd of veroordeeld voor politieke vergrijpen gepleegd tussen 20 augustus 1996 en 30 juni 2003.²²⁹ Bovendien kondigde president Kabila op 7 mei 2009 een nieuwe amnestiewet af voor strijders van de gewapende groeperingen die de *Acte d'Engagement* van 23 januari 2008²³⁰ hebben getekend.²³¹ De wet is van toepassing op feiten die sinds 30 juni 2003 gepleegd zijn in Noord- en Zuid-Kivu. Personen die zich schuldig hebben gemaakt aan oorlogsmisdaden, misdaden tegen de menselijkheid en genocide komen niet in aanmerking voor amnestie.²³²

Hoewel de DRC het Statuut van Rome inzake het Internationaal Strafhof heeft geratificeerd, is de nationale wetgeving hieraan nog niet aangepast.

---

²²⁷ Constitution, artikel 61.

²²⁸ Constitution, artikel 28.

²²⁹ Oorlogsmisdrijven, genocide en misdrijven tegen de menselijkheid zijn van amnestie uitgezonderd. Cabinet du Président de La République, *Journal Officiel de la République Démocratique du Congo*, 28 december 2005, *Loi n° 05/023 du 19 décembre 2005 portant amnistie pour faits de guerre, infractions politiques et d'opinion*. Overigens zijn de personen die vast zitten voor de moord op president Laurent Kabila ook uitgesloten van amnestie, aangezien het Hooggerechtshof eerder heeft geoordeeld dat het hier een niet-politiek delict betreft.

²³⁰ De *Acte d'Engagement* werd in Goma getekend door 22 gewapende groepen (waaronder de CNDP) in het kader van het vredesproces voor de Kivu-provincies. Zie algemeen ambtsbericht DRC juli 2008.

²³¹ BBC News, *Amnesty law for DR Congo militias*, 7 mei 2009. Radio Okapi, *Assemblée nationale : le projet de loi sur l'amnistie envoyé au Chef d'Etat pour promulgation*, 7 mei 2009. Radio Okapi, *Kinshasa : loi d'amnistie, quelles en sont les grandes lignes ?*, 11 mei 2009.

²³² MONUC News, *DRC passes amnesty law*, 15 juli 2008. IWPR ICC Africa update, *La controverse enfle autour de l'amnistie*, 22 augustus 2008. UN Security Council, S/2008/728, 21 november 2008, p. 16.

Het wetsvoorstel met betrekking tot de implementatie van het Statuut van Rome in de Congolese wetgeving is tijdens de verslagperiode niet behandeld door het parlement.

Wel hebben 15 rechters in augustus 2010 een 2-daagse cursus gehad over internationaal strafrecht en het Statuut van Rome.²³³

Hoge Raad

Op 5 augustus 2008 werd de *Loi n° 08/013 portant organisation et fonctionnement au Conseil supérieur de la magistrature* (Hoge Raad) door President Kabila bekrachtigd (zie ook paragraaf 3.3.5).²³⁴

Media

De integrale tekst van de wet met betrekking tot de oprichting van de *Conseil supérieur de l'Audiovisuel et de la Communication* (de Hoge raad voor het omroepbestel en de communicatie) werd op 2 januari 2010 door een adviseur van president Kabila op de Nationale Radio voorgelezen. De wet is op 31 december 2009 aangenomen, maar (nog) niet gepubliceerd in de *Gazette officielle. Journalistes en Danger* (JED) heeft bezwaar gemaakt tegen het gebrek aan transparantie bij de totstandkoming van de *Conseil supérieur de l'Audiovisuel et de la Communication*.²³⁵ (zie ook paragraaf 3.3.1).

3.2 Toezicht op naleving van mensenrechten

Nationaal

Het *Observatoire National des Droits de l'Homme* (ONDH) dat in lijn met de overgangsgrondwet in de transitieperiode ter ondersteuning van de democratie werd ingesteld, bestaat niet meer. De wet met betrekking tot de oprichting van de *Commission Nationale des Droits de l'Homme* (CNDH) die voor de ONDH in de plaats moet komen, is echter nog niet afgekondigd.

De DRC beschikte over een apart ministerie voor Mensenrechten, maar na de kabinetswijziging van 19 februari 2010 is er thans een ministerie van Justitie en Mensenrechten, de huidige minister is Luzolo Bambi Lessa.

---

²³³ Radio Okapi, *Kinshasa: 15 magistrats recyclés sur la justice internationale*, 26 augustus 2010.

²³⁴ Cabinet du Président de la République, *Journal Officiel de la République Démocratique du Congo*, 11 augustus 2008, *Loi n° 08/013 du 5 août 2008 portant organisation et fonctionnement au Conseil supérieur de la magistrature*.

²³⁵ IFEX, *Le nouvel conseil des médias manque de transparence*, 17 februari 2010 en Radio Okapi, *La loi sur le conseil supérieur de l'audiovisuel et de la communication portée disparue, selon JED*, 5 februari 2010.

Deze riep in april 2010 de *Entité de liaison des droits de l'homme* in het leven, een samenwerkingsverband tussen overheid en mensenrechtenorganisaties. De *Entité de liaison des droits de l'homme* moet beleid evalueren, de oorzaken onderzoeken van schendingen van mensenrechten en oplossingen voorstellen. In deze *Entité* zijn politieke en militaire organisaties, Ngo's en de *Haut commissariat des Nations unies aux droits de l'homme* (OHCHR) vertegenwoordigd. Hoewel de Ngo's de noodzaak tot samenwerking met de overheid op het gebied van mensenrechten erkennen, benadrukken zij hun eigen onafhankelijkheid. Daarnaast stellen zij te zijn ondervertegenwoordigd in de *Entité de liaison des droits de l'homme*.²³⁶ De DRC telt een groot aantal Ngo's dat zich bezighoudt met verschillende thema's op het gebied van mensenrechten.²³⁷

Internationaal

De internationale gemeenschap volgt de mensenrechtensituatie in de DRC op kritische wijze. Het gezamenlijke OHCHR-MONUC *Human Rights Office* speelt een belangrijke rol in de monitoring van mensenrechtenschendingen in de DRC. De *Protection Unit* van het Human Rights Office richt zich specifiek op het beschermen van slachtoffers en getuigen van mensenrechtenschendingen en van mensenrechtenactivisten. Er is een *protection network* opgezet van lokale medewerkers. Ze zijn uitgerust met draagbare telefoons om misstanden te melden. Voor de slachtoffers van mensenrechtenschendingen, die zich (tijdelijk) schuil moeten houden heeft de *Protection Unit* een netwerk van gastfamilies. Deze families krijgen een voedselbijdrage voor de duur van een maand. Zo'n 50 personen hebben hiervan in de afgelopen vijf jaar gebruik gemaakt. Ook verstrekt de *Protection Unit* individuele hulp in sommige gevallen. Verder brengen vertegenwoordigers van de Secretaris-generaal van de VN nu en dan thematische rapportages uit over de mensenrechtensituatie. In oktober 2009 bezocht Philip Alston, speciaal VN-rapporteur voor buitengerechterlijke executies, de DRC.²³⁸

3.3 Naleving en schendingen

In de gehele DRC was gedurende de verslagperiode sprake van wijdverbreide en stelselmatige mensenrechtenschendingen. Het Congolese leger (FARDC), de Congolese Nationale Politie (PNC), de diverse veiligheidsdiensten (in het bijzonder de nationale inlichtingendienst *Agence Nationale de Renseignements*, ANR) en de Republikeinse Garde maakten zich schuldig aan ernstige

---

²³⁶ Radio Okapi, *Kinshasa: l'Entité des droits de l'homme voit le jour*, 18 april 2010, Radio Okapi, *Lancement de l'entité des Droits de l'homme en RDC*, 19 april 2010 en *Le Potentiel*, *Congo-Kinshasa: Mise en place de l'entité de liaison des droits de l'homme – Les ONGDH pour un dialogue franc*, 20 april 2010.

²³⁷ Voorbeelden van deze mensenrechten-NGO's zijn de *Association Africaine des Droits de l'Homme* (ASADHO), *Réseau National des ONG des Droits de l'Homme de la RDC* (RENADHOC) en « *Voix des Sans Voix* » (VSV).

²³⁸ General Assembly, A/HRC/14/24/Add.3, 14 juni 2010.

mensenrechtenschendingen, waaronder buitengerechtelijke executies, verdwijningen, willekeurige arrestaties, mishandeling en marteling van burgers.²³⁹ Daarnaast maakten gewapende groeperingen, waaronder FDLR, LRA en Maï-Maï groepen, zich schuldig aan ernstige schendingen van de mensenrechten.²⁴⁰ Volgens lokale Ngo's kan worden gesteld dat de algemene mensenrechtensituatie niet is verbeterd ten opzichte van de voorgaande verslagperiode.

In de verslagperiode vonden gewapende conflicten plaats in de Kivu's, in de provincie Equateur en in de provincie Orientale (in de districten Ituri, Haut-Uélé en Bas-Uélé). In deze gebieden was sprake van een verdere verslechtering van de mensenrechtensituatie.²⁴¹ Vrijwel alle strijdende partijen die bij deze conflicten betrokken waren, maakten zich schuldig aan grootschalige en ernstige schendingen van de mensenrechten (zie voor meer informatie paragraaf 2.3).

Eén van de belangrijkste aspecten van de mensenrechtenproblematiek in de DRC is de vrijwel volledige straffeloosheid (zie ook paragraaf 3.3.5). De politieke wil om tot vervolging van mensenrechtenschendingen over te gaan, ontbreekt nagenoeg. Het justitieel apparaat is corrupt en onvoldoende toegerust om daadwerkelijk vervolging in te stellen. Bovendien is de rechterlijke macht in de praktijk sterk afhankelijk van de uitvoerende macht, waardoor mensenrechtenschendingen zelden bestraft worden.²⁴²

3.3.1 Vrijheid van meningsuiting

De grondwet voorziet in vrijheid van meningsuiting, persvrijheid en het recht op informatie.²⁴³ In de praktijk worden deze rechten echter door de autoriteiten beperkt.²⁴⁴

In de verslagperiode stond de vrijheid van meningsuiting onder druk. Mensenrechtenactivisten en journalisten die zich kritisch uitlieten ten aanzien van de autoriteiten of aandacht vroegen voor bepaalde misstanden zoals mensenrechtenschendingen door het leger, corruptie en de illegale ontginning van grondstoffen, werden geregeld bedreigd, gearresteerd en/of gedetineerd door politie of veiligheidsdiensten (in het bijzonder de *Agence Nationale de Reseignements*,

---

²³⁹ U.S. Department of State, *Country reports on human rights practices 2009* – Democratic Republic of the Congo, 11 maart 2010.

²⁴⁰ UN Human Rights Council, A/HRC/14/24/Add.3, 14 juni 2010.

²⁴¹ UN Security Council, S/2009/623, 4 december 2009, p. 9. en UN General Assembly, A/HRC/13/63, 8 maart 2010, p. 8.

²⁴² Human Rights Watch, *Tackling Impunity in Congo: Meaningful Follow-up to the UN Mapping Report*, 1 oktober 2010.

²⁴³ Constitution, artikel 24.

²⁴⁴ Freedom House, *Countries at the Crossroads 2010- Democratic Republic of the Congo* (2010).

ANR).²⁴⁵ Hoewel in het gehele land mensenrechtenactivisten en journalisten te lijden hadden onder repressieve acties van de autoriteiten, was de repressie het meest zichtbaar in Kinshasa en in de conflictgebieden in Oost-Congo.

Volgens *Journalistes en Danger* is het aantal meldingen van schendingen van de persvrijheid in 2009 ten opzichte van 2008 met een derde teruggelopen. *Journalistes en Danger* schrijft deze afname toe aan zelfcensuur, angst voor repressie en de slechte economische situatie; journalisten kunnen moeilijk rondkomen: in veel gevallen laten zij zich inhuren als adviseur door politici en ambtenaren.²⁴⁶ Volgens *Journalistes en Danger* wordt het werkklimaat voor de journalisten steeds slechter.²⁴⁷

In deze verslagperiode vonden onder andere de volgende schendingen plaats.

Op 5 april 2010 werd Patient Chebeya Bankome, beter bekend als Montigomo, door gewapende mannen in uniform voor zijn huis in Beni in Noord-Kivu doodgeschoten. Bankome maakte televisiereportages voor verscheidene TV-stations.²⁴⁸ Op 17 april 2010 veroordeelde een militaire rechtbank in Beni twee soldaten ter dood in verband met de moord op Bankome, maar volgens de weduwe van Bankome, die getuige was van de moord, leken de veroordeelden niet op de daders.²⁴⁹

Op 2 juni 2010 werd Floribert Chebeya, directeur van de NGO *La Voix des Sans Voix* onder verdachte omstandigheden dood aangetroffen in zijn auto in Kinshasa.²⁵⁰ Chebeya had die dag een afspraak met John Numbi, het hoofd van de Congolese politie. Kolonel Daniel Mukalay, hoofd van de speciale ordediensten, werd gearresteerd in verband met de moord op Chebeya. Mukalay zou hebben verklaard dat hij handelde in opdracht van Numbi, maar sommige waarnemers houden er rekening mee dat Numbi in de val is gelokt door politieke tegenstanders. Voorlopig werd John Numbi geschorst. Forensisch onderzoek door Nederlandse deskundigen heeft geen onomstotelijke verklaring voor het overlijden opgeleverd.

---

²⁴⁵ Radio Okapi, *Liberté d'expression, JED condamne les agents de l'ANR*, 28 februari 2010, Radio Okapi, *JED crie au harcèlement des journalistes par les services de sécurité*, 14 april 2010 en Radio Okapi, *Liberté d'expression : JED dénonce les pressions du pouvoir sur la presse*, 3 mei 2010.

²⁴⁶ *Journaliste en Danger, L'état de la liberté de la presse en Afrique centrale*, 10 december 2009, p. 11.

²⁴⁷ JED, *Liberté de la presse: Reporters sans frontières et JED écrivent à Joseph Kabila*, 31 augustus 2010.

²⁴⁸ IFEX, *Journalist slain*, 7 april 2010.

²⁴⁹ IFEX, *Military court hands down death sentence to two soldiers accused in journalist's murder*, 22 april 2010.

²⁵⁰ New York Times, *Lifetime of Tracking Killings in Congo Ends in Activist's Own*, 27 juni 2010.

Het forensisch team constateerde hartfalen, maar stelde tevens vast dat er op de armen en benen van Chebeya tekenen aanwezig waren van geweld van vlak voor zijn overlijden.²⁵¹ Op verscheiden plaatsen hielden Ngo's demonstraties waarin werd geprotesteerd tegen de aanhoudende aanslagen op mensenrechtenactivisten.²⁵²

Op 30 juni 2010 werd Muhindo Salvator, de vertegenwoordiger van de mensenrechtenorganisatie *Bon Samaritain*, door gewapende mannen in uniform in Beni doodgeschoten.²⁵³

Op 17 augustus werd Michel Tshiyoyo, cameraman van *Radio Télévision Amazone* (RTA) met spoed door MONUSCO van Kananga overgebracht naar Kinshasa nadat hij bedreigd was door medewerkers van de gouverneur van Kasai-Occidental, Trésor Kapuku.

Pascal Mulunda, journalist/uitgever van de krant *Le Monitor*, heeft vanaf 26 juli 2010 24 dagen in de gevangenis gezeten nadat hij een artikel had gepubliceerd over overheids corruptie bij *Saescam* (Service d'Assistance et d'Encadrement du Small-Scale Mining).

Jullson Eninga, journalist van de krant *Le Journal*, heeft vijf maanden in de CPRK gevangenis in Kinshasa gezeten nadat hij beschuldigd werd van 'verraad', omdat hij een communiqué van de FDLR had gepubliceerd. Nadat *Journalistes en Danger* in een brief aan de president op 30 augustus 2010 over zijn situatie had geschreven, werd hij vrijgelaten.²⁵⁴

Sylvestre Bwira, president van de NGO *Civil Society Association in the Masisi* (CSAM), werd op 24 augustus 2010 ontvoerd, mishandeld en met de dood bedreigd nadat hij in een rapport de toenemende onveiligheid en 'parallele administratie' van de CNDP in Masisi aan de kaak had gesteld.²⁵⁵ Na zijn vrijlating werd Bwira door MONUSCO overgebracht naar Kinshasa.

Tumba Lumembu, van de krant *La Tempête des Tropiques*, verdween in Kinshasa, nadat hij zou zijn vastgehouden op het bureau van de ANR wegens belediging van de president.²⁵⁶

---

²⁵¹ NRC, *Politiechef Congo geschorst na moord*, 7 juni 2010 en NRC, *Dood van Congolese activist blijft mysterie*, 9 juli 2010.

²⁵² Radio Okapi, *Marche des ONG Droits de l'homme à Bukavu et Matadi*, 17 juni 2010.

²⁵³ Radio Okapi, *Beni: assassinat d'un activiste des droits de l'homme*, 1 juli 2010.

²⁵⁴ JED, *Liberté de la presse: Reporters sans frontières et JED écrivent à Joseph Kabila*, 31 augustus 2010.

²⁵⁵ Reliefweb, *North Kivu, NGO Leader kidnapped*, 28 augustus 2010. Zie ook De Groene, *De hemel kan wachten*, 1 september 2010 en *Bijna dood, maar vrij!*, 21 oktober 2010.

²⁵⁶ Radio Okapi, *Kinshasa: un journaliste de «Tempête des Tropiques» porté disparu*, 30 september 2010.

Bovengenoemde gevallen zijn voorbeelden, geen uitputtende opsomming, van incidenten die zich in de verslagperiode voordeden.²⁵⁷ Wanneer mensenrechtenactivisten die slachtoffer zijn geworden van repressieve acties een klacht indienen, vindt er slechts zelden grondig onderzoek plaats.²⁵⁸

In de vorige verslagperiode werd *Radio France Internationale* (RFI) in het gehele land uit de ether gehaald omdat RFI met haar kritische berichtgeving de troepen in Oost-Congo zou demoraliseren.²⁵⁹ Deze actie werd door mensenrechtenorganisaties en leden van de internationale gemeenschap gezien als een aanval op de vrijheid van meningsuiting.²⁶⁰ Het signaal van RFI werd hersteld op 14 oktober 2010.

Hoewel in deze verslagperiode de wet op de *Conseil supérieur de l'audiovisuel et de la communication* (CSAC) werd aangenomen (zie ook 3.1.2) bleef de *Haute Autorité des Médias* (HAM), het instituut dat voor de transitieperiode werd ingesteld om op te treden tegen media die zich schuldig maken aan bijvoorbeeld het aanzetten tot haat of geweld, nog immer actief.²⁶¹

3.3.2 Vrijheid van vereniging en vergadering

De Congolese grondwet voorziet in de vrijheid van vereniging en vergadering. Ook de wetgeving die de organisatie en het functioneren van politieke partijen regelt voorziet in deze vrijheden.

De *Loi portant organisation et fonctionnement des partis politiques* verbiedt partijen, op straffe van ontbinding, iedere militaire, paramilitaire of daarmee gelijkgestelde activiteit. Zij garandeert de partijen vrije en gelijke toegang tot de publieke media. Politieke partijen dienen zich binnen zes maanden na oprichting bij het ministerie van Binnenlandse Zaken te laten registreren.²⁶² De DRC kent vele politieke partijen, die vaak kritisch zijn ten opzichte van de huidige regering.

De grondwet garandeert het recht op vreedzame en onbewapende vergadering, zolang deze niet in strijd is met de wet, de openbare orde en de goede zeden.

---

²⁵⁷ Zie ook Institute of War and Peace Reporting, *DRC Rights Defenders Face Mounting Threats*, 14 september 2010. Zie voorts het rapport van de FIDH, *L'obstination du témoignage – Rapport 2010*.

²⁵⁸ UN Press Release, *The Special Rapporteur on the situation of human rights defenders concludes her visit to the Democratic Republic of the Congo*, 3 juni 2009.

²⁵⁹ AFP, *DR Congo cuts Radio France signal*, 27 juli 2009. Radio Okapi, *Affaire RFI: Lambert Mende accuse ce média de démoraliser les FARDC en campagne dans l'Est du pays*, 29 augustus 2009.

²⁶⁰ Radio Okapi, *RDC: la France demande le rétablissement du signal de RFI*, 5 augustus 2009.

²⁶¹ Radio Okapi, *La HAM suspend le journal télévisé en Lingala facile*, 18 maart 2010.

²⁶² *Loi n° 04/002 du 15 mars 2004 portant organisation et fonctionnement des partis politiques*, artikel 6, 19 en 34.

Ook de vrijheid van demonstratie wordt in de grondwet gegarandeerd.²⁶³ Demonstraties dienen vooraf schriftelijk bij de autoriteiten te worden aangekondigd. In de praktijk worden demonstraties geregeld door de lokale autoriteiten en de veiligheidsdiensten verboden of uit elkaar geslagen.²⁶⁴

De afname van de politieke vrijheden, waar in het vorige algemeen ambtsbericht sprake van was, zette zich in de verslagperiode voort. Politieke activisten van de oppositie ondervonden bij de uitvoering van hun activiteiten hinder van de autoriteiten.²⁶⁵ De onderdrukking van politieke tegengeluiden was het meest zichtbaar in Kinshasa en in de delen van de DRC waar de oppositie het sterkst is, zoals in de provincies Equateur (de thuisbasis van Jean-Pierre Bemba) en in Bas-Congo (waar de Bundu dia Kongo nog altijd veel aanhangers heeft).

Er was in de verslagperiode sprake van intimidatie, arrestaties en detentie van personen die in verband werden gebracht met Jean-Pierre Bemba en zijn *Mouvement de Libération du Congo* (MLC). Er werd huiszoeking gedaan in de residentie van de overleden senator Jeannot Bemba.²⁶⁶ De voorzitter en de vicevoorzitter van de provinciale vergadering van Equateur, beiden lid van de MLC werden in staat van beschuldiging gesteld, en provinciale afgevaardigden van de MLC werden gearresteerd door de ANR en overgebracht naar Kinshasa.²⁶⁷

Personen afkomstig uit de provincie Equateur (waar Bemba vandaan komt en waar hij grote populariteit geniet), ook degenen die geen banden hebben met de MLC, werden buiten Equateur met wantrouwen door de autoriteiten gezien. Ook zij werden het slachtoffer van intimidatie en arrestaties. Hoewel het doorgaans niet om grootschalige arrestaties en langdurige detenties ging, hadden de repressieve acties, die vooral door de ANR uitgevoerd werden, wel degelijk een intimiderend effect. Provinciale parlementsleden genieten immuniteit, maar Oscar Molambo, parlements lid van het MLC in Equateur, heeft meer dan drie maanden vastgezet zonder te zijn berecht.²⁶⁸

---

²⁶³ Constitution, artikel 25 en 26. De vrijheid van vergadering is vastgelegd in artikel 37.

²⁶⁴ Freedom House, *Freedom in the World - Democratic Republic of the Congo* (2010). FIDH, *République démocratique du Congo: La dérive autoritaire du régime*, juli 2009, p. 9. Zie ook Radio Okapi, *Kinshasa : une marche de l'UDPS dispersée, au moins 5 militants interpellés*, 12 april 2010 en Radio Okapi, *La VSV dénonce la répression violente des manifestations politiques de l'opposition par le pouvoir en place*, 26 april 2010.

²⁶⁵ FIDH, *République démocratique du Congo: La dérive autoritaire du régime*, juli 2009, p. 18.

²⁶⁶ Radio Okapi, *Gemena: le MLC dénonce les perquisitions et la violation des droits de propriété chez les Bemba*, 13 december 2010.

²⁶⁷ Radio Okapi, *Le MLC accuse la majorité de déstabiliser la province de l'Equateur*, 9 maart 2010 en Radio Okapi, *Le MLC exige la libération de son député arrêté à Mbandaka*, 19 maart 2010.

²⁶⁸ Radio Okapi, *Le MLC exige la libération de son député arrêté à Mbandaka*, 19 maart 2010.

Op 19 mei 2010 zou de *Assemblée Nationale* vergaderen over een motie van wantrouwen tegen de regering Muzito, die was ingediend door François Mwamba (MLC). Nadat ruim 300 militanten van de PALU zich schreeuwend en na hekken te hebben geforceerd toegang hadden verschaft tot de vergaderzaal –de aanwezige politie trad hier niet tegen op- trok Mwamba de motie in. De PALU verklaarde dat de motie valse handtekeningen bevatte. Het incident werd veroordeeld door mensenrechtenorganisaties.²⁶⁹

Een lid van het parlement, Martin Mukonkole van de *Rassemblement Congolais pour la Démocratie*, werd beschuldigd van diefstal, heling en lidmaatschap van een criminele bende. Het Hooggerechtshof legde hem huisarrest op, maar de politie haalde hem van huis en sloot hem op in de gevangenis van Makala.²⁷⁰ Na meer dan vier maanden te hebben doorgebracht in de gevangenis, werd Mukonkole op 7 oktober 2010 vrijgelaten.²⁷¹

In juni 2010 deed de Republikeinse Garde een inval in het kantoor van de politieke partij *Forces Novatrices pour l'Union et la Solidarité* (FONUS), op zoek naar wapens.²⁷²

De *Union pour la Démocratie et le Progrès Social* (UDPS) staat sinds haar boycot van de presidentsverkiezingen in 2006 buitenspel en speelde in de verslagperiode geen rol van betekenis in de Congolese politiek.²⁷³

Nu partijleider Tshisekedi heeft aangekondigd dat hij meedoet aan de presidentsverkiezingen van 2011 wordt de partij gaandeweg actiever. Tijdens een bijeenkomst van de partij op 26 september 2010 werden 27 aanhangers gearresteerd.²⁷⁴

---

²⁶⁹ Radio Okapi, *Motion de censure contre Muzito: les raisons du retrait*, 20 mei 2010 en Radio Okapi, *Incidents du Palais du peuple: l'Asadho et la VSV exigent une enquête judiciaire*, 21 mei 2010.

²⁷⁰ Radio Okapi, *Martin Mukonkole devant la justice: l'opposition crie à l'instrumentalisation*, 27 mei 2010 en Radio Okapi, *Procès Mukonkole: le député emmené par la police contre l'avis de la Cour suprême*, 28 mei 2010.

²⁷¹ Radio Okapi, *Kinshasa: le député Martin Mukonkole est libre*, 8 oktober 2010.

²⁷² Radio Okapi, *Kinshasa: les FONUS dénoncent la perquisition de leur siège par la garde républicaine*, 20 juni 2010.

²⁷³ Wel riep de UDPS begin juni 2009 haar aanhangers op zich te registreren voor de komende verkiezingen. Radio Okapi, *Elections : révision du fichier électoral, l'UDPS confirme sa participation*, 3 juni 2009. Radio Okapi, *Etienne Tshisekedi : «Je confirme bien que l'UDPS sera aux élections de 2011»*, 28 september 2009.

²⁷⁴ Radio Okapi, *Kinshasa: 27 militants de l'UDPS aux arrêts*, 27 augustus 2010. Zie ook Radio Okapi, *Kinshasa : une marche de l'UDPS dispersée, au moins 5 militants interpellés*, 12 april 2010 en Radio Okapi, *La VSV dénonce la répression violente des manifestations politiques de l'opposition par le pouvoir en place*, 26 april 2010.

3.3.3 Vrijheid van godsdienst

De Congolese grondwet voorziet in de vrijheid van godsdienst.²⁷⁵ De DRC kent geen staatsgodsdienst. In de praktijk respecteert de overheid het recht op vrijheid van godsdienst, zolang de openbare orde niet in gevaar wordt gebracht.²⁷⁶ Er waren in de verslagperiode geen berichten van onderdrukking van religieuze uitingen.

Bundu dia Kongo

Bundu dia Kongo (BdK) is een politiek-religieuze groepering in de provincie Bas-Congo die ijvert voor de onafhankelijkheid van de rest van de DRC. Het streeft naar de restauratie van het oude Koninkrijk Kongo dat delen van het huidige Angola, de Republiek Congo en Gabon omvat.²⁷⁷ Er zijn drie verschillende takken: de gewapende tak (*Bundu dia Mayala*²⁷⁸); de religieuze tak en de wetenschappelijke tak, die zich bezig houdt met de zoektocht naar de oorsprong van de zwarte mens. Nadat leden van de BdK in 2008 tot geweld overgingen, werden ongeveer 200 BdK aanhangers door de politie gedood; daarbij werden tientallen lijken in de Congo rivier en in massagraven gegooid.²⁷⁹

Rond de BdK was het in het grootste deel van de verslagperiode rustig, alleen aan het einde daarvan vonden arrestaties plaats.²⁸⁰ Sinds de vergunning van de BdK als *Association sans but lucratif* (vereniging zonder winstoogmerk) op 21 maart 2008 werd ingetrokken,²⁸¹ is de organisatie nog altijd verboden. Aanhangers komen daarom op verscheidene plaatsen in het geheim bijeen om te bidden en te vergaderen, hoewel sommige aanhangers ook openlijk voor hun mening uitkomen. Hoewel er lidmaatschapskaarten in Kinshasa werden verkocht, beschikken aanhangers normaliter niet over zo'n kaart. De *Bundu dia Mayala* is nog altijd niet officieel erkend als politieke partij. De Secretaris-generaal van de *Bundu dia Mayala*, Me Fula Matingu, is van mening dat zijn organisatie krachtens artikel 15 van de wet op de politieke partijen als politieke partij moet functioneren, nu het Hooggerechtshof inzake het bezwaar tegen de afwijzing van de aanvraag tot een partijvergunning niet binnen de wettelijke termijn een uitspraak heeft gedaan.²⁸²

---

²⁷⁵ Constitution, artikel 22.

²⁷⁶ U.S. Department of State, *International Religious Freedom Report 2009, Democratic Republic of the Congo*, 26 oktober 2009.

²⁷⁷ Home Office, Country Report, juni 2009.

²⁷⁸ Dit is tevens de naam van de partij in oprichting.

²⁷⁹ Human Rights Watch, World Report 2009.

²⁸⁰ Voor meer informatie over de Bundu dia Kongo wordt verwezen naar de paragrafen 2.3 en 3.3.3 van het algemeen ambtsbericht DRC juli 2008.

²⁸¹ AFP, *Le gouvernement interdit une secte politico-religieuse*, 22 maart 2008.

²⁸² Radio Okapi, *Controverse autour de la légalité de l'organisation politique de Ne Mwanda Nsemi*, 21 juni 2010.

In de tweede helft van 2010 zijn verscheidene leiders van de partij in oprichting, de *Bundu dia Mayala*, opgepakt.²⁸³

Eglises de Réveil

Het toezicht op de activiteiten van de zogenoemde *églises de réveil* (ontwakingskerken) schiet nog steeds tekort.²⁸⁴ (Zie ook het ambtsbericht van januari 2010). Hoewel religieuze organisaties zich in de DRC dienen te laten registreren bij de regering, laten de autoriteiten niet-geregistreerde groeperingen ongehinderd hun gang gaan.²⁸⁵ Het is daarom gemakkelijk om een *église de réveil* te stichten. Niet alleen in Kinshasa, maar ook in andere steden en zelfs op het platteland neemt het aantal *églises de réveil* nog altijd toe.

3.3.4 Bewegingsvrijheid

Artikel 30 van de Congolese grondwet bepaalt dat eenieder die zich op het Congolese grondgebied bevindt het recht heeft zich hierbinnen vrijelijk te bewegen. Ook heeft iedere ingezetene het recht het nationale grondgebied te verlaten en er naar terug te keren. De wet kan aan deze bepalingen wel voorwaarden verbinden. Het is niet bekend welke voorwaarden dit zijn.²⁸⁶

Nationaal

De infrastructuur in de DRC is zeer slecht ontwikkeld. Er bestaat een drukke asfaltweg van redelijke kwaliteit tussen de hoofdstad Kinshasa en de havenplaats Matadi. Verder is er een goede asfaltweg die Likasa (in de provincie Katanga) verbindt met de Zambiaanse grens. De overige wegen zijn doorgaans onverhard of overwoekerd en van slechte of zeer slechte kwaliteit, ook al zijn er sinds een aantal jaren een paar oude wegen hersteld. Er is geen sprake van een geïntegreerd nationaal wegennet.

Sinds enige tijd is weer vervoer mogelijk over de rivier de Congo tussen Kinshasa en Kisangani, ook voor personen. De frequentie van de afvaarten is echter beperkt. Voor het overige zijn reizigers aangewezen op binnenlandse vluchten. Diverse Congolese luchtvaartmaatschappijen onderhouden verbindingen tussen onder meer Kinshasa, Gbadolite, Gemena, Goma, Isiro, Kalemie, Kananga, Kisangani, Lubumbashi, Mbandaka en Mbuji-Mayi.

---

²⁸³ Zie bijvoorbeeld Radio Okapi, *Bas-Congo: poursuite du procès en chambre foraine des membres de Bundu dia Mayala à Boma*, 21 oktober 2010.

²⁸⁴ Ontwakingskerken zijn moreel zeer uitgesproken kerken die vaak ook een winstoogmerk lijken na te streven. Veel van deze kerken houden diensten waarbij kinderen die beschuldigd zijn van hekserij – vaak gruwelijke – exorcisme-rituelen ondergaan. Zie voor meer informatie over *églises de réveil* paragraaf 3.4.4 (Hekserij en duivelsuitdrijvingen). Zie ook het algemeen ambtsbericht DRC juni 2009.

²⁸⁵ U.S. Department of State, *International Religious Freedom Report 2009, Democratic Republic of the Congo*, 26 oktober 2009.

²⁸⁶ Constitution, artikel 30.

De prijs van een plaatsbewijs is zowel in absolute als in relatieve zin hoog. De meeste maatschappijen vliegen met oude, slecht onderhouden toestellen en er vinden geregeld vliegtuigongelukken plaats.²⁸⁷ Aangezien geen enkele maatschappij voldoet aan de internationale veiligheidseisen van de ICAO en IATA, staan alle Congolese luchtvaartmaatschappijen op de zogenaamde zwarte lijst van de Europese Commissie.²⁸⁸

In de Kivu-provincies lopen reizigers het risico slachtoffer te worden van de nog altijd voortdurende gewapende strijd. Er zijn veel illegale wegversperringen, bemand door militieleden of soldaten van de FARDC. Gezien de grootte van het grondgebied en de dagelijks wisselende locaties van gevechtshandelingen is het niet mogelijk om in het algemeen een inschatting te maken van de veiligheid voor reizigers. Bovendien lopen reizigers door het hele land het risico te worden afgeperst door politie en militairen.²⁸⁹

Internationaal

Vanuit Kinshasa verzorgen drie Europese luchtvaartmaatschappijen regelmatige vliegverbindingen met Europa, namelijk KLM/Kenya Airways vijf keer per week via Nairobi, Air France drie keer per week rechtstreeks naar Parijs en Brussels Airlines vijf keer per week rechtstreeks naar Brussel. Ook een aantal Afrikaanse maatschappijen (Ethiopian Airlines, Royal Air Maroc en TAAG Angola Airlines) onderhoudt verbindingen met Europa. South African Airlines onderhoudt ook verbindingen met Zuid-Afrika vanuit Kinshasa en Lubumbashi.

Migratie-autoriteiten

De DGM (*Direction Générale de Migration*) is de Congolese autoriteit die belast is met grensbewaking en immigratie. De dienst valt onder de verantwoordelijkheid van het ministerie van Binnenlandse Zaken. De DGM is belast met de grensbewaking en controle van het inkomende en uitgaande personenverkeer, het in kaart brengen van in de DRC verblijvende buitenlanders en de afgifte van verblijfsvergunningen aan buitenlanders.²⁹⁰ De dienst is aanwezig bij grensovergangen, zoals op de internationale luchthaven N'Djili te Kinshasa, de zeehaven te Matadi en bij de aanlegplaats van de pont uit Brazzaville in Kinshasa. Er zijn ook DGM-kantoren gevestigd aan de overige grenzen en in het binnenland.

---

²⁸⁷ 7sur7, *Un crocodile cause le crash de l'avion d'un pilote belge*, 22 oktober 2010.

²⁸⁸ Europese Commissie, *Lijst van luchtvaartmaatschappijen met een exploitatieverbod in de EU*, http://ec.europa.eu/transport/air-ban/list_nl.htm (geraadpleegd op 15 juli 2010).

²⁸⁹ Zie bijvoorbeeld Radio Okapi, *Sud-Ubangi : la population se plaint des tracasseries policières* 1a Likimi, 8 juni 2010 en Radio Okapi, *Lukolela : la société civile accuse les militaires de la force navale de tracasser la population*, 12 juli 2010.

²⁹⁰ Direction Générale de la Migration, <http://www.dgm.cd/presentation.php> (geraadpleegd op 15 juli 2010).

De DGM werkt in sommige gevallen samen met veiligheids- en inlichtingendiensten zoals de ANR. De agenten van zowel de ANR als de DGM zijn volgens de Congolese wet opsporingsambtenaren (*Officiers de la Police Judiciaire*, OPJ's) hetgeen betekent dat zij arrestaties mogen verrichten en mensen voor beperkte tijd vast mogen zetten. De DGM is verplicht om gezochte personen, die aan de grens worden gesignaleerd, over te dragen aan het parket, waarna vervolging kan worden ingesteld. Indien een terugkerende Congolees in de DRC wordt gezocht, bijvoorbeeld voor een commuun delict, is het dus mogelijk dat hij of zij wordt gearresteerd op het vliegveld.²⁹¹ Verschillende bronnen stellen dat de DGM personen die door de ANR gezocht worden, altijd overdraagt aan de ANR.

Er zijn in de verslagperiode geen gevallen bekend geworden van uitgeprocedeerde asielzoekers die bij terugkeer vanwege hun asielaanvraag problemen hebben ondervonden met de DGM of met andere autoriteiten. Wel zijn er gevallen bekend van uitgezette en gedwongen terugkerende asielzoekers die bij aankomst in de DRC enkele uren door de DGM zijn vastgehouden voor verhoor. Het is bovendien mogelijk dat teruggekeerde afgewezen asielzoekers uit Europa, overigens net als andere reizigers, op de luchthaven te maken krijgen met corruptie. DGM-beambten, die slecht betaald worden, proberen geregeld mensen geld afhandig te maken en gaan er van uit dat iedereen die uit Europa komt, inclusief terugkerende ex-asielzoekers, over geld beschikt. Indien een DGM-beambte vermoedt dat het om een terugkerende ex-asielzoeker gaat, komt het voor dat de beambte doet voorkomen dat de terugkeerder hiermee problemen kan krijgen en vervolgens een hogere 'bijdrage' vraagt.²⁹²

Paspoorten

In de DRC is sinds 1 april 2009 een nieuw paspoort in omloop. Van dit biometrische paspoort bestaan vier varianten: een regulier paspoort, een dienstpaspoot, een diplomatiek paspoort en een paspoort voor pelgrims.²⁹³

De paspoorten hebben een geldigheidsduur van vijf jaar en zijn niet verlengbaar.²⁹⁴ Zowel aanvraag als afgifte van het paspoort vinden plaats bij het ministerie van Buitenlandse Zaken in Kinshasa en bij de daartoe in het land ingerichte uitgiftekantoren, de zogenaamde *centres de capture des passeports*.

---

²⁹¹ Country of Return Information Project, *Fiche Pays République Démocratique du Congo (RDC)*, juni 2009, 1.4.3.

²⁹² Country of Return Information Project, *Fiche Pays République Démocratique du Congo (RDC)*, juni 2009, 1.3.1 en 1.4.2.

²⁹³ Het paspoort voor pelgrims wordt door veel landen niet geaccepteerd. Radio Okapi, *RDC : les passeports biométriques disponibles à partir du 1er avril 2009*, 18 maart 2009. Radio Okapi, *Kinshasa : passeport biométrique, l'acquisition reste difficile*, 16 april 2009.

²⁹⁴ Radio Okapi, *Kinshasa : les passeports biométriques sont enfin là !*, 1 april 2009.

Congolezen die buiten de DRC woonachtig zijn kunnen het paspoort aanvragen bij een diplomatieke vertegenwoordiging in het buitenland.

Met ingang van 1 januari 2010 hebben alle niet-biometrische paspoorten hun geldigheid verloren. Aanvragers dienen 20 USD voor een aanvraagformulier te betalen en 150 USD voor het paspoort. Het is niet meer nodig een nationaliteitsverklaring te overleggen, mits de aanvrager zijn *carte d'électeur* (kiezerspas) kan tonen. Ook het uittreksel uit het strafregister van het ministerie van Justitie wordt niet meer gevraagd.²⁹⁵

Ondanks de vereenvoudiging van de aanvraagprocedure blijft het verkrijgen van een paspoort lastig. Veel Congolezen kunnen zich de hoge aanschafkosten van het paspoort niet permitteren. Volgens een woordvoerder van het ministerie van Buitenlandse Zaken is het paspoort bedoeld om inkomsten te genereren. Er zouden al bijna een miljoen paspoorten in depot klaar liggen.²⁹⁶ Maar bij de uitgiftekantoren doen zich allerlei problemen voor: in de computer opgeslagen gegevens gaan verloren, uitgiftekantoren worden gesloten omdat de huur niet is betaald, apparatuur wordt gestolen en ambtenaren laten zich extra betalen voor hun diensten. Ook bieden allerlei 'tussenpersonen' hun diensten aan voor veel geld.²⁹⁷

Stakende ambtenaren op het ministerie van Buitenlandse Zaken zorgden op hun beurt voor verdere vertragingen bij de uitgifte. Kregen deze ambtenaren voorheen een premie bij de verkoop van de aanvraagformulieren –die kosten ten tijde van het oude paspoort 10 USD- na de invoering van het nieuwe paspoort ontvingen zij geen premie meer.²⁹⁸ Aan het einde van de verslagperiode waren er voldoende paspoorten in voorraad, maar volgens bronnen dient men bij te betalen als men snel over een paspoort wil beschikken.

Het besluit van het ministerie van Buitenlandse Zaken om per maand slechts 100 paspoorten naar de ambassade van de DRC in Brussel te sturen, zorgde voor onrust onder Congolezen in België, die begin 2010 al 6000 aanvragen hadden ingediend.²⁹⁹

---

²⁹⁵ Radio Okapi, *Bientôt la fin de la validité des anciens passeports*, 22 oktober 2009.

²⁹⁶ Radio Okapi, *Passeport biométrique: mise au point du ministère des Affaires étrangères*, 14 januari 2010.

²⁹⁷ Radio Okapi, *Bukavu: difficulté d'obtenir le passeport biométrique*, 6 januari 2010, Radio Okapi, *Mbuji-Mayi: le centre de capture de passeports est mis en location*, 14 mei 2010, Radio Okapi, *Kisangani: vol du matériel de livraison de passeport*, 19 april 2010 en Radio Okapi, *Matadi: les demandeurs des passeports dénoncent la magouille au centre de capture*, 25 juni 2010.

²⁹⁸ Radio Okapi, *Kinshasa: les fonctionnaires du ministère des Affaires étrangères en grève*, 10 juni 2010.

²⁹⁹ Radio Okapi, *Difficultés d'obtention du passeport congolais à l'intérieur comme à l'extérieur du pays*, 14 januari 2010.

De wachttijd voor een paspoort dat wordt afgegeven door de Congolese ambassade in Brussel bedraagt inmiddels negen maanden.

Uitreisvergunning minderjarigen

Minderjarigen die het land willen verlaten hebben een uitreisvergunning van DGM nodig.³⁰⁰ Congolese minderjarigen die onder begeleiding van een ouder of voogd het land verlaten, hebben voor het verkrijgen van een uitreisvergunning een paspoort en een geboorteakte nodig. Wanneer een Congolese minderjarige zelfstandig het land wil verlaten, dient deze zijn/haar geboorteakte³⁰¹ en een door een bevoegde instantie (bijvoorbeeld de gemeente) gelegaliseerde schriftelijke toestemming van zijn/haar ouders of verzorgers te overleggen. Van Congolese minderjarigen die geadopteerd zijn, moeten voor het verkrijgen van een uitreisvergunning de identiteitspapieren van de adoptieouders overlegd worden, alsmede de rechterlijke uitspraak waarin de adoptie bekrachtigd wordt.³⁰²

Andere reisdocumenten

Behalve paspoorten zijn er ook andere reisdocumenten. Er bestaan speciale regels voor het reizen naar buurlanden, waarvoor de volgende documenten worden gebruikt:

- *Laissez-passer Individuel (LPI)*; dit kan door alle Congolezen worden gebruikt die de grens willen oversteken. Een LPI is 72 uur geldig.
- *Jeton de visite frontalière*; dit kan alleen door Congolezen worden gebruikt die in de grensstreek –d.w.z. binnen een straal van 10 kilometer van de grens- wonen. Dit document is 24 uur geldig.
- *Laissez-passer CCTS*; dit kan alleen door Congolezen worden gebruikt die bij de grens met de Republiek Congo of Angola wonen. Dit document is 72 uur geldig.
- *Laissez-passer Spécial*; dit kan alleen door Congolezen worden gebruikt die bij de grens met de Republiek Congo of Angola wonen en binnen het buurland verder wil reizen dan de grensstreek. Hiervoor dient een visum te worden aangevraagd dat 30 dagen geldig is.
- *L'Autorisation Spéciale de Circulation CEPGL*; dit wordt gebruikt bij het grensverkeer tussen personen uit de DRC, Rwanda en Burundi; het document is 1 jaar geldig voor inwoners van deze landen en drie maanden geldig voor buitenlanders die in een van deze landen wonen.
- *La Carte Spéciale CEPGL*; dit wordt gebruikt door functionarissen van het *Secrétariat Permanent* en andere organisaties binnen het CEPGL.

---

³⁰⁰ Dit geldt overigens ook voor houders van diplomatieke en dienstpaspooten die op dienstreis gaan.

³⁰¹ Indien de minderjarige niet in het bezit is van een geboorteakte, kan een verklaring van de rechtbank, de zogenaamde *Jugement Supplétif*, worden gebruikt.

³⁰² Direction Générale de la Migration, *Communiqué officiel du 23 février 2009*, 26 maart 2009.

- *Visa transfrontalier*: dit wordt bij aankomst op het vliegveld afgegeven aan inwoners van Rwanda, Burundi, Kenya, Tanzania en de DRC. Het visum is zeven dagen geldig.
- *Permis de séjour Temporaire*: dit document is bestemd voor bewoners van de grensstreek die zeven dagen of langer aan de overzijde van de grens verblijven.
- *Laissez-passer Tenant lieu de passeport*: dit document wordt afgegeven aan Congolezen die geen paspoort hebben, maar naar een buurland reizen; dit document is 30 dagen geldig.

Daar geen van bovenstaande documenten foto's bevatten, zijn zij slechts geldig in combinatie met een identiteitsbewijs.³⁰³

Identiteitsbewijzen

Formeel bestaat in de DRC een identificatieplicht. Hoewel het geregeld gebeurt dat burgers door politie, leger of veiligheidsdiensten worden aangehouden en hen wordt gevraagd zich te legitimeren, wordt de identificatieplicht in de praktijk niet consequent gehandhaafd. Veel Congolezen beschikken namelijk niet over een geldig identiteitsbewijs, omdat er in de DRC al sinds de jaren '80 geen identiteitskaarten meer worden afgegeven.

Veel Congolezen gebruiken in het dagelijks leven hun kiezerspas (het bewijs van registratie als kiezer) als identiteitsbewijs. Men kan dit bewijs verkrijgen door zich bij de CEI (*Commission Electorale Indépendante*) als kiezer te laten registreren. Dit kan alleen in de aanloop naar verkiezingen of wanneer de kiesregisters worden herzien. Voor het verkrijgen van een kiezerspas dient men één van de volgende documenten te overleggen: een oude kiezerspas, een nationale identiteitskaart, een paspoort, een nationaliteitsverklaring, een pensioenboekje, een militair boekje, een geldige leerlingen- of studentenpas of een geldig rijbewijs. Degene die over geen van deze documenten beschikt kan zich melden met vijf personen die al ingeschreven staan in het kiesregister en die als getuigen kunnen optreden bij het vaststellen van de identiteit van de betreffende persoon.³⁰⁴

In het Congolese paspoort of op de kieskaart staat niet vermeld tot welke etniciteit de houder behoort. Op de kiezerspas staat wel vermeld uit welk district en uit welke *chefferie* de houder afkomstig is. Hierdoor is gemakkelijk af te leiden wat de etniciteit van een persoon is. Bovendien is de etniciteit van een persoon vaak af te leiden uit zijn of haar naam.

³⁰³

Prijzen van de diverse documenten variëren van 0,15 tot 83 USD.

³⁰⁴

<http://www.cei-rdc.cd/>

Biometrische gegevens

In het algemeen worden biometrische gegevens niet opgeslagen, er is geen centrale database met vingerafdrukken. Van de volgende personen en/of groepen worden biometrische gegevens opgeslagen:

Kiezers.

Bij inschrijving in het kiesregister wordt een pasfoto genomen, deze wordt opgeslagen in de database van de CEI. Er wordt tevens een vingerafdruk van de rechterduim opgeslagen en op de kiezerskaart geplaatst.

Aanvragers paspoort.

Bij aanvraag van een paspoort wordt een pasfoto genomen, deze wordt opgeslagen in de database van het ministerie van Buitenlandse Zaken. Er worden eveneens afdrukken van de tien vingers genomen bij het vaststellen van de nationaliteit door de ANR. Deze vingerafdrukken worden bewaard bij de ANR.

Leger.

Vingerafdrukken en pasfoto's van alle FARDC militairen worden opgeslagen in een centrale database van het leger.

Politie.

Vingerafdrukken en pasfoto's van alle PNC functionarissen zullen worden opgeslagen in een centrale database van de politie.³⁰⁵

Rijksoverheid.

Vingerafdrukken en pasfoto's van alle rijkskambtenaren worden opgeslagen in een centrale database van de overheid.³⁰⁶

---

³⁰⁵ In het kader van de hervorming van de politie is dit eind vorig jaar besloten. Zie Radio Okapi, *Police nationale congolaise: qui est qui?*, 31 oktober 2009. Met de uitvoering moest aan het einde van de verslagperiode nog worden begonnen.

³⁰⁶ Ook hiertoe is eind vorig jaar besloten. Met heeft inmiddels een begin gemaakt met de uitvoering, doch deze verloopt moeizaam. Zie bijvoorbeeld Radio Okapi, *RDC: recensement biométrique des agents et fonctionnaires de l'administration publique*, 4 augustus 2010 en Radio Okapi, *Mbandaka: contrôle biométrique, les fonctionnaires du Sud-Oubangui inquiets*, 21 september 2010.

Benodigde documenten ter herkrijging van de Congolese nationaliteit

Men verliest de Congolese nationaliteit door vrijwillige verkrijging van een vreemde nationaliteit. Degene die de Congolese nationaliteit heeft verloren en deze wil herkrijgen dient de volgende documenten in tweevoud over te leggen:

- Een gelegaliseerde geboorteakte dan wel een ander geldig administratief of juridisch document waarin leeftijd en identiteit van aanvrager staan vermeld.
- Een door de bevoegde autoriteiten afgegeven akte waaruit blijkt dat aanvrager oorspronkelijk de Congolese nationaliteit bezat.
- Een nationaliteitsverklaring afgegeven door de bevoegde autoriteiten van het land waar aanvrager ingezetene is.
- Een bewijsstuk waaruit blijkt dat volgens de wet van het land waar aanvrager ingezetene is, ingezetenen van dat land hun nationaliteit verliezen door de vrijwillige verkrijging van een vreemde nationaliteit.
- Een door de bevoegde autoriteiten afgegeven document waaruit blijkt dat aanvrager op het moment van aanvraag zijn vaste woon- of verblijfplaats in de DRC had.
- Een verklaring van goed gedrag, niet ouder dan drie maanden, afgegeven door de bevoegde autoriteiten in het land waar aanvrager heeft verbleven.
- Een uittreksel uit het strafregister, niet ouder dan drie maanden, bekrachtigd door het Openbaar Ministerie van de DRC.
- Een door de autoriteiten van het land waar aanvrager ingezetene is gelegaliseerde vertaling in het Frans van benodigde documenten die in een andere taal zijn opgesteld.
- Een curriculum vitae.³⁰⁷

3.3.5 Rechtsgang

Het Congolese burgerlijke recht en het strafrecht zijn gebaseerd op het Belgische recht en het lokale gewoonterecht. De grondwet voorziet in het recht op een snelle procesgang en het recht op juridische bijstand en het veronderstelt dat een verdachte onschuldig is tot zijn schuld bewezen is.³⁰⁸

Er zijn in de DRC, vooral buiten de grote steden, te weinig rechtbanken en er is een tekort aan rechters, advocaten en ander juridisch personeel. Hierdoor hebben maar weinig mensen toegang tot de rechtsgang.³⁰⁹

---

³⁰⁷ Arrêté ministériel n° 261/CAB/MIN/J/2006 du 04 juillet 2006 portant certaines mesures d'exécution de la Loi n° 04/024 du 12 novembre 2004 relative à la nationalité congolaise.

³⁰⁸ Constitution, artikel 17-19.

³⁰⁹ UN Human Rights Council, *Report of the Special Rapporteur on the independence of judges and lawyers, Leandro Despouy* (A/HRC/8/4/Add. 2), 11 april 2008, pp. 9-13.

In de DRC bestaan rechtbanken voor civiele zaken³¹⁰ en militaire tribunalen. Voor de militaire tribunalen worden, naast militairen, relatief veel burgers berecht. Dit heeft te maken met het feit dat de Congolese wet stelt dat iedere burger die een wapen draagt, ongeacht de misdaad waarvoor hij terecht staat, voor een militair tribunaal moet verschijnen.³¹¹

Om de toegang tot de rechtsgang te verbeteren, zijn in het oosten van het land mobiele rechtbanken (*audiences foraines*) ingesteld, waardoor rechtszaken behandeld kunnen worden op plaatsen waar geen rechtbank is.³¹² Niet bekend is hoeveel sessies in de verslagperiode zijn gehouden. Het merendeel van de veroordelingen is wegens seksueel geweld.³¹³

Bovendien zijn op verschillende plaatsen in de conflictgebieden in de DRC zogenaamde *Cours Militaires Opérationnelles* (CMO's) ingericht. Dit zijn *ad hoc* militaire tribunalen, bedoeld voor de berechting van de daders van schendingen die worden begaan tijdens militaire operaties. De CMO's leveren op mensenrechtengebied enkele problemen op. Zo zijn er minder procedurele garanties dan bij normale militaire tribunalen (verdachten hebben bijvoorbeeld niet altijd toegang tot een advocaat) en is beroep tegen de uitspraken van de CMO's niet mogelijk.³¹⁴ Dit terwijl er wel geregeld doodvonnissen uitgesproken worden. Desondanks zijn verschillende bronnen van mening dat de CMO's van belang zijn in de strijd tegen de straffeloosheid. Zo werden in de verslagperiode meerdere militairen door CMO's tot gevangenisstraffen veroordeeld, onder meer vanwege verkrachting.³¹⁵

---

³¹⁰ Onder de civiele rechtbanken vallen ook de *Tribunaux de Paix* (vredesrechtbanken). Dit zijn rechtbanken ter vervanging van de traditionele rechtspraak, waarin veroordelingen tot maximaal 5 jaar gevangenisstraf kunnen worden uitgesproken. In de praktijk worden in deze tribunalen vooral geschillen met betrekking tot landbezit (*conflits fonciers*) geregeld.

³¹¹ All Party Parliamentary Group on the Great Lakes Region of Africa, *Justice, impunity, and sexual violence in Eastern Democratic Republic of Congo*, november 2008, p. 28. UN Human Rights Council, *Combined report of seven thematic special procedures on technical assistance to the Government of the Democratic Republic of the Congo and urgent examination of the situation in the east of the country (A/HRC/10/59)*, 5 maart 2009, p. 18.

³¹² All Party Parliamentary Group on the Great Lakes Region of Africa, *Justice, impunity, and sexual violence in Eastern Democratic Republic of Congo*, november 2008, p. 33.

³¹³ Zie bijvoorbeeld Radio Okapi, *Audiences foraines à Oicha, de 20 ans de prison à la peine de mort requis pour 6 prévenus*, 15 maart 2010.

³¹⁴ UN Security Council, S/2009/623, 4 december 2009, p. 14. Joint OHCHR/MONUC Human Rights Office in the DRC, *Consolidated investigation report of the United Nations Joint Human Rights Office (UNJHRO) following widespread looting and grave violations of human rights by the Congolese national armed forces in Goma and Kanyabayonga in October and November 2008*, 7 september 2009, p. 18 (noot 21).

³¹⁵ Volgens MONUC werden in 2009 in Noord-Kivu 35 FARDC-militairen, onder wie 2 legercommandanten berecht. In Zuid-Kivu werd de CMO pas medio juli 2009 operationeel. Tot medio september werden daar 12 FARDC-militairen berecht. UN Security Council, S/2009/472, 18 september 2009, p. 8. Zie ook UN Human Rights Council, A/HRC/14/24/Add.3, 14 juni 2010, p. 22.

De rechterlijke macht in de DRC is in de praktijk niet onafhankelijk van de uitvoerende macht. Soms mengen politici zich direct in rechtszaken.³¹⁶

Bovendien heeft het staatshoofd verregaande discretionaire bevoegdheden ten aanzien van de benoeming en het ontslag van rechters.

Het gebrek aan onafhankelijke rechtspraak is nog sterker aanwezig in het militaire rechtssysteem, dat te lijden heeft onder druk en inmenging van de militaire hiërarchie. Corruptie is in het justitiële apparaat wijdverbreid. Rechters worden geregeld geïntimideerd of bedreigd. Hoewel rechters betaald worden, krijgen andere ambtenaren in de justitiële sector (officiers van Justitie, griffiers etc.) maar zelden een salaris. Hierdoor worden ze in bijna alle rechtszaken gedwongen geld te vragen van de betrokken partijen. Aangezien de Congolese regering bovendien niet voorziet in budget om *pro deo* advocaten te betalen, heeft deze situatie tot gevolg dat rechtspraak te koop is en dat alleen voor diegenen die zich het kunnen veroorloven.

In het merendeel van de gevallen worden rechterlijke beslissingen niet ten uitvoer gelegd. Dit is vooral te wijten aan incompetentie en corruptie van de verantwoordelijke functionarissen, maar ook aan de armoede van de begunstigen van de uitspraak. Van hen wordt namelijk verwacht dat zij bijdragen aan de kosten die verbonden zijn aan de tenuitvoerlegging.³¹⁷

Volgens bronnen is maar een klein gedeelte van de rechters echt integer. Voor rechters die zich ter plekke op de hoogte willen stellen van gepleegde misdrijven is normaliter geen onderdak beschikbaar. JIT (*Joint Investigation Teams*) van MONUSCO stellen in voorkomende gevallen apparatuur beschikbaar aan rechters die ter plaatse onderzoek willen doen. Ook verzorgen zij onderdak voor rechters, die verder een dagvergoeding van 45 USD ontvangen. Er is voorts geen database van *criminal records* en er worden geen statistieken van gerechtelijke uitspraken bijgehouden. Probleem daarbij is dat er al heel lang geen griffiers meer zijn opgeleid. De *Rule of Law Section* van MONUSCO wil daarom griffiers opleiden, die ook registers kunnen bijhouden. Ook moeten opsporingsambtenaren (OPJ's) worden opgeleid.³¹⁸ Het falende justitiële apparaat draagt in hoge mate bij aan de vrijwel algemene straffeloosheid.³¹⁹

---

³¹⁶ U.S. Department of State, *Country reports on human rights practices 2009 – DR Congo*, 11 maart 2010.

³¹⁷ UN Human Rights Council, *Report of the Special Rapporteur on the independence of judges and lawyers, Leandro Despouy (A/HRC/8/4/Add. 2)*, 11 april 2008, p. 7-14.

³¹⁸ Zie bijvoorbeeld Radio Okapi, *Les OPJ du Sud-Kivu en formation à Bukavu*, 9 juni 2010.

³¹⁹ UN Human Rights Council, *Combined report of seven thematic special procedures on technical assistance to the Government of the Democratic Republic of the Congo and urgent examination of the situation in the east of the country (A/HRC/10/59)*, 5 maart 2009, p. 18.

Er lijkt geen politieke wil te zijn om de rechterlijke macht te versterken en daadwerkelijk over te gaan tot de vervolging van daders van mensenrechtenschendingen. Schrijnend voorbeeld daarvan is dat kolonel Zimurinda, die door Human Rights Watch verantwoordelijk wordt gehouden voor diverse massamoorden, nog altijd op vrije voeten is.³²⁰ Om een eind te maken aan de straffeloosheid pleit Human Rights Watch voor de oprichting van een speciale rechtbank, een *Mixed Chamber*, waarin naast Congolezen ook internationale deskundigen zitting hebben.³²¹

De hervorming van het rechtsstelsel³²² verloopt moeizaam. Hoewel de wetgeving met betrekking tot de Hoge raad voor de rechterlijke macht (de *Conseil Supérieur de la Magistrature*, CSM) al in augustus 2008 werd afgekondigd, was de CSM in de verslagperiode nog altijd niet volledig operationeel. De CSM, die in de toekomst verantwoordelijk zou moeten worden voor onder meer de benoeming van rechters, kampt met een gebrek aan middelen en capaciteit³²³ en is in de praktijk volledig ongeschikt aan de uitvoerende macht. Daarnaast zijn verscheidene wetsvoorstellen verzand geraakt in het ondoorzichtige parlementaire proces, waaronder de wet tot toepassing van het Statuut van Rome, grondwetsvoorzieningen voor de *Conseil d'Etat* en de *Cour de Cassation* en de wet op het nieuwe Wetboek van Strafrecht. Tenslotte zijn maar een paar van de elf werkgroepen, die zijn ingesteld om het *Justice Reform Action Plan* op te zetten, actief.³²⁴

3.3.6 Arrestaties en detenties

Hoewel de nieuwe grondwet en overige wetten dit verbieden, was tijdens de verslagperiode geregeld sprake van willekeurige arrestatie en detentie.³²⁵ Volgens verschillende bronnen was ten opzichte van de vorige verslagperiode sprake van een toename van het aantal illegale arrestaties en detenties.³²⁶

---

³²⁰ Radio Okapi, *Human Rights Watch porte plainte contre un officier des FARDC pour de graves abus des droits humains*, 5 maart 2010.

³²¹ Human Rights Watch, *Tackling Impunity in Congo: Meaningful Follow-up to the UN Mapping Report*, 1 oktober 2010.

³²² Het *Justice Reform Action Plan* is een gezamenlijk initiatief van de Congolese regering en internationale donoren. Het is opgezet in november 2007 door de *Mixed Justice Commission*. Zie USAID, *Building recovery and reform through democratic governance in the DRC program*, januari 2009.

³²³ UN Security Council, S/2009/623, 4 december 2009, p. 14.

³²⁴ Clingendael Instituut, *Supporting SSR in the DRC: between a Rock and a Hard Place*, april 2010, p.6.

³²⁵ UN Security Council, S/2009/335, 30 juni 2009, p. 7.

³²⁶ Volgens de Congolese mensenrechtenorganisatie *La Voix des Sans Voix* (VSV) werden in de eerste helft van 2009 alleen al in Kinshasa meer dan 80 gevallen van illegale arrestaties en detenties gerapporteerd. Radio Okapi, *Droits de l'homme : plus de 80 cas d'enlèvements et de*

Vooraf journalisten, mensenrechtenactivisten en actieve aanhangers van politieke partijen liepen het risico zonder wettige reden te worden gearresteerd en zonder verdere aanklacht enige tijd te worden vastgehouden (zie ook paragraaf 3.3.1 en 3.3.2). Vaak wordt illegale detentie of het dreigen ermee gebruikt om mensen te intimideren of geld afhandig te maken.

Arrestaties door de politie worden niet in alle gevallen geregistreerd bij het betreffende politiebureau. Indien registratie plaatsvindt, worden in de regel geen foto's gemaakt of vingerafdrukken afgenomen, aangezien de politiebureaus hier niet op zijn toegerust. Wanneer een persoon, meestal om politieke redenen, door de inlichtingendiensten wordt gearresteerd, wordt dit niet geregistreerd.

Arrestanten worden geregeld gefolterd of mishandeld. In het algemeen hebben MONUSCO, het Rode Kruis en sommige lokale mensenrechtenorganisaties wel toegang tot de reguliere gevangenissen, maar niet tot de detentiefaciliteiten van de veiligheidsdiensten.³²⁷ De voormalige voorzitter van de *Assemblée Nationale*, Vital Kamerhe, deed een beroep op president Kabila om ter gelegenheid van de viering van 50 jaar onafhankelijkheid de politieke gevangenen vrij te laten, maar zijn verzoek werd niet ingewilligd.³²⁸

3.3.7 Situatie in gevangenissen

Officiële gevangenissen

Ordonnance n° 344 van 17 september 1965 over het penitentiaire regime regelt het gevangeniswezen in de DRC. Deze regeling bepaalt waar *prisons centrales*, *prisons de district* en *prisons de police* zijn.³²⁹

Deze gevangenissen en politiecellen vallen onder de verantwoordelijkheid van het ministerie van Justitie en het ministerie van Defensie en worden meestal als *prisons* aangeduid.

Er zijn in de DRC vrijwel geen militaire gevangenissen, zodat militaire gevangenen en burgers in veel gevallen samen gedetineerd zitten. Op lang niet alle plaatsen waar volgens *Ordonnance n° 344* een *prison* zou moeten zijn, is ook daadwerkelijk een gevangenis aanwezig.

---

détention illégale depuis janvier, selon la VSV, 10 augustus 2009. Zie ook Radio Okapi, *Arrestation arbitraire: quelle procédure suivre pour porter plainte?*, 29 september 2010.

³²⁷ U.S. Department of State, *Country reports on human rights practices 2009 – DRC*, 11 maart 2010.

³²⁸ Radio Okapi, *Cinquantenaire: Kamerhe demande la libération des prisonniers politiques*, 21 juni 2010.

³²⁹ *Ordonnance n° 344 du 17 septembre 1965 relatif au régime pénitentiaire*, artikel 5. Via <http://www.leganet.cd> (geraadpleegd op 16 juli 2010).

Officieel zou de DRC 230 gevangenen moeten tellen, maar volgens MONUC waren er in 2009 minder dan 90 gevangenen daadwerkelijk in gebruik.³³⁰ Ook de Congolese autoriteiten zouden niet over betrouwbare gegevens beschikken.

Cachots

Daarnaast zijn er diverse niet-officiële gevangenen, die meestal worden aangeduid als *cachots*.³³¹ Dit zijn detentiefaciliteiten van leger en veiligheidsdiensten, die zijn ingericht in legerbases of in woningen en kantoren. De illegale detentiefaciliteiten van de ANR, meestal kelders onder ANR-kantoren, staan in de volksmond ook wel bekend als ‘*chien méchant*’.³³² In *Ordonnance n° 344* wordt bepaald dat gevangenen voor een periode van maximaal vijftien dagen mogen worden vastgehouden op andere plekken dan die door de *Ordonnance* als gevangenis zijn aangewezen.³³³ In de praktijk komt het geregeld voor dat gevangenen daar veel langer worden vastgehouden. Magistraten en advocaten hebben meestal geen toegang tot de niet-officiële detentiefaciliteiten.³³⁴ Hoeveel personen in dergelijke *cachots* gevangen zitten is niet bekend.

Gevangenen in voorarrest

Hoewel gevangenen volgens de wet maximaal twee dagen in voorlopige hechtenis mogen blijven, gebeurt het in de praktijk geregeld dat gedetineerden lange tijd vast zitten zonder dat ze worden voorgeleid. In 2009 zat ongeveer 80 procent van de gedetineerden in de Congolese gevangenen in voorarrest.³³⁵ Mannen, vrouwen en kinderen worden vaak maanden of zelfs jaren in preventieve detentie gehouden zonder ooit schuldig verklaard te zijn door een rechter. Arrestanten die nog voor de rechter moeten verschijnen, worden niet gescheiden gedetineerd van reeds veroordeelde gevangenen.³³⁶

---

³³⁰ U.S. Department of State, *Country reports on human rights practices 2009 – DRC*, 11 maart 2010.

³³¹ Overigens worden politiecellen (die wel onder de officiële detentiefaciliteiten vallen) in sommige gevallen ook aangeduid als *cachots de police*. Avocats sans Frontières, *Etat des lieux de la détention provisoire en République Démocratique du Congo juillet 2006 – avril 2008*, september 2008, p. 11.

³³² Letterlijk: ‘valse hond’.

³³³ *Ordonnance n° 344 du 17 septembre 1965 relatif au régime pénitentiaire*, artikel 8. Via <http://www.leganet.cd> (geraadpleegd op 16 juli 2010).

³³⁴ UN Human Rights Council, *Report of the High Commissioner on the situation of human rights and the activities of her Office in the Democratic Republic of the Congo (A/HRC/10/58)* (Advanced unedited version), 1 maart 2009, p. 19.

³³⁵ U.S. Department of State, *Country reports on human rights practices 2009 – DRC*, 11 maart 2010. UN Human Rights Council, *Report of the High Commissioner on the situation of human rights and the activities of her Office in the Democratic Republic of the Congo (A/HRC/10/58)* (Advanced unedited version), 1 maart 2009, p. 19.

³³⁶ UN Human Rights Council, *Report of the Special Rapporteur on the independence of judges and lawyers, Leandro Despouy (A/HRC/8/4/Add. 2)*, 11 april 2008, pp. 13-14.

Omstandigheden in gevangenissen

De situatie in gevangenissen in de DRC is slecht. De gevangenissen zijn overvol, er is een groot gebrek aan hygiëne en de kans op besmettelijke ziektes, zoals tuberculose, is groot.³³⁷

In gevangenissen worden mannen, vrouwen en minderjarige gedetineerden op een enkele uitzondering na niet van elkaar gescheiden. Hierdoor is de kans op misbruik van vrouwen en kinderen groot.³³⁸

Veel gebouwen van penitentiaire inrichtingen zijn vervallen en beschikken niet over sanitaire en medische voorzieningen. Gevangenissen krijgen niet of nauwelijks budget van de overheid om de gedetineerden te voeden. Hierdoor zijn de meeste gevangenen voor voedsel volledig aangewezen op hun familieleden. Sommige gedetineerden zijn door gebrek aan voedsel gestorven.³³⁹ Daarom is het Rode Kruis vorig jaar begonnen met een voedselprogramma voor 2.500 gedetineerden in zes gevangenissen: Mbuji Mayi, Bunia, Kisangani, CPRK (ook wel Makala genoemd, de centrale gevangenis in Kinshasa), Mbanza Ngungu en Matadi. Het Rode Kruis deelt het voedsel rechtstreeks uit, soms installeert het een ‘eigen’ keuken in een gevangenis. In de CPRK zitten 5.000 gevangenen, waarvan 400 worden gevoed door het Rode Kruis. Die zijn van tevoren door het Rode Kruis gescreend. Om problemen tussen gedetineerden onderling te voorkomen worden de gedetineerden die in het voedselprogramma zitten in speciale paviljoens ondergebracht.

In conflictgebieden kunnen familieleden de gedetineerden vanwege de veiligheidssituatie vaak lange tijd niet bezoeken. Als familie wel op bezoek kan komen, moet die soms gevangenvaarders omkopen om eten te mogen brengen.³⁴⁰ Het gevolg van deze situatie is dat (vooral) in deze gebieden veel gevangenen sterven aan ondervoeding of gebrek aan medische zorg.³⁴¹

In de *cachots*, de niet-officiële detentiefaciliteiten van de veiligheids- en inlichtingendiensten, is de situatie vermoedelijk nog slechter dan in de *prisons*. Volgens sommige bronnen is in de *cachots* geregeld sprake van marteling.³⁴²

---

³³⁷ U.S. Department of State, *Country reports on human rights practices 2009 – DRC*, 11 maart 2010. UN Human Rights Council, *Report of the High Commissioner on the situation of human rights and the activities of her Office in the Democratic Republic of the Congo (A/HRC/10/58)* (Advanced unedited version), p. 19.

³³⁸ IRIN, *DRC: Children "languishing in Ituri prisons"*, 14 juli 2008.

³³⁹ Radio Okapi, *Bandundu: trois détenus meurent à Bulungu en trois semaines*, 16 juli 2010.

³⁴⁰ U.S. Department of State, *Country reports on human rights practices 2009 – DRC*, 11 maart 2010.

³⁴¹ UN Human Rights Council, A/HRC/14/24/Add.3, 14 juni 2010, p. 19 e.v. Zie ook Radio Okapi, *Les conditions de détention déplorables dans les prisons de la RDC*, 5 juli 2010.

³⁴² U.S. Department of State, *Country reports on human rights practices 2009 – DRC*, 11 maart 2010.

De *cachots* kunnen in veel gevallen niet worden bezocht door MONUSCO of het Rode Kruis.

Vanwege de bijzonder slechte staat van de gevangenen in de DRC zijn ontsnappingen aan de orde van de dag. Deze situatie wordt versterkt door het feit dat het overgrote deel van het gevangenispersoneel niet of nauwelijks betaald wordt en daardoor gemakkelijk omkoopbaar is.³⁴³ Door deze haast systematische ontsnappingen worden de toch al geringe successen in de strijd tegen de straffeloosheid geregeld teniet gedaan.

3.3.8 Mishandeling en foltering

Foltering is in de DRC zowel volgens de grondwet als volgens het Wetboek van Strafrecht verboden.³⁴⁴ Mishandeling en foltering komen echter op grote schaal voor.³⁴⁵

Het leger, de politie en de veiligheidsdiensten, waaronder de ANR en de Republikeinse Garde, maakten zich in de verslagperiode schuldig aan foltering. Daarnaast komt mishandeling op grote schaal voor. Politieke tegenstanders en journalisten worden geregeld enkele dagen opgesloten in politiecellen. Ze worden daarbij soms gefolterd om ze te intimideren of te dwingen tot het ondertekenen van een schuldbekenenis.³⁴⁶ Foltering zou in de *prisons*, de officiële gevangenen, niet of nauwelijks voorkomen, hoewel binnen de gevangenen wel geregeld sprake is van geweld tussen de gedetineerden. In de *cachots*, de niet-officiële gevangenen, komt foltering wel voor. Ook gewone burgers lopen het risico willekeurig door politieagenten opgepakt en vervolgens mishandeld te worden. Op deze manier proberen politieagenten de arrestant of zijn familieleden door middel van afpersing geld afhandig te maken.³⁴⁷

Het Congolese leger, de politie en rebelligroeperingen maakten zich gedurende de verslagperiode verder op grote schaal schuldig aan seksueel geweld, vooral jegens vrouwen en meisjes. Zie paragraaf 3.4.1 voor meer informatie. Volgens verschillende bronnen³⁴⁸ zouden ook nog steeds mannen slachtoffer zijn van seksueel geweld.

---

³⁴³ Zie bijvoorbeeld Radio Okapi, *Kambove : évasion d'une personne poursuivie pour viol*, 13 mei 2010.

³⁴⁴ Constitution, artikel 61. Code pénal, artikel 67.

³⁴⁵ U.S. Department of State, *Country reports on human rights practices 2009 – DRC*, 11 maart 2010. Radio Okapi, *Torture de 27 paysans Bokongo: Green peace et 9 ONG partenaires accusent la police et Sodefor*, 9 maart 2010 en Radio Okapi, *Nord-Kivu: quarante sept personnes torturées depuis janvier, selon ACAT*, 25 juni 2010.

³⁴⁶ Human Rights Watch, *World Report 2009*, januari 2009, pp. 62-63.

³⁴⁷ U.S. Department of State, *Country reports on human rights practices 2009 – DRC*, 11 maart 2010.

³⁴⁸ [Zie verslagen Bihamba, Borel.](#)

Vanwege het grote taboe dat in de DRC op homoseksuele contacten ligt (zie ook paragraaf 3.4.3), durven mannen er in de meeste gevallen niet voor uit te komen dat ze verkracht zijn. De schaamte is zo groot dat mannelijke slachtoffers zich alleen bij een kliniek melden als ze levensbedreigende gezondheidsproblemen hebben als gevolg van de verkrachting.³⁴⁹

3.3.9 Verdwijningen en ontvoeringen

Tijdens de verslagperiode vonden politiek gemotiveerde verdwijningen plaats, waarvoor het leger en veiligheidsdiensten verantwoordelijk waren. Ook de militias die actief zijn in het oosten van de DRC maakten zich schuldig aan de ontvoering van burgers, met het oog op dwangarbeid, rekrutering of verkrachting.³⁵⁰

3.3.10 Buitengerechtelijke executies en moorden

In de verslagperiode maakte het Congolese regeringsleger zich, vooral in het oosten, schuldig aan buitengerechtelijke executies en moord. De vele gewapende groeperingen in de DRC maakten zich eveneens op grote schaal schuldig aan moord. In vrijwel geen van de gevallen werden de daders vervolgd.³⁵¹

Sinds het begin van de militaire operaties in het noorden en oosten van de DRC was sprake van een sterke stijging van het aantal moorden op burgers. In 2009 werden volgens de internationale mensenrechtenorganisatie *Human Rights Watch* 2.500 burgers vermoord en werden 7.000 vrouwen en meisjes verkracht.³⁵² Hoewel in het oosten van de DRC de gewapende groepen (in het bijzonder de FDLR) verantwoordelijk waren voor de grootste aantallen moorden, maakte het Congolese leger zich ook veelvuldig schuldig aan moord op burgers.

Volgens MONUC heeft de snelle integratie van 20.000 leden van voormalige gewapende groepen –van wie sommigen in het verleden ernstige mensenrechtenschendingen hadden begaan– de in de FARDC reeds bestaande problemen van gebrek aan discipline en misdrijven tegen de burgerbevolking nog verergerd.³⁵³ Buiten de moorden die gepleegd worden in het kader van militaire operaties, maakten slecht betaalde FARDC-soldaten zich bovendien geregeld schuldig aan moord wanneer zij voedsel probeerden te stelen van de lokale bevolking of wanneer zij burgers dwongen geplunderde goederen te dragen.³⁵⁴

---

³⁴⁹ The New York Times, *New symbol of unhealed Congo: male rape victims*, 5 augustus 2009. Der Spiegel, *Kongo: Doppelte Demütigung*, augustus 2009.

³⁵⁰ UN Secretary-General, S/2010/164, 30 maart 2010, p. 15. U.S. Department of State, *Country reports on human rights practices 2009 – DRC*, 11 maart 2010.

³⁵¹ United Nations Security Council, S/2010/164, 30 maart 2010, p. 7. UN General Assembly, A/HRC/13/63, 8 maart 2010.

³⁵² Human Rights Watch, *World Report 2010*, p. 98.

³⁵³ U.S. Department of State, *Country reports on human rights practices 2009 – DRC*, 11 maart 2010.

³⁵⁴ IRIN, *US, UN accuse forces of "crimes against humanity"*, 12 maart 2010.

3.3.11 Doodstraf

Hoewel de doodstraf in de Congolese grondwet niet genoemd wordt, staat hij nog wel in het Wetboek van Strafrecht. Op de uitvoering van de doodstraf staat al lange tijd een de facto moratorium. Zolang het Wetboek van Strafrecht niet is aangepast, kan de doodstraf nog wel worden opgelegd en dit gebeurt ook.³⁵⁵

Tenuitvoerlegging van doodsvonnissen heeft voor zover bekend echter sinds 2002 niet plaatsgevonden. Het wetsvoorstel met betrekking tot de afschaffing van de doodstraf, waarvan in de vorige verslagperiode sprake was, is in de verslagperiode niet door het parlement behandeld.

3.4 Positie van specifieke groepen

3.4.1 Vrouwen en meisjes

Vrouwen nemen in de DRC een ondergeschikte positie in. Discriminatie van vrouwen is wijdverbreid en ze hebben meestal geen toegang tot besluitvorming, adequate gezondheidszorg, onderwijs, schoon water, sanitaire voorzieningen en rechtsmiddelen. De algemene positie van de vrouw bleef in de verslagperiode onverminderd slecht.

In de inleiding van de Congolese grondwet wordt expliciet verwezen naar het Verdrag inzake de uitbanning van alle vormen van discriminatie van vrouwen. Bovendien verbindt de staat zich in de grondwet aan een gelijke vertegenwoordiging van mannen en vrouwen in staatsinstellingen.³⁵⁶ Desondanks hebben slechts 42 vrouwen zitting in de Nationale Vergadering (8,4%) en zijn er maar vijf vrouwelijke senatoren (4,6%).³⁵⁷ Slechts vijf van de 44 bewindspersonen in het kabinet van premier Muzito zijn vrouwen. In de grondwet bindt de overheid zich tevens aan het bestrijden van alle vormen van geweld tegen vrouwen, zowel in de publieke- als in de privé-sfeer.³⁵⁸ Hoewel de minister van Gender en Familiezaken, Marie Ange Lukiana, wel een bijdrage probeert te leveren aan de bescherming van vrouwen, heeft ze daarvoor nauwelijks budget.³⁵⁹ In de DRC zijn diverse Ngo's actief op het gebied van vrouwenrechten en de verbetering van de positie van de vrouw.

---

³⁵⁵ Ook de *Cours militaires opérationnelles* (CMO), de tijdelijke militaire tribunalen in de conflictgebieden (zie paragraaf 3.3.5) hebben verschillende doodvonnissen opgelegd. Zie bijvoorbeeld Radio Okapi, *Goma : 3 militaires FARDC condamnés à la peine capitale*, 12 februari 2010.

³⁵⁶ Constitution, préambule en artikel 14.

³⁵⁷ Inter-Parliamentary Union, *Women in parliaments*, <http://www.ipu.org> (geraadpleegd op 19 juli 2010).

³⁵⁸ Constitution, *Préambule* en artikel 14.

³⁵⁹ Radio Okapi, *Kisangani: Marie Ange Lukiana annonce l'implantation de trois structures de protection de la femme*, 24 augustus 2010.

Wetgeving ten aanzien van seksueel geweld

De grondwet bepaalt dat de overheid toeziet op de uitbanning van seksueel geweld tegen vrouwen, in het bijzonder als dit gebruikt wordt als wapen gericht op destabilisering of ontwrichting van het gezin. Dergelijke vormen van seksueel geweld worden in de grondwet aangemerkt als een misdaad tegen de menselijkheid.³⁶⁰ Daarnaast gelden in aanvulling op het Wetboek van Strafrecht en het Wetboek van Strafvordering twee specifieke wetten op het gebied van seksueel geweld.³⁶¹ Daarin staat onder andere dat de politie ieder geval van seksueel misbruik binnen 24 uur dient te melden bij de openbare of militaire aanklager. Het politie-onderzoek moet binnen een maand na het indienen van de aanklacht zijn afgerond en binnen drie maanden dient er een gerechtelijke uitspraak te zijn. Bovendien verbiedt de wet onderhandse compensatieregelingen (*amendes transactionnelles*) als alternatief voor de bestraffing van de dader.³⁶²

Op verkrachting staan gevangenisstraffen van vijf tot twintig jaar in combinatie met een boete van minimaal 100.000 Congolese francs. De strafmaat kan in een aantal gevallen verdubbeld worden, bijvoorbeeld bij verkrachting in het openbaar of onder bedreiging van een wapen, wanneer de dader een ambtenaar is of in het geval van incest. Indien het slachtoffer ten gevolge van de verkrachting of aanranding van de eerbaarheid komt te overlijden is de (minimum)straf levenslang.³⁶³

Het iemand opzettelijk met een ongeneeslijke seksueel overdraagbare aandoening besmetten wordt bestraft met een levenslange gevangenisstraf en een boete van 200.000 Congolese francs.³⁶⁴

Seksueel geweld

In het gehele land komt seksueel geweld tegen vrouwen en meisjes op grote schaal voor. In oorlogsgebieden zijn de gevallen van seksueel geweld het talrijkst en wordt verkrachting vaak gebruikt als wapen in het conflict.³⁶⁵

---

³⁶⁰ Constitution, artikel 15.

³⁶¹ Cabinet du Président de la République, *Journal Officiel de la République Démocratique du Congo*, 1 augustus 2006, *Loi n° 06/018 du 20 juillet 2006 modifiant et complétant le Décret du 30 janvier 1940 portant Code pénal congolais*, artikel 170.

³⁶² Cabinet du Président de la République, *Journal Officiel de la République Démocratique du Congo*, 1 augustus 2006, *Loi n° 06/019 du 20 juillet 2006 modifiant et complétant le Décret du 06 août 1959 portant Code de Procédure Pénale Congolais*.

³⁶³ Cabinet du Président de la République, *Journal Officiel de la République Démocratique du Congo*, 1 augustus 2006, *Loi n° 06/018 du 20 juillet 2006 modifiant et complétant le Décret du 30 janvier 1940 portant Code pénal congolais*, artikel 171 en 171 bis.

³⁶⁴ Cabinet du Président de la République, *Journal Officiel de la République Démocratique du Congo*, 1 augustus 2006, *Loi n° 06/018 du 20 juillet 2006 modifiant et complétant le Décret du 30 janvier 1940 portant Code pénal congolais*, artikel 174i.

Ten opzichte van de vorige verslagperiode was er nog altijd sprake van grootschalig seksueel geweld, zowel in de gebieden die door de FDLR en de LRA gecontroleerd werden als in de gebieden waar FARDC-troepen waren gestationeerd (Orientale en de Kivu-provincies).³⁶⁶ In de gebieden waar militaire operaties werden uitgevoerd, ging het seksueel geweld nog steeds gepaard met verminking, marteling en extreem geweld.³⁶⁷ Buiten de conflictgebieden komen verkrachtingen (ook binnen het huwelijk) eveneens veelvuldig voor.³⁶⁸ Hoewel de daders van seksueel geweld in de DRC vooral soldaten van de FARDC, politieagenten en strijders van overgebleven rebellenbewegingen zijn, wordt een steeds groter deel van het seksueel geweld, zowel in de conflictgebieden als in andere delen van het land, gepleegd door burgers. Redenen hiervoor zijn onder andere de hoge mate van straffeloosheid en de grote aantallen gedemobiliseerde soldaten die teruggekeerd zijn naar het burgerbestaan.³⁶⁹ Overigens leidden bewustwordingscampagnes op sommige plaatsen³⁷⁰ tot afname van het seksuele geweld.³⁷¹

Volgens UNFPA vonden landelijk in 2009 17.500 gevallen van seksueel geweld plaats.³⁷² Volgens deze organisatie werden in 2009 in de Kivu-provincies 8.000 vrouwen en meisjes verkracht.³⁷³ In werkelijkheid ligt het aantal verkrachtingen waarschijnlijk nog hoger.

-
- ³⁶⁵ Harvard Humanitarian Initiative, *Now the world is without me, an investigation of sexual violence in eastern Democratic Republic of Congo*, april 2010.
- ³⁶⁶ Rapport van Human Rights Watch 'Always on the Run', 14 september 2010. Zie ook Oxfam, *Women and children first: on the frontline of war in the Kivus*, juni 2010.
- ³⁶⁷ Human Rights Watch, *DR Congo: Civilian Cost of Military Operation is Unacceptable. Enhanced Protection Urgently Needed Due to Disastrous Toll on Civilian Populations*, 13 oktober 2009. International Rescue Committee, *Level of brutality against girls and women in Congo increasing. UN must do more to protect them*, 10 december 2009.
- ³⁶⁸ Harvard Humanitarian Initiative, *Now the world is without me, an investigation of sexual violence in eastern Democratic Republic of Congo*, april 2010.
Radio Okapi, *Plus de 3000 cas de viol répertoriés à Kinshasa et à Lubumbashi*, 25 november 2009.
- ³⁶⁹ UN Human Rights Council, *Combined report of seven thematic special procedures on technical assistance to the Government of the Democratic Republic of the Congo and urgent examination of the situation in the east of the country (A/HRC/10/59)*, 5 maart 2009, p. 13.
Human Rights Watch, *Les soldats violent, les commandants ferment les yeux. Violences sexuelles et réforme militaire en République démocratique du Congo*, juli 2009, p. 16.
- ³⁷⁰ Bijvoorbeeld in Katanga.
- ³⁷¹ Radio Okapi, *Lubumbashi: les cas des violences sexuelles ont baissé de moitié*, 7 juli 2010.
- ³⁷² Refugee International, *DR Congo, Emergency response to sexual violence still essential*, 28 juni 2010.
- ³⁷³ UN News Centre, *Conflict-related rape the focus of UN official's visit to DR Congo*, 14 april 2010.

Het is onmogelijk betrouwbare schattingen te geven van het aantal verkrachtingen in de DRC, omdat het overgrote deel niet gemeld wordt.³⁷⁴ De helft van de slachtoffers van seksueel geweld betrof minderjarigen.³⁷⁵ Ook hoogbejaarde vrouwen lopen het risico slachtoffer te worden van seksueel geweld.³⁷⁶

Gevolgen van seksueel geweld

Seks en seksualiteit vormen in de DRC een taboe, hoewel er de laatste jaren meer over wordt gepraat. Een verkrachte vrouw krijgt van haar echtgenoot in veel gevallen het verwijt dat ze het seksueel geweld zelf heeft uitgelokt of dat ze zich niet verzet heeft. Een vrouw die het slachtoffer is geworden van seksueel geweld loopt grote kans door haar echtgenoot en de gemeenschap te worden verstoten. Van meisjes die slachtoffer zijn geworden van verkrachting zegt men vaak dat ze ‘onhewbaar’ zijn en dus ‘waardeloos’.³⁷⁷ Indien een vrouw of meisje als gevolg van een verkrachting zwanger raakt, is het sociale stigma nog groter, zowel voor de moeder als voor het kind.³⁷⁸

De verkrachtingen vinden vaak op wrede en vernederende wijze plaats.³⁷⁹ Door extreem seksueel geweld – groepsverkrachtingen, verminking en het inbrengen van voorwerpen in de geslachtsdelen van het slachtoffer – lijden veel vrouwen en vooral jonge meisjes die zijn verkracht aan vesico-vaginale fistels, waardoor zij incontinent worden.³⁸⁰ Deze slachtoffers vinden lang niet altijd de medische en psychosociale zorg die zij nodig hebben. Dit geldt ook voor het toenemend aantal vrouwen dat als gevolg van seksueel geweld aan hiv/aids of andere seksueel overdraagbare aandoeningen lijdt.³⁸¹ Abortus is verboden in de DRC. Sommige vrouwen laten zich illegaal aborteren of proberen zelf een abortus op te wekken met traditionele middelen, met alle gezondheidsrisico’s van dien.³⁸²

---

³⁷⁴ Human Rights Watch, *Les soldats violent, les commandants ferment les yeux. Violences sexuelles et réforme militaire en République démocratique du Congo*, juli 2009, p. 14. All Party Parliamentary Group on the Great Lakes Region of Africa, *Justice, impunity, and sexual violence in Eastern Democratic Republic of Congo*, November 2008, p. 13.

³⁷⁵ Mail & Guardian, *To be healed, brutalised Congolese need to see justice being done*, 18 juni 2010.

³⁷⁶ FIDH, *Democratic Republic of Congo: “Breaking the cycle of impunity”*, 18 april 2008, p. 8.

³⁷⁷ Human Rights Watch, *Les soldats violent, les commandants ferment les yeux. Violences sexuelles et réforme militaire en République démocratique du Congo*, juli 2009, pp. 16-17.

³⁷⁸ Zie bijvoorbeeld IWPR, *Children born of rape face dismal future*, 22 december 2009.

³⁷⁹ UN Human Rights Council, A/HRC/14/24/Add.3, 14 juni 2010, p. 16.

³⁸⁰ UNFPA, *Legacy of war: An Epidemic of Sexual Violence in DRC*, 26 november 2008.

³⁸¹ Human Rights Watch, *Les soldats violent, les commandants ferment les yeux. Violences sexuelles et réforme militaire en République démocratique du Congo*, juli 2009, pp. 16-17. Women’s refugee Commission, *Refugee girls. The invisible faces of war*, juni 2009, pp. 20-21. Amnesty International, *No end to war on women and children – North Kivu, DRC*, 17 september 2008, p. 7.

³⁸² Médecins du Monde, « *La rue, c’est la chance ?* » : *Enquêtes sur l’exploitation et les violences sexuelles des jeunes filles des rues de Kinshasa*, 8 maart 2009, p. 4.

Bescherming tegen seksueel geweld

Het is voor de meeste vrouwen in de DRC moeilijk bescherming in te roepen tegen seksueel geweld. In theorie is het weliswaar mogelijk om aangifte te doen van verkrachting, maar in de praktijk zien de meeste vrouwen hier van af, vanwege het sociale stigma en het gebrek aan vertrouwen in de rechtsgang.³⁸³ Bovendien zijn politieagenten, vooral op het platteland, vaak slecht op de hoogte van de wetgeving ten aanzien van seksueel geweld.³⁸⁴ Verder lopen vrouwen die aangifte doen van seksueel geweld het risico zelf bestraft te worden, vooral wanneer de dader van het seksueel geweld invloedrijk is.³⁸⁵ Het komt ook geregeld voor dat vrouwen worden bedreigd door de dader of zijn entourage. Tegen deze bedreigingen kunnen de Congolese autoriteiten geen bescherming bieden. Ook slachtoffers van seksueel geweld binnen het huwelijk doen in de praktijk vrijwel nooit aangifte.

Wanneer een slachtoffer besluit zich tot de autoriteiten te wenden, is het nog maar de vraag of haar zaak in behandeling zal worden genomen.³⁸⁶ Politieagenten vragen het slachtoffer bijna altijd een financiële bijdrage voor de uitvoering van het onderzoek. Zonder de betaling van steekpenningen aan de ambtenaren van de rechtbank, wordt een gerechtelijke procedure vrijwel nooit in gang gezet. Indien een dader voor de rechter moet verschijnen, gebeurt het geregeld dat hij – in strijd met de wet – op borgtocht wordt vrijgelaten.³⁸⁷ Het komt geregeld voor dat politiecommandanten, legerofficieren en rechters de familie van slachtoffers aanraden buiten de rechtbank om volgens het gewoonterecht schikkingen³⁸⁸ te treffen met de daders.³⁸⁹

Hoewel aangiftes van seksueel geweld nog lang niet altijd leiden tot een veroordeling, leek in de verslagperiode sprake te zijn van een groter aantal onderzoeken naar en veroordelingen van daders van seksueel geweld,³⁹⁰ wat zou kunnen duiden op een afname van de straffeloosheid op dit gebied.

---

³⁸³ U.S. Department of State, *Country reports on human rights practices 2009 – DRC*, 11 maart 2010.

³⁸⁴ De grote aandacht die de internationale gemeenschap en NGO's hebben besteed aan onder meer het scholen van politieagenten, zou ertoe hebben bijgedragen dat in stadscentra de meeste politieagenten op de hoogte zijn van de wetgeving met betrekking tot seksueel geweld. Corruptie onder politieagenten blijft desondanks een veelvoorkomend fenomeen.

³⁸⁵ Zie bijvoorbeeld OCHA, *Bulletin d'information humanitaire Province du Katanga*, 12 augustus 2009.

³⁸⁶ Zie bijvoorbeeld Radio Okapi, *Kamina: la population dénonce l'impunité des auteurs des violences sexuelles*, 27 mei 2010.

³⁸⁷ UN Human Rights Council, *Report of the Special Rapporteur on violence against women, its causes and consequences, Yakin Ertürk (A/HRC/7/6/Add. 4)*, 28 februari 2008, p. 17.

³⁸⁸ de zogenaamde *amendes transactionnelles* die bij wet verboden zijn.

³⁸⁹ UN Secretary General, S/2009/335, 30 juni 2009, p. 10. All Party Parliamentary Group on the Great Lakes Region of Africa, *Justice, impunity, and sexual violence in Eastern Democratic Republic of Congo*, November 2008, p. 23.

³⁹⁰ Human Rights Watch, *Stopping rape as a weapon of war*, 18 september 2009.

Sinds juli 2009 werden 463 aangiften in verband met seksueel geweld gedaan in Bunia en werden 263 gevallen van seksueel geweld behandeld door de rechtbank in Ituri. In veel gevallen werd geoordeeld dat er onvoldoende bewijs was.³⁹¹ In de provincie Maniema hebben 61 veroordelingen plaatsgevonden van seksueel geweld.³⁹²

Hoewel er inmiddels verscheidene militairen voor verkrachting zijn veroordeeld zijn er nog nauwelijks hoge officieren gearresteerd of veroordeeld in verband met deze misdrijven.³⁹³ In mei 2009 overhandigden leden van de VN Veiligheidsraad tijdens een missie in de DRC een lijst aan de Congolese overheid van vijf hoge officieren, onder wie generaal Jérôme Kakwavu, die verantwoordelijk zouden zijn voor verkrachting. Hoewel twee van deze officieren in de periode tot oktober 2009 werden gearresteerd,³⁹⁴ volgde vooralsnog geen enkele veroordeling. Ondanks het *zero tolerance*-beleid ten aanzien van daders van seksueel geweld dat president Kabila aankondigde in juli,³⁹⁵ twijfelen veel mensenrechtenorganisaties dan ook of er voldoende politieke wil is om de schendingen daadwerkelijk aan te pakken. Hoewel ook in andere *high profile* zaken uitgebreide dossiers zijn aangelegd, is geen van deze zaken (nog) voor de rechter gebracht.³⁹⁶ Er zou nog steeds geen vooruitgang zitten in de zaak van kolonel Innocent Zimurinda, die verantwoordelijk wordt gehouden voor massamoorden en verkrachtingen in Shali, Kiwanja en Bohamba.³⁹⁷

Op 31 oktober 2000 keurde de VN Veiligheidsraad Resolutie 1325 goed, waarin aandacht gevraagd werd voor de disproportionele impact van gewapende conflicten op vrouwen en voor de bijzondere bijdrage die vrouwen kunnen leveren om die conflicten op te lossen. Begin 2010 werd een Speciale Vertegenwoordiger voor de uitvoering van deze resolutie aangesteld, de Zweedse Margot Wallström.³⁹⁸ De resolutie 1325 is een steun in de rug voor mensenrechtenorganisaties in de DRC.³⁹⁹

---

³⁹¹ Radio Okapi, *Bunia: violences sexuelles, 80% des cas enregistrés ont été réprimés*, 10 oktober 2010.

³⁹² Heal Africa Report 2010.

³⁹³ Human Rights Watch, *Les soldats violent, les commandants ferment les yeux. Violences sexuelles et réforme militaire en République démocratique du Congo*, juli 2009, p. 48.

³⁹⁴ Human Rights Watch, *World Report 2010*, p. 102.

³⁹⁵ MONUC, *MONUC welcomes the FARDC's "zero tolerance" policy*, 9 juli 2009.

³⁹⁶ Zie ook Human Rights Watch, *Tackling Impunity in Congo: Meaningful Follow-up to the UN Mapping Report*, 1 oktober 2010.

³⁹⁷ Radio Okapi, *Human Rights Watch porte plainte contre un officier des FARDC pour de graves abus des droits humains*, 5 maart 2010.

³⁹⁸ IPS, *Margot Wallström: 'Seksueel geweld scheurt het weefsel van de hele samenleving'*, 26 juni 2010.

³⁹⁹ Radio Okapi, *La résolution 1325 de l'ONU et les violences subies par les femmes*, 17 juni 2010.

In Lubumbashi werd een speciale politie-eenheid ingericht om vrouwen en kinderen tegen geweld te beschermen.⁴⁰⁰ De Verenigde Naties, internationale Ngo's en hun lokale partnerorganisaties steunen centra waar vrouwen die het slachtoffer zijn geworden van seksueel geweld kunnen worden opgevangen en waar ze begeleid kunnen worden bij het doen van hun aangifte. Zo heeft de Congolese NGO LIZADEEL in verschillende steden in de DRC kleine centra waar slachtoffers van seksueel geweld worden opgevangen en begeleid naar medische voorzieningen. Bovendien helpt LIZADEEL de slachtoffers bij het doen van aangifte en ondersteunt de organisatie de slachtoffers in de verdere juridische procedure. Omdat de centra zich meestal in de steden bevinden, terwijl het grootste deel van de slachtoffers op het platteland woont, hebben lang niet alle slachtoffers van seksueel geweld toegang tot medische, psychische en juridische hulp.

Positie van weduwen en andere alleenstaande vrouwen

Hoewel de *Code de la Famille* weduwen zou moeten beschermen, hebben ze in de praktijk een kwetsbare positie in de Congolese samenleving. Vaak worden deze vrouwen door de schoonfamilie verantwoordelijk gehouden voor de dood van hun echtgenoot en daarom gestraft. Na het overlijden van de echtgenoot, komt het geregeld voor dat een weduwe wordt beschuldigd van hekserij, wordt mishandeld of wordt weggejaagd, al dan niet met haar kinderen. Bovendien gaan alle gezamenlijke bezittingen naar de familie van de overleden man. Daar in de praktijk zelden testamenten worden opgemaakt, slagen weduwen er vaak niet in om aanspraak te maken op een deel van de erfenis van hun overleden echtgenoot.

Wanneer een vrouw door haar echtgenoot wordt verlaten, wordt ze doorgaans opgevangen door haar familie. Indien dit niet mogelijk is, bijvoorbeeld wanneer haar familie elders woont, is de positie van de vrouw kwetsbaar. De kans is groot dat ze dan op straat terechtkomt, vrijwel altijd met haar kinderen. Vrouwen die geen opleiding en baan hebben en daardoor moeilijk in hun levensonderhoud kunnen voorzien, lopen een grote kans het slachtoffer te worden van misbruik. Vaak worden ze als prostituee gezien, zeker als ze eerder het slachtoffer zijn geworden van verkrachting. Er zijn van overheidswege geen voorzieningen voor alleenstaande vrouwen.

Genitale verminking

Genitale verminking (FGM) komt in de DRC op zeer kleine schaal voor. De Baluba in Kasai en de Ngbaka in het noorden van Equateur zouden nog een vorm van genitale verminking toepassen, maar de praktijk is aan het uitsterven. Genitale verminking is in de DRC strafbaar. Op het plegen ervan staat een gevangenisstraf van twee tot vijf jaar en een geldboete van 200.000 Congolese francs.

⁴⁰⁰

Le Potentiel, *Lubumbashi: l'UNFPA installe unité de police pour la protection de la femme et de l'enfant*, 26 april 2010.

Als een vrouw als gevolg van de verminking komt te overlijden, kan de persoon die de verminking heeft toegebracht een levenslange gevangenisstraf krijgen.⁴⁰¹

3.4.2 Etnische groepen

De bevolking van de DRC bestaat uit een groot aantal etnische groepen die elk een minderheid vormen. Volgens de Congolese grondwet heeft de staat de verplichting de vreedzame en harmonieuze co-existentie van etnische groepen te verzekeren en te bevorderen. Ook dient de staat minderheden te beschermen.⁴⁰² Hoewel leden van verschillende etnische groepen in de meeste gevallen goed met elkaar omgaan in het dagelijks verkeer, zijn zij zich wel bewust van hun etnische afkomst als onderdeel van hun identiteit. Etniciteit is echter, zoals in veel landen, een emotioneel beladen concept dat eenvoudig door politici gebruikt kan worden om mensen te mobiliseren en – indien dit de (lokale of nationale) machthebbers goed uitkomt – tegen elkaar op te zetten.⁴⁰³ Met name in de conflictgebieden, de Kivu-provincies en Ituri, hebben dergelijke etnische spanningen geregeld plaatsgehad.⁴⁰⁴

Verskillende bronnen stellen dat, hoewel de oorzaken van het conflict in de Kivu's voornamelijk van politieke en economische aard zijn, er een risico is dat individuen op grond van hun etniciteit het doelwit worden van schendingen.⁴⁰⁵

In de Kivu-provincies lopen mensen vooral het risico slachtoffer te worden van geweld en mensenrechtenschendingen wanneer het gebied waarin zij wonen, overgenomen wordt door een andere militie. Deze militie wrekt zich doorgaans op de in het gebied woonachtige bevolking, die verondersteld wordt de militie die het gebied voor de overname controleerde, gesteund te hebben. In deze wraakacties is geregeld sprake van een etnische dimensie. Afhankelijk van de plaatselijke dynamiek geldt dit voor verschillende etnische groepen. Het is dan ook niet mogelijk om een algemeen beeld te geven welke groepen het risico lopen op vervolging.

---

⁴⁰¹ Cabinet du Président de la République, *Journal Officiel de la République Démocratique du Congo*, 1 augustus 2006, *Loi n° 06/018 du 20 juillet 2006 modifiant et complétant le Décret du 30 janvier 1940 portant Code pénal congolais*, artikel 174g.

⁴⁰² Constitution, artikel 51.

⁴⁰³ UN Human Rights Council, *Combined report of seven thematic special procedures on technical assistance to the Government of the Democratic Republic of the Congo and urgent examination of the situation in the east of the country* (A/HRC/10/59), 5 maart 2009, pp. 20-21.

⁴⁰⁴ UN Office of the Special Adviser on the Prevention of Genocide, *Statement by the Special Adviser of the Secretary General on the Prevention of Genocide, Mr. Francis Deng, on the situation in the Democratic Republic of Congo*, 12 december 2008.

⁴⁰⁵ UN Human Rights Council, *Efforts of the United Nations system to prevent genocide and the activities of the Special Adviser to the Secretary-General on the Prevention of Genocide* (A/HRC/10/30), 18 februari 2009, p. 13.

Tutsi's

De Hutu's en Tutsi's die in de DRC leven, ⁴⁰⁶ staan samen bekend als de Banyarwanda en spreken een dialect van het Kinyarwanda. Zij worden door andere bevolkingsgroepen en in de media wel eens aangeduid als 'les Rwandais' (Rwandezen), ook al wonen sommige Banyarwanda-groepen al honderden jaren in Congo. De Hutu's en Tutsi's leven verspreid over de Kivu-provincies, waar ook andere etnische groepen leven, zoals de Shi, Nande, Hunde en Tembo. In de hoogvlaktes van Zuid-Kivu leven de Banyamulenge, de nakomelingen van Tutsi's die aan het einde van de 19^e eeuw vanuit Rwanda, Burundi en Tanzania naar de DRC migreerden. De Banyamulenge worden ook wel eens aangeduid als 'Congolese Tutsi's'. Dat is op zich juist, hoewel er in de DRC ook andere Tutsi-groepen leven.

Volgens verschillende bronnen ⁴⁰⁷ lopen Tutsi's of personen met een Tutsi-achtergrond ⁴⁰⁸ in de Kivu-provincies en daarbuiten niet een groter risico slachtoffer te worden van mensenrechtenschendingen dan andere etnische groepen. Van stelselmatige discriminatie van Tutsi's is evenmin sprake. Wel bestaat er soms bij leden van andere etnische groepen wrok en wantrouwen tegen Tutsi's, omdat Tutsi's in verband worden gebracht met de oorlogen die tussen 1993 en 2004 woedden in de DRC en omdat ze ervan verdacht worden loyaal te zijn aan Rwanda. ⁴⁰⁹

Andere etnische groepen zijn bang dat de uit Rwanda terugkerende Congolese Tutsi's hun land zullen afpakken. ⁴¹⁰ Bovendien zijn de Tutsi's in Noord-Kivu goed vertegenwoordigd op invloedrijke posities binnen het leger en in staatsinstellingen. In de recente geschiedenis hebben opportunistische politici verschillende malen gebruik gemaakt van het wantrouwen en de afgunst die bij veel Congolezen tegenover de Tutsi's heersen en was geregeld sprake van anti-Tutsi retoriek.

---

⁴⁰⁶ De Tutsi's en Hutu's leven ook in Rwanda en Burundi. Ze spreken dezelfde taal (Kinyarwanda) en hebben een gemeenschappelijke culturele achtergrond. Voor meer informatie over de migratie van Tutsi's en Hutu's naar de DRC wordt verwezen naar het algemeen ambtsbericht van juni 2009.

⁴⁰⁷ Zie verslag Weeks, Guérin, Borel.

⁴⁰⁸ Volgens veel Afrikanen in het Grote Merengebied beschikken Tutsi's over een duidelijk herkenbare morfologie. Niet alle Tutsi's zijn echter als zodanig herkenbaar en niet alle personen met een dergelijke morfologie zijn ook daadwerkelijk Tutsi. In Mamdani, Mahmood (2001), *When Victims Become Killers: Colonialism, Nativism, and Genocide in Rwanda*, Princeton University Press wordt een aantal theorieën beschreven die een verklaring proberen te geven voor het ontstaan van een 'Tutsi-morfologie'.

⁴⁰⁹ Zie bijvoorbeeld Radio Okapi, *Problématique autour des réfugiés congolais du Rwanda: 'Pole Institute' tente de lever le voile*, 27 januari 2010.

⁴¹⁰ ICG, *Democratic Republic of Congo: Fertile land the prize that could reignite ethnic conflict in DR Congo*, 19 juli 2010.

Overigens bestaan geen vaste regels over de afstamming van de Tutsi-ethniciteit. Welke ethniciteit een kind van een etnisch gemengd koppel zal krijgen is afhankelijk van de omgeving waarin het geboren wordt en met welke ethniciteit het zichzelf identificeert. Daarbij is het niet van belang of het de vader of de moeder is, die Tutsi is.

Pygmeeën

De positie van de inheemse bevolkingsgroep van de pygmeeën staat sterk onder druk. Overall in de Grote Merenregio wonen pygmeeën, vooral in Rwanda, Burundi, Uganda en de DRC. Het wordt aangenomen dat de pygmeeën de oorspronkelijke bewoners zijn van de equatoriale wouden van Midden-Afrika. Er zijn geen betrouwbare cijfers beschikbaar over het aantal pygmeeën in de DRC.⁴¹¹ In de DRC komen verschillende groepen pygmeeën voor, waaronder de Batwa en de Bambuti.

De Bambuti, die leven in de wouden van Ituri, vallen uiteen in drie groepen: de Aka, de Efe en de Sua. In de Kivu-provincies wonen de Batwa, die tevens in Rwanda en Burundi aanwezig zijn.⁴¹² De pygmeeën zijn jagers-verzamelaars die steeds meer problemen ondervinden om hun traditionele levenswijze te kunnen voortzetten.⁴¹³ Pygmeeën worden door veel Congolezen als wilden gezien en daarom slecht behandeld.⁴¹⁴

In sommige delen van het land komt het voor dat pygmeeën door traditionele leiders (*mwami*) of andere rijke personen gevangen worden genomen en tewerkgesteld als slaven.⁴¹⁵

In de DRC worden de pygmeeën ernstig gemarginaliseerd en stelselmatig gediscrimineerd. Hierdoor, en vanwege hun traditionele leefwijze, hebben ze slecht toegang hebben tot basisvoorzieningen als onderwijs en medische zorg.⁴¹⁶

---

⁴¹¹ Schattingen lopen zeer uiteen van 10.000 à 20.000 (U.S. Department of State, *Country Reports on human rights practices 2009 : DR Congo*, 11 maart 2010) tot 900.000 (IRIN, *Minorities under siege : Pygmies today in Africa*, april 2006, p. 23).

⁴¹² IRIN, *Minorities under siege : Pygmies today in Africa*, april 2006, p. 7. U.S. Department of State, *Country Reports on human rights practices 2009 : DR Congo*, 11 maart 2010.

⁴¹³ IRIN, *Minorities under siege : Pygmies today in Africa*, april 2006, pp. 7-8.

⁴¹⁴ Zo beklagde een groep pygmeeën in Mbandaka zich in juli 2009 dat ze te lijden hebben onder arbitraire arrestaties en vernederende behandeling door de lokale autoriteiten. Radio Okapi, *Mbandaka : des Pygmées victimes des traitements dégradants*, 24 juli 2009.

⁴¹⁵ U.S. Department of State, *Trafficking in persons report*, juni 2009, p. 109. U.S. Department of State, *Country Reports on human rights practices 2009 : DR Congo*, 11 maart 2010. Radio Okapi, *Kalemie, l'ONG VMI dénonce la violation des droits des pygmées*, 25 oktober 2010.

⁴¹⁶ Radio Okapi, *Goma : les pygmées réclament leur intégration totale et leur reconnaissance économique*, 28 juni 2008.

Evenmin zijn ze politiek vertegenwoordigd.⁴¹⁷ De leefwijze van pygmeëen lijdt onder de ontbossing die zich in hoog tempo in de DRC voltrekt. Land wordt vaak uitgegeven aan Congolese landbouwers zonder rekening te houden met de pygmeëen die er al generaties lang leven.

De pygmeëngemeenschappen hebben bovendien veel te lijden onder de binnenlandse conflicten en mensenrechtenschendingen. In sommige gevallen worden pygmeëen door strijdende partijen gerekruteerd of ontvoerd en ingezet bij militaire operaties.⁴¹⁸

3.4.3 Homoseksuelen

In de DRC is homoseksualiteit niet expliciet strafbaar. Homoseksuele handelingen kunnen bestraft worden als ‘vergrijp tegen de goede zeden’ zoals beschreven in het Wetboek van Strafrecht in het hoofdstuk ‘Inbreuken op het familieleven’. Op een dergelijk vergrijp staat een maximale gevangenisstraf van drie jaar.⁴¹⁹

De grondwet biedt geen bescherming tegen discriminatie op basis van seksuele geaardheid en bepaalt dat het huwelijk enkel openstaat voor partners van verschillend geslacht.⁴²⁰ Bisschop Ejiba Yamapia, tevens lid van het parlement, heeft in de tweede helft van 2010 een wetsvoorstel ingediend dat homoseksualiteit strafbaar stelt.⁴²¹

Zoals in veel Afrikaanse landen rust er in de DRC een sociaal-cultureel taboe op homoseksualiteit, waardoor nauwelijks over het onderwerp kan worden gesproken. Door het gebrek aan beschermende wetgeving en door het slechte functioneren van het politieapparaat kan een homoseksueel geen bescherming invoeren tegen gevallen van discriminatie door medeburgers, de politie of andere overheidsinstanties.

Er zijn in de DRC vanwege het sociale taboe op homoseksualiteit geen organisaties die zich openlijk bezighouden met de rechten van homoseksuelen.⁴²²

---

⁴¹⁷ Radio Okapi, Bukavu: *journée internationale des peuples autochtones, les pygmées du Sud-Kivu exigent la cooptation de leurs chefs dans les institutions*, 9 augustus 2010.

⁴¹⁸ Zie bijvoorbeeld IRIN, *Displacement and discrimination – the lot of the Bambuti Pygmies*, 1 september 2010.

⁴¹⁹ Wetboek van Strafrecht, artikel 176.

⁴²⁰ Constitution, artikel 40.

⁴²¹ Afrik.com, *Vers une loi contre l’homosexualité en RDC*, 26 oktober 2010.

⁴²² Cassiau-Haurie, Christophe en Sylvestre Luwa, *L’homosexualité en Afrique, un tabou persistant. L’exemple de la RDC*, 5 mei 2009. Gepubliceerd op <http://www.africultures.com> (geraadpleegd 6 oktober 2009). Voor zover bekend ontplooit de NGO *Groupe Hirondelles Bukavu* geen activiteiten meer.

Volgens een rapport van een Congolese NGO in Bukavu (Zuid-Kivu) lopen homoseksuelen er, wanneer hun geaardheid bekend wordt, het risico slachtoffer te worden van bedreiging, mishandeling en willekeurige arrestaties en detenties.⁴²³ homoseksuelen zien zich daarom gedwongen een dubbelleven te leiden.⁴²⁴ Hoewel dergelijke informatie ontbreekt voor andere delen van de DRC, is het niet aannemelijk dat de positie van homoseksuelen in de rest van de DRC veel afwijkt van die in Bukavu.

3.4.4 Minderjarigen

Minderjarigheid eindigt in de DRC bij het bereiken van de leeftijd van 18 jaar.⁴²⁵ Het is echter mogelijk dat een rechtbank een minderjarige na het bereiken van de 15-jarige leeftijd meerderjarig verklaart op verzoek van de ouders of, bij het ontbreken van de ouders, de voogd. Vanaf de leeftijd van 18 jaar is iemand wettelijk handelingsbekwaam.

Sinds 10 januari 2009 is de *Loi n° 09/001 du 10 janvier 2009 portant protection de l'enfant* van kracht.⁴²⁶ In deze wet wordt onder meer het achterlaten van minderjarigen strafbaar gesteld. Bovendien zijn ambtenaren die nalaten actie te ondernemen indien zij sporen van kindermishandeling constateren volgens de wet strafbaar. Verder is in de wet vastgelegd dat er een apart justitieel systeem en detentiefaciliteiten voor minderjarigen moeten komen. De leeftijd van strafrechtelijke verantwoordelijkheid wordt in de wet op 14 jaar gesteld.⁴²⁷

In de praktijk verloopt de toepassing van de nieuwe wetgeving moeizaam. In de verslagperiode werden geen noemenswaardige stappen gezet op het gebied van de implementatie van de nieuwe wetgeving. De *Conseil National de l'Enfant*, het orgaan dat verantwoordelijk is voor de uitvoering van de wetgeving beschikt niet over de middelen en de capaciteit om zijn werk te doen. Bovendien zijn belangrijke actoren in de toepassing van de wetgeving (de politie en rechtbanken) nog niet of onvoldoende op de hoogte van de wet. Er zijn verschillende Ngo's actief op het gebied van de bewustmaking van de rechten van het kind, maar de Congolese regering werkt nauwelijks met deze organisaties samen en geeft ze geen financiële

---

⁴²³ Het is niet bekend in hoeverre homoseksuelen ook daadwerkelijk slachtoffer zijn van geweld, arrestaties en strafrechtelijke vervolging.

⁴²⁴ Groupe Hironnelles Bukavu, *République Démocratique du Congo – LGBTI: Des droits bafoués à Bukavu*, mei 2008.

⁴²⁵ Constitution, artikel 41, Code de la Famille, artikel 219.

⁴²⁶ Cabinet du Président de la République, *Journal officiel de la République Démocratique du Congo*, 12 januari 2009.

⁴²⁷ Cabinet du Président de la République, *Journal officiel de la République Démocratique du Congo*, 12 januari 2009, *Loi n° 09/001 du 10 janvier 2009 portant protection de l'enfant*, respectievelijk artikel 190, 193, 11, 12 en 2.

steun.⁴²⁸ Ngo's voeren ook campagnes uit om kinderen in te laten schrijven bij de burgerlijke stand, aangezien veel ouders niet weten dat deze inschrijving bij wet is verplicht.⁴²⁹

Meerderjarigheid en huwelijk

In de *Code de la Famille* is de minimumleeftijd om te trouwen voor mannen vastgesteld op 18 jaar en voor vrouwen op 15 jaar. De rechter van het *tribunal de paix* kan echter, indien er zwaarwegende redenen zijn, van deze leeftijdseisen afwijken.⁴³⁰ Welke redenen dit zijn is niet bekend. In de praktijk komt het, vooral buiten de grote steden, voor dat meisjes op jongere leeftijd (13 of 14 jaar) trouwen.⁴³¹ Verreweg de meeste huwelijken, zeker op het platteland, worden overigens voltrokken volgens het traditionele recht en worden niet geregistreerd bij de burgerlijke stand.

In de DRC betalen jongens voor de meisjes een bruidsschat aan de ouders van de bruid. Voor veel jongens is het lastig om die bruidsschat bij elkaar te sparen, waardoor de huwelijksleeftijd voor jongens aanzienlijk hoger ligt dan die voor meisjes. Het komt voor dat ouders een dochter uithuwelijken om de bruidsschat die hun zoon moet betalen te financieren.⁴³² Ouders die hun (minderjarig of meerderjarig) kind gedwongen uithuwelijken, zijn sinds 2006 strafbaar voor de Congolese wet.⁴³³

Onderwijs en arbeid

De DRC kent een wettelijke leerplicht voor het basisonderwijs, dat volgens de wet tot de leeftijd van 14 jaar gratis dient te zijn.⁴³⁴ In de praktijk is het onderwijs in de DRC (nog) niet gratis. De minister van Onderwijs heeft in september 2010 voorgesteld een werkgroep op te richten om gratis basisonderwijs in te voeren.⁴³⁵ Omdat onderwijzers hun salaris vaak niet krijgen, heffen scholen zelf schoolgeld, waarmee de leerkrachten betaald worden.

---

⁴²⁸ Committee of the Rights of the Child, *Concluding Observations of the Committee on the Rights of the Child: Democratic Republic of the Congo* (CRC/C/COD/CO/2) (unedited version), januari 2009, pp. 3-5.

⁴²⁹ Radio Okapi, *Kamina: 1.500 enfants enregistrés en deux jours*, 11 juli 2010.

⁴³⁰ Code de la Famille, artikel 352.

⁴³¹ U.S. Department of State, *Country Reports on human rights practices 200 : DR Congo*, 11 maart 2010. IWPR, *DR Congo: War, tradition feeds sexual violence against women*, 1 oktober 2009.

⁴³² U.S. Department of State, *Country Reports on human rights practices 2009 : DR Congo*, 11 maart 2010.

⁴³³ Cabinet du Président de la République, *Journal Officiel de la République Démocratique du Congo*, 1 augustus 2006, *Loi n° 06/018 du 20 juillet 2006 modifiant et complétant le Décret du 30 janvier 1940 portant Code pénal congolais*, artikel 174f.

⁴³⁴ Constitution, artikel 43.

⁴³⁵ Radio Okapi, *EPSP: un atelier sur la gratuité de l'enseignement primaire*, 23 september 2010.

Veel ouders kunnen het zich niet veroorloven hun kinderen naar school te sturen. Jaarlijks geeft de Congolese overheid per kind slechts 3,50 USD uit aan gezondheid, onderwijs en sociale voorzieningen. Van de nationale begroting is volgens de Wereldbank slechts acht procent bestemd voor het onderwijs.⁴³⁶ In conflictgebieden zijn ouders bang dat hun kinderen door gewapende groepen worden gerekruteerd. In die gebieden werden in de verslagperiode veel scholen gesloten als gevolg van de onveiligheid.⁴³⁷ Soms konden kinderen na de vakantie niet terug naar school, omdat ontheemden de schoollokalen bezet hadden.⁴³⁸ In de conflictgebieden steunt UNICEF met het programma PEAR Plus (*Programme Etendu d'Assistance aux Retournés*) lokale gemeenschappen bij de wederopbouw van scholen.

Al met al volgden in 2009 minder jongens en meisjes primair onderwijs dan in 2008. Ook gingen er minder jongens en meisjes naar de middelbare school. Om financiële dan wel culturele redenen stuurden de ouders liever jongens dan meisjes naar school.⁴³⁹ In sommige conflictgebieden liepen de schoolresultaten sterk terug. Zo slaagde in 2010 slechts 14% van de scholieren in Gemena (Equateur) voor het landelijk examen, tegenover 28% in 2008 en 23% in 2009.⁴⁴⁰

Omdat ouders in de meeste gevallen niet in staat zijn in het levensonderhoud van hun gezin te voorzien, zijn veel kinderen gedwongen te werken. Zo werken tienduizenden kinderen vanaf vijf jaar onder gevaarlijke omstandigheden in de mijnen van de provincies Katanga, Zuid-Kivu en Oost-Kasaï.⁴⁴¹

In het algemeen gaan Congolezen, die een baan kunnen vinden, vanaf hun 18^e jaar voor zichzelf en hun sociale omgeving zorgen.

---

⁴³⁶ Radio Okapi, *Unicef: playdoyer pour l'augmentation des recettes nationales en faveur des enfants en RDC*, 13 juni 2010 en IRIN, *DRC: Where schools have flapping plastic walls*, 19 juli 2010.

⁴³⁷ Zie bijvoorbeeld Radio Okapi, *Dungu: phénomène LRA, près de 1.500 enfants déplacés ne vont pas à l'école*, 9 februari 2010.

⁴³⁸ Radio Okapi, *Rentrée scolaire problématique à Beni et à Uvira: des déplacés occupent encore des salles de classe*, 6 september 2010.

⁴³⁹ U.S. Department of State, *Country Reports on human rights practices 2009 : DR Congo*, 11 maart 2010, Radio Okapi, *La femme et l'éducation*, 11 maart 2010 en Radio Okapi, *Faible taux de scolarisation des jeunes filles à Kalemie*, 18 mei 2010.

⁴⁴⁰ Radio Okapi, *Examen d'Etat hors session: faible taux de réussite à Gemena*, 18 juni 2010.

⁴⁴¹ Committee of the Rights of the Child, *Concluding Observations of the Committee on the Rights of the Child: Democratic Republic of the Congo (CRC/C/COD/CO/2)* (unedited version), januari 2009, p. 18. U.S. Department of State, *Country Reports on human rights practices 2009 : DR Congo*, 11 maart 2010, Radio Okapi, *Sud-Kivu: intégration sociale de 200 enfants récupérés des carrés miniers à Luhwinja*, 22 juni 2010 en Radio Okapi, *Kasaï-Oriental: près de 33% enfants de 12 à 17 ans ne vont pas à l'école*, 12 juli 2010.

De werkloosheid in de formele sector is echter zeer hoog.⁴⁴² Het is sociaal-cultureel geaccepteerd dat 16- en 17-jarigen werken, hetgeen ook bij wet is toegestaan. In de informele sector verrichten zij de meest uiteenlopende werkzaamheden. Officieel mogen minderjarigen van 16 tot 18 jaar slechts lichte werkzaamheden verrichten die niet schadelijk zijn voor de gezondheid. Men mag alleen een 15-jarige in dienst nemen na toestemming van een kinderrechter. Het is verboden iemand die jonger is dan 15 jaar in dienst te nemen.⁴⁴³

Seksueel misbruik en kinderhandel

Hoewel exacte cijfers niet bekend zijn, wordt een aanzienlijk deel van de minderjarigen, zowel jongens als meisjes, in de DRC het slachtoffer van seksueel misbruik. In sommige gebieden bestaat bijna de helft van de personen die het slachtoffer worden van seksueel geweld uit minderjarigen.⁴⁴⁴ Ook komt prostitutie van minderjarigen door het hele land voor.⁴⁴⁵ Minderjarige prostituees bieden zichzelf in bars of op straat aan.⁴⁴⁶

De DRC is zowel een herkomst- als een bestemmingsland voor kinderhandel. Het doel van de handel is doorgaans kinderen te prostitueren of dwangarbeid te laten uitvoeren. Een aanzienlijk deel van de mensenhandel in de DRC vindt plaats in de instabiele oostelijke provincies, voornamelijk door leden van rebellengroepen.⁴⁴⁷ Er is geen informatie beschikbaar over de omvang van de kinderhandel. De DRC is niet aangesloten bij het Haagse Adoptieverdrag. De wettelijke en administratieve regelgeving biedt kinderen weinig bescherming tegen illegale adoptie.⁴⁴⁸ In februari 2009 verscherpte de Congolese immigratiedienst DGM wel de regelgeving voor minderjarigen die het land verlaten, om kinderhandel tegen te gaan.⁴⁴⁹

---

⁴⁴² Zo zou 80 % van de bewoners van Kinshasa werkloos zijn. Médecins du Monde, “*La rue, c’est la chance ? Enquête sur l’exploitation et les violences sexuelles des jeunes filles des rues de Kinshasa*”, 8 maart 2009, p. 1.

⁴⁴³ Cabinet du Président de la République, *Journal Officiel de la République Démocratique du Congo*, 12 januari 2009, *Loi n° 09/001 du 10 janvier 2009 portant protection de l’enfant*.

⁴⁴⁴ UNICEF, *Humanitarian action update DR Congo*, 1 juni 2010. Committee of the Rights of the Child, *Concluding Observations of the Committee on the Rights of the Child: Democratic Republic of the Congo (CRC/C/COD/CO/2)* (unedited version), januari 2009, p. 8. UNICEF, *Humanitarian action update DR Congo*, 22 juni 2009, p. 2.

⁴⁴⁵ U.S. Department of State, *Country reports on human rights practices 2009 – DRC*, 11 maart 2010 en Radio Opkapi, *Bukavu: une association des jeunes dénonce la prostitution des filles mineures*, 6 mei 2010.

⁴⁴⁶ Zie bijvoorbeeld Médecins du Monde, “*La rue, c’est la chance ? Enquête sur l’exploitation et les violences sexuelles des jeunes filles des rues de Kinshasa*”, 8 maart 2009.

⁴⁴⁷ U.S. Department of State, *Trafficking in persons report 2009*, juni 2009, p. 109.

⁴⁴⁸ Committee of the Rights of the Child, *Concluding Observations of the Committee on the Rights of the Child: Democratic Republic of the Congo (CRC/C/COD/CO/2)* (unedited version), januari 2009, p. 10.

⁴⁴⁹ DGM, *Communiqué officiel du 23 février 2009*, 26 maart 2009.

De Congolese autoriteiten ondernemen weinig stappen om personen die zich schuldig maken aan mensenhandel strafrechtelijk te vervolgen.⁴⁵⁰

Straatkinderen

Hoewel weeskinderen traditioneel altijd werden opgevangen door familieleden of mensen in de omgeving, is het aantal straatkinderen, in Kinshasa ook wel *shégués* genoemd, de afgelopen jaren flink toegenomen.

Volgens schattingen leefden in 2008 in de DRC 50.000 kinderen op straat. Veel van deze kinderen zijn verstoten door familieleden na beschuldigingen van hekserij.⁴⁵¹

Straatkinderen worden soms het slachtoffer van mishandeling, willekeurige detentie en zelfs buitengerechtelijke executies door soldaten en politie.⁴⁵²

Bovendien zijn ze kwetsbaar voor rekrutering door straatbendes, die vooral in Kinshasa in opkomst zijn. In het hele land heeft de politie in het verleden razzia's uitgevoerd, waarbij grote groepen straatkinderen werden gearresteerd.

In de verslagperiode zaten ruim honderd straatkinderen opgesloten in de Makalagevangenis in Kinshasa.⁴⁵³ Tweehonderd straatkinderen werden vanuit Lubumbashi overgeplaatst naar een landbouwcentrum in Kanyama Kasese, op 700 kilometer afstand van Lubumbashi. Door deze kinderen een landbouwopleiding te geven beoogt de overheid de strijd tegen armoede en honger een impuls te geven.

Eerder had evenwel een groep straatkinderen uit Kinshasa in Kanyama Kasese de oogst van de dorpsbewoners geplunderd en was daarna op de vlucht geslagen.⁴⁵⁴ In het algemeen trekken veel jongeren van het platteland naar de stad.⁴⁵⁵

Hoewel UNICEF in alle provincies programma's heeft voor straatkinderen, zijn de activiteiten vooral geconcentreerd op plaatsen waar de internationale gemeenschap sterk aanwezig is, zoals in Kinshasa en Lubumbashi. UNICEF ziet plaatsing van minderjarigen in instellingen als een laatste oplossing, zeker gezien de slechte kwaliteit van de voorzieningen in de DRC, en geeft de voorkeur aan de opvang van straatkinderen in pleeggezinnen. Wanneer kinderen gereïntegreerd worden in hun families, is het vaak onduidelijk wat er op de lange termijn met hen gebeurt.

---

⁴⁵⁰ U.S. Department of State, *Trafficking in persons report 2009*, juni 2009, p. 110.

⁴⁵¹ U.S. Department of State, *Country reports on human rights practices 2009 – DRC*, 11 maart 2010 en Radio Okapi, *16 juin: des milliers d'enfants congolais vivent dans la rue sans soutien social*, 16 juni 2010.

⁴⁵² Committee of the Rights of the Child, *Concluding Observations of the Committee on the Rights of the Child: Democratic Republic of the Congo (CRC/C/COD/CO/2)* (unedited version), januari 2009, p. 17.

⁴⁵³ Radio Okapi, *La prise en charge des enfants en situation difficile en RDC*, 21 juni 2010.

⁴⁵⁴ Radio Okapi, *Transfert de plus de 200 enfants de la rue de Kassapa à Kanyama Kasese*, 23 maart 2010.

⁴⁵⁵ Radio Okapi, *SENEJER et la lutte contre l'exode rural des jeunes*, 18 mei 2010.

Zij worden, vanwege de grote armoede, namelijk lang niet altijd met open armen door hun familie ontvangen. Helaas is ook de opvang door pleeggezinnen niet altijd een succes, veel kinderen lopen weg.⁴⁵⁶

Hekserij en duivelsuitdrijvingen

Vooral de zwakkeren in de samenleving, in het bijzonder kinderen, worden getroffen door beschuldigingen van hekserij.

Het komt geregeld voor dat kinderen die van hekserij worden beschuldigd gewelddadige uitdrijvingsrituelen moeten ondergaan. Deze worden doorgaans uitgevoerd door *églises de réveil*, zogenaamde ontwakingskerken. (zie ook paragraaf 3.3.3). De kerken die dergelijke uitdrijvingen uitvoeren, opereren als commerciële ondernemingen en verdienen veel geld aan de rituelen.⁴⁵⁷

Kinderen die van hekserij worden beschuldigd, worden in veel gevallen door hun familie verstoten. Dit kan gebeuren wanneer de familie geen geld heeft om een geestelijke te betalen voor duivelsuitdrijving, of als betrokkene de beheksing ontkent. In veel gevallen is de beschuldiging ingegeven door armoede, omdat dit de enige manier is om zonder gezichtsverlies een mond minder te hoeven voeden in het gezin.

Beschuldigingen van hekserij komen in het gehele land en in alle lagen van de bevolking voor.⁴⁵⁸ Het verdwijnen van de traditionele (familie)structuren door oorlog, extreme armoede en snelle verstedelijking, in combinatie met de explosieve groei van de *églises de réveil* zijn hiervoor de belangrijkste redenen.⁴⁵⁹ De kinderen die het grootste risico lopen om van hekserij beschuldigd te worden, zijn afkomstig uit families waar een verandering heeft plaatsgevonden in de gezinsstructuur. Dat is meestal het overlijden van een ouder of de aanwezigheid van een nieuwe man of vrouw in het gezin. Daarnaast lopen kinderen met een handicap of kinderen die afwijkend gedrag vertonen (agressie, passiviteit, bedplassen, eetstoornissen, etc.) bijzondere risico's.⁴⁶⁰

---

⁴⁵⁶ Radio Okapi, *Bukavu: le phénomène 'enfants de la rue' prend de l'ampleur*, 21 februari 2010 en Radio Okapi, *L'ONG MISED et la réinsertion familiale des enfants de la rue*, 28 mei 2010.

⁴⁵⁷ Save the Children, *The Invention of Child Witches in the Democratic Republic of Congo*, 2 maart 2006, p. 6.

⁴⁵⁸ Save the Children, *The Invention of Child Witches in the Democratic Republic of Congo*, 2 maart 2006, p. 15.

⁴⁵⁹ Médecins du Monde, *"La rue, c'est la chance ? Enquête sur l'exploitation et les violences sexuelles des jeunes filles des rues de Kinshasa*, 8 maart 2009. U.S. Department of State, *International Religious Freedom Report 2006, Democratic Republic of the Congo*, 15 september 2006.

⁴⁶⁰ Save the Children, *The Invention of Child Witches in the Democratic Republic of Congo*, 2 maart 2006, pp. 12-16. U.S. Department of State, *International religious freedom report 2008: DR Congo*, 19 september 2008.

De Congolese grondwet stelt expliciet dat beschuldiging van hekserij een vorm van kindermishandeling is en daarom strafbaar is.⁴⁶¹ Hoewel volgens een bron in 2008 één persoon zou zijn veroordeeld omdat hij zijn kind had beschuldigd van hekserij, komen dergelijke veroordelingen in de praktijk nauwelijks voor. Dit komt omdat beschuldigingen van hekserij en de daaropvolgende uitdrijvingsrituelen doorgaans op initiatief van de ouders van het kind plaatsvinden, terwijl zij juist geacht worden het kind te beschermen.

Kinderen die beschuldigd zijn van hekserij kunnen zich in theorie wenden tot de politie, maar deze weet meestal niet hoe ze met een dergelijke zaak om moet gaan. Er wordt in de praktijk dan ook zelden aangifte van gedaan.⁴⁶²

Opvang alleenstaande minderjarigen

In de DRC worden weeskinderen in het algemeen opgevangen door de familie van één van beide ouders.⁴⁶³ Vanwege de slechte economische situatie van de laatste jaren en de erosie van familiebanden komt het echter voor dat weeskinderen aan hun lot worden overgelaten, ongeacht hun leeftijd.⁴⁶⁴ Dit geldt in ieder geval voor een aanzienlijk deel van de kinderen die van hekserij beschuldigd worden. Iedere minderjarige die geen ouders meer heeft kan in theorie een voogd toegewezen krijgen. De voogd wordt benoemd door de rechtbank, op voordracht van de familie. In de praktijk komt het echter zelden voor dat de voogdij op juridische wijze wordt geregeld. Vaker wordt zij alleen op basis van informele afspraken geregeld.

In de DRC zouden alleen in het noordoosten van het land enkele weeshuizen van overheidswege zijn.⁴⁶⁵ Wel zijn er in het hele land verschillende particuliere opvanghuizen die worden geleid door Ngo's of religieuze organisaties.⁴⁶⁶ Een lijst van deze opvanghuizen is niet beschikbaar. De capaciteit van de opvanghuizen is bij lange na niet toereikend om alle alleenstaande kinderen op te vangen. Over de omstandigheden in deze opvanghuizen is geen recente informatie bekend.

---

⁴⁶¹ Constitution, artikel 41.

⁴⁶² Zie ook het Unicef rapport *Children accused of Witchcraft*, april 2010 en Institute of War and Peace, *Congolese Infants Raped in Black Magic Rituals*, 27 juli 2010.

⁴⁶³ UN Office Geneva, *Committee on rights of child examines report of the DRC*, 21 januari 2009.

⁴⁶⁴ IWPR, *DR Congo: Grim fate of street girls*, 30 juli 2009.

⁴⁶⁵ UN Office Geneva, *Committee on rights of child examines report of the DRC*, 21 januari 2009.

⁴⁶⁶ Zie bijvoorbeeld Radio Okapi, *Mbandaka: prise en charge des enfants orphelins vulnérables*, 6 juli 2010.

Er bestaat geen regelgeving met betrekking tot weeshuizen en andere instellingen die zich bezighouden met kinderopvang.⁴⁶⁷

Nabij Kinshasa bevindt zich het opvangcentrum van de Congregatie der Salesianen (Don Bosco). In dit opvangcentrum kunnen twaalf vrijwillig uit Nederland teruggekeerde alleenstaande minderjarige vreemdelingen (amv's) verblijven. Minderjarigen die door Don Bosco worden opgevangen kunnen, totdat zij meerderjarig worden, in het tehuis verblijven en worden tussentijds niet overgeplaatst naar andere opvanghuizen. Wel wordt geprobeerd de eventuele familie te vinden. Overigens heeft een deel van de kinderen die verblijven in Don Bosco familieleden in de buurt wonen, maar deze weigeren doorgaans zich over de kinderen te ontfermen.

Op het terrein van Don Bosco bevindt zich tevens een opleidingscentrum waar inwonende weeskinderen, maar ook jongeren uit de omgeving, gebruik van kunnen maken. De paters bieden hier opleidingen aan op verschillende niveaus, variërend van de basisschool tot een beroepsopleiding. In de werkplaats kunnen de jongeren opleidingen volgen tot hout- of metaalbewerker, metselaar of landbouwer. Ook de teruggekeerde amv's kunnen hier een opleiding genieten.

Don Bosco beschikt over beperkte medische voorzieningen. Sinds enkele maanden is er een verpleegsterspost op het terrein, waar de kinderen één uur per dag terecht kunnen voor eenvoudige medische behandelingen. In noodgevallen wordt gebruik gemaakt van een kliniek in de buurt, maar deze is duur. Voor gecompliceerde zaken richt Don Bosco zich tot het St. Joseph ziekenhuis in Kinshasa. Er zijn in Don Bosco geen mogelijkheden om lichamelijk of geestelijk gehandicapten langdurig op te vangen.⁴⁶⁸

Kindsoldaten

Een groot aantal minderjarigen is direct of indirect betrokken geraakt bij de burgeroorlog die in de DRC gaande is. Op het hoogtepunt van de strijd waren er circa 30.000 kinderen betrokken bij de gevechten. Alle strijdende partijen die betrokken zijn of waren bij het conflict in de DRC hebben gebruik gemaakt van kindsoldaten.⁴⁶⁹

---

⁴⁶⁷ Committee of the Rights of the Child, *Concluding Observations of the Committee on the Rights of the Child: Democratic Republic of the Congo (CRC/C/COD/CO/2)* (unedited version), januari 2009, p. 9.

⁴⁶⁸ Voor kinderen met een lichte handicap, zoals manke of dove kinderen, zou een uitzondering gemaakt kunnen worden als zij ondanks hun handicap in staat zijn een vak te leren. Blinde kinderen kunnen in Don Bosco echter niet opgevangen worden.

⁴⁶⁹ UN Security Council, S/2008/773, 12 december 2008, p. 46.

Volgens Amnesty International waren in 2009 3 à 4.000 kinderen actief in gewapende groepen en de FARDC.⁴⁷⁰ Als gevolg van de gevechten die in de vorige verslagperiode in de Kivu-provincies en Oriëntale oplaaiden, hield de rekrutering van kindsoldaten aan.⁴⁷¹ In 2009 werden volgens MONUC 848 kindsoldaten gerekruteerd, voornamelijk in de Kivu's. FARDC, Mai-Mai en PARECO lijfden de meeste kindsoldaten in. In 2009 werden volgens cijfers van de VN in totaal 2.672 kinderen uit het leger of gewapende groepen gehaald waarvan 2.032 uit de CNDP (voordat deze werd geïntegreerd in de FARDC), de FDLR, de LRA, de FRPI, PARECO en andere Mai-Mai groepen en diverse aan de grotere groeperingen gelieerde splintergroeperingen.⁴⁷² De overige 640 kindsoldaten werden uit de pas geïntegreerde FARDC eenheden gehaald na afronding van het integratieproces.⁴⁷³

UNICEF voert in samenwerking met de Congolese overheid en internationale Ngo's een DDR-programma uit voor minderjarigen. Wanneer een minderjarige zich in een *brassage*-centrum meldt, dient deze direct overgedragen te worden aan UNICEF. In het kader van het programma worden kinderen gedemobiliseerd en tijdelijk opgevangen voordat ze worden herenigd met hun familie en geïntegreerd in de samenleving.

In de eerste zes maanden van 2010 zijn 3.280 kindsoldaten uit de FARDC en/of gewapende groepen gehaald of daaruit gevlucht. Ze zijn herenigd met hun familie of opgevangen in CTO's (*Centres Transitoires d'Orientation*). Daaraan zijn dit jaar toegevoegd de FAT (*Familles Accueil Transitoire*). Waar de kindsoldaten in CTO's onder elkaar verkeren en recidive kan ontstaan doordat er weinig of geen voorbeeldgedrag beschikbaar is, worden ze bij de FAT opgevangen in een gewone familie met kinderen die geen kindsoldaat zijn geweest. Desondanks is er nog sprake van illegale rekrutering van kinderen door de FARDC. Die worden ingezet om spullen te dragen. Ze raken daardoor verwijderd van hun familie en wennen aan de militairen, zodat het gevaar van inlijving als kindsoldaat op termijn blijft bestaan. Verder worden kindsoldaten nog geworven door de *groupes résiduels*, de gewapende groepen die nog niet zijn geïntegreerd door de FARDC of zich daaruit weer hebben teruggetrokken.⁴⁷⁴

Kinderen die eerder binnen gewapende groeperingen hebben gevochten maar in het kader van DDR-programma's zijn gedemobiliseerd, lopen een grote kans om

---

⁴⁷⁰ Amnesty International, *Report 2010 – The State of the World's Human Rights*, 28 mei 2010.

⁴⁷¹ UN Security Council, S/2010/181, 13 april 2010, p. 18. Zie ook het algemeen ambtsbericht DRC van juni 2009. UN Security Council, S/2008/693, 10 november 2008, p. 5.

⁴⁷² In haar jaarverslag over kindsoldaten heeft de Security Council voor het eerst lijsten samengesteld van organisaties die het verbod om kindsoldaten in te zetten overtreden én organisaties die seksueel geweld gebruiken. Alle hierboven genoemde organisaties komen voor op deze lijsten. Zie UN Security Council, S/2010/181, 13 april 2010, p. 48 e.v.

⁴⁷³ UN Security Council, S/2010/181, 13 april 2010, p. 6 e.v.

⁴⁷⁴ [Zie verslag Acekebo.](#)

opnieuw te worden gerekruteerd.⁴⁷⁵ Sommige kinderen worden met geweld gedwongen de wapens weer op te nemen, anderen kiezen er zelf voor, omdat het de enige manier is waarop ze in hun onderhoud kunnen voorzien. Ook worden sommige kindsoldaten door burgers beschuldigd van verkrachting en diefstal, terwijl ze van de overheid geen enkele ondersteuning bij hun re-integratie in de maatschappij krijgen.⁴⁷⁶

3.4.5 Dienstplicht en desertie

In de DRC bestaat geen dienstplicht, al biedt de nieuwe grondwet wel de mogelijkheid deze in te stellen.⁴⁷⁷ Desertie is volgens het Militaire Wetboek van Strafrecht strafbaar en kent als maximumstraf de doodstraf. Er is geen recente informatie beschikbaar over hoe vaak desertie in de praktijk voorkomt en of deserteurs daadwerkelijk vervolgd worden. Gezien de huidige staat van het Congolese leger, met een groot aantal niet-geïntegreerde brigades en versneld geïntegreerde ex-strijders van gewapende groepen, is het moeilijk te definiëren wat desertie precies inhoudt.

Een kleine 350 militairen van het 211e bataljon van de FARDC die in december 2009 waren overgelopen naar de FDLR konden zich twee maanden later ongestraft weer bij de FARDC aansluiten.⁴⁷⁸

---

⁴⁷⁵ Amnesty International, *No end to war on women and children – North Kivu, DRC*, 17 september 2008, p. 15.

⁴⁷⁶ Radio Okapi, *Mbuji-Mayi: plus de 3.000 ex-enfants soldats dépourvus d'encadrement*, 13 februari 2010.

⁴⁷⁷ Constitution, artikel 63.

⁴⁷⁸ Radio Okapi, *Masisi: 350 militaires réintègrent les FARDC, après 2 mois de désertion*, 17 februari 2010.

4 Migratie

4.1 Ontheemden- en vluchtelingenstromen

4.1.1 Buiten de DRC

Eind augustus 2010 waren er volgens de UNHCR in totaal 441.448 Congolese vluchtelingen in Afrika. Van hen bevond het overgrote deel zich in buurlanden. De meesten (122.724) bevonden zich in de Republiek Congo, 74.895 Congolese vluchtelingen waren in Uganda, Tanzania herbergde 63.275 vluchtelingen en Rwanda 54.143. In Burundi bevonden zich 24.614 Congolese vluchtelingen, in Zambia 21.965 en in de Centraal-Afrikaanse Republiek 20.899.⁴⁷⁹

Opmerkelijkste verandering ten opzichte van de vorige verslagperiode was de grote uittocht naar de Republiek Congo, als gevolg van een conflict tussen de Enyele- en Munzaya-gemeenschappen in Dongo. In de eerste vier maanden van 2010 keerden in totaal ongeveer 193 vluchtelingen terug naar de DRC.⁴⁸⁰ In december 2009 werd een tripartiete overeenkomst gesloten waardoor 40.000 naar Burundi gevluchte Congolezen op vrijwillige basis kunnen terugkeren. In april 2010 werd een tripartiete overeenkomst gesloten waardoor 53.000 naar Rwanda gevluchte Congolezen op vrijwillige basis kunnen terugkeren.⁴⁸¹ In juli 2010 werd in Brazzaville een tripartiete overeenkomst gesloten waardoor ruim 120.000 uit Equateur naar de Republiek Congo gevluchte Congolezen op vrijwillige basis kunnen terugkeren.⁴⁸²

4.1.2 Binnen de DRC

Het recht op asiel is vastgelegd in de Congolese grondwet.⁴⁸³ Eind augustus 2010 bood de DRC onderdak aan 164.520 vluchtelingen uit andere landen. De meerderheid van deze vluchtelingen was uit Rwanda afkomstig (73.894). Uit Angola waren 70.027 vluchtelingen afkomstig en er bevonden zich 16.546 Burundese vluchtelingen in de DRC.⁴⁸⁴

---

⁴⁷⁹ De overige vluchtelingen bevonden zich verspreid over andere landen. UNHCR, *DRC Fact sheet*, 31 augustus 2010.

⁴⁸⁰ UNHCR, *DRC Repatriation Fact sheet*, 31 augustus 2010.

⁴⁸¹ De terugkeer van Congolezen uit Rwanda en Burundi is onder meer afhankelijk van de veiligheidssituatie. In de verslagperiode is met deze terugkeer nog geen begin gemaakt.

⁴⁸² Radio Okapi, *Accord tripartite pour le rapatriement des réfugiés congolais de Brazzaville*, 11 juni 2010.

⁴⁸³ Constitution, artikel 33.

⁴⁸⁴ UNHCR, *DRC Fact sheet*, 31 augustus 2010.

Ontheemden

Naast de vluchtelingen uit buurlanden, bevonden zich in augustus 2010 ongeveer 1.850.000 ontheemden in de DRC. Ten opzichte van oktober 2009 was sprake van een afname van ongeveer 150.000 ontheemden. Het merendeel (894 129) bevond zich in Noord-Kivu, waar het aantal ontheemden ten opzichte van de vorige verslagperiode iets afnam.⁴⁸⁵ Ook in Zuid-Kivu (648.380) nam het aantal ontheemden ten opzichte van de vorige periode iets af. In augustus 2010 keerden 178.209 ontheemden terug naar hun dorpen in Zuid-Kivu.⁴⁸⁶ In de provincie Orientale bleef het aantal ontheemden onverminderd hoog: in Haut-Uélé bevonden zich in augustus 2010 210.369 ontheemden en in Bas-Uélé in deze periode 48.909 ontheemden. In Ituri waren dat er 121.427. Het is overigens lastig om betrouwbare schattingen te maken van het aantal ontheemden, omdat de meesten van hen in de DRC niet in officiële kampen verblijven.

Vooral in de conflictgebieden leven ontheemden onder slechte omstandigheden. In veel gevallen verschuilen mensen die het geweld ontvluchten zich in de bossen, waardoor ze onbereikbaar zijn voor hulporganisaties.⁴⁸⁷ Soms lopen ze dagenlang op zoek naar voedsel, sommigen komen om van honger, ziekte en ontbering. Hoewel ze vaak worden geholpen door de lokale bevolking in het gebied waar ze naartoe gevlucht zijn, kunnen de ‘gastgezinnen’ de hulpvraag nauwelijks aan. Behalve bij mensen ‘thuis’, verblijven ontheemden soms in kerken en scholen.⁴⁸⁸ Ook in ontheemdenkampen leven ontheemden veelal onder slechte en onzekere omstandigheden.⁴⁸⁹ Zo komt het voor dat kampen worden aangevallen door rebellen en zijn er geregeld spanningen tussen de bewoners van (tijdelijke) kampen en de lokale bevolking. Ook komt het voor dat ontheemden een kamp worden uitgezet door het regeringsleger, omdat zich leden van gewapende groepen onder de kampbewoners zouden bevinden.⁴⁹⁰

---

⁴⁸⁵ Ocha, *Rapport Humanitaire Mensuel Août 2010*

⁴⁸⁶ http://www.rdc-humanitaire.net/IMG/pdf/factsheet_idps_aout_2010-2.pdf

⁴⁸⁷ In de eerste helft van dit jaar werden 68 aanvallen op hulporganisaties uitgevoerd, zie UN News Service, *Some 70,000 flee DR. Congo unrest: UN*, 13 juli 2010.

⁴⁸⁸ Radio Okapi, *Faradje: situation humanitaire précaire pour plus de 14.000 déplacés de guerre*, 13 januari 2010, Radio Okapi, *Ituri: 21 déplacés de Mukatongazi meurent de faim*, 25 maart 2010, Radio Okapi, *Nord-Kivu: les déplacés de Beni Mbau livrés à eux-mêmes*, 9 juli 2010, Radio Okapi, *Walikale: cinq mille ménages des déplacés dépourvus d’assistance*, 15 juni 2010, Radio Okapi, *Gemena: les déplacés de guerre abandonnés à leur triste sort*, 16 februari 2010 en Radio Okapi, *Minova: des milliers de déplacés livrés à eux-mêmes*, 7 mei 2010.

⁴⁸⁹ Zie bijvoorbeeld Radio Okapi, *Insécurité : 7.000 ménages des déplacés bloqués à Kitshanga*, 24 april 2010.

⁴⁹⁰ Radio Okapi, *Ituri: environ 4.000 déplacés de guerre d’Aveba expulsés de leur camp*, 7 mei 2010.

4.2 Activiteiten van internationale organisaties

Een groot aantal VN-organisaties, zoals UNHCR, UNICEF, UNIFEM, de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO), het Wereldvoedselprogramma (WFP) en de Voedsel- en Landbouworganisatie (FAO), is actief in de DRC. Daarnaast zijn onder andere de volgende internationale en niet-gouvernementele organisaties actief: Artsen zonder Grenzen, Cordaid, ICCO, ICRC, IOM, Oxfam-Novib, Save the Children en World Vision. Het Congolese Rode Kruis beschikt over een omvangrijk *tracing*-netwerk om familie van vluchtelingen, ontheemden en alleenstaande minderjarigen op te sporen. ECHO, het humanitaire programma van de Europese Commissie, voert in de DRC een programma uit.

UNHCR heeft geen officieel standpunt met betrekking tot de terugkeer van afgewezen asielzoekers naar de DRC.

Literatuurlijst

Voor dit ambtsbericht is gebruik gemaakt van de volgende openbare bronnen:

Rapporten

Africa Today, Volume 56, Number 4, *The Democratic Republic of the Congo? Corruption, Patronage, and Competitive Authoritarianism in the DRC*, Summer 2010

All Party Parliamentary Group on the Great Lakes Region of Africa, *Justice, impunity, and sexual violence in Eastern Democratic Republic of Congo*, november 2008.

Amnesty International, *No end to war on women and children – North Kivu, DRC*, 17 september 2008.

Avocats sans Frontières, *Etat des lieux de la détention provisoire en République Démocratique du Congo juillet 2006 – avril 2008*, september 2008.

Cassiau-Haurie, Christophe en Sylvestre Luwa, *L'homosexualité en Afrique, un tabou persistant. L'exemple de la RDC*, 5 mei 2009 (gepubliceerd op <http://www.africultures.com>).

Committee of the Rights of the Child, *Concluding Observations of the Committee on the Rights of the Child: Democratic Republic of the Congo (CRC/C/COD/CO/2)* (unedited version), januari 2009.

Country of Return Information Project, *Fiche Pays République Démocratique du Congo (RDC)*, juni 2009.

Economist Intelligence Unit, Country report Democratic Republic of Congo, juni 2010.

FIDH, *Democratic Republic of Congo: "Breaking the cycle of impunity"*, 18 april 2008.

FIDH, *République démocratique du Congo: La dérive autoritaire du régime*, juli 2009

FIDH, *L'obstination du témoignage – Rapport 2010*.

Freedom House, *Freedom in the World - Democratic Republic of the Congo* (2010).

Freedom House, *Countries at the Crossroads 2010- Democratic Republic of the Congo* (2010).

Global Witness, *Faced with a gun, what can you do?*, 21 juli 2009.

Groupe Hirondelles Bukavu, *République Démocratique du Congo – LGBTI: Des droits bafoués à Bukavu*, mei 2008.

Harvard Humanitarian Initiative, *Now the world is without me, an investigation of sexual violence in eastern Democratic Republic of Congo*, april 2010.

Home Office, *Country Report*, juni 2009.

Human Rights Watch, *DR Congo: Civilian Cost of Military Operation is Unacceptable. Enhanced Protection Urgently Needed Due to Disastrous Toll on Civilian Populations*, 13 oktober 2009.

Human Rights Watch, *Les soldats violent, les commandants ferment les yeux. Violences sexuelles et réforme militaire en République démocratique du Congo*, juli 2009.

Human Rights Watch, *Stopping rape as a weapon of war*, 18 september 2009.

Human Rights Watch, *DR Congo: Civilian Cost of Military Operation is Unacceptable. Enhanced Protection Urgently Needed Due to Disastrous Toll on Civilian Populations*, 13 oktober 2009.

Human Rights Watch, *World Report 2009*.

Human Rights Watch, *Trail of Death*, 28 maart 2010.

Human Rights Watch, 'Always on the Run', 14 september 2010.

Human Rights Watch, *Tackling Impunity in Congo: Meaningful Follow-up to the UN Mapping Report*, 1 oktober 2010.

Institute for Security Studies, *The implications of Monuc's withdrawal on child soldiering in the DRC*, 8 juni 2010.

Institute of War and Peace ICC Africa update, *La controverse enfle autour de l'amnistie*, 22 augustus 2008.

Institute of War and Peace, *DR Congo: Grim fate of street girls*, 30 juli 2009.

Institute of War and Peace, *DR Congo: War, tradition feeds sexual violence against women*, 1 oktober 2009.

Institute of War and Peace, *Congolese Infants Raped in Black Magic Rituals*, 27 juli 2010.

Institute of War and Peace Reporting, *DRC Rights Defenders Face Mounting Threats*, 14 september 2010.

Instituut Clingendael, *The Lord's Resistance Army: in Search for a New Approach*, 25 juni 2010.

Instituut Clingendael, *Supporting SSR in the DRC: between a Rock and a Hard Place*, april 2010.

International Crisis Group, *Securing Congo's Elections: Lessons from the Kinshasa Showdown*, 2 oktober 2006.

International Crisis Group, *Congo: l'enlèvement du projet démocratique*, 8 april 2010

International Crisis Group, *A regional strategy beyond killing Kony*, 28 april 2010.

International Crisis Group, *After MONUC, should MONUSCO continue to support Congolese military campaigns?*, 19 juli 2010.

International Crisis Group, *Democratic Republic of Congo: Fertile land the prize that could reignite ethnic conflict in DR Congo*, 19 juli 2010.

Internationale Spectator, jaargang 64 nr. 10, De toekomst van Congo, Een fragiele staat tussen legitimiteit en effectiviteit, Oktober 2010.

International Federation for Human Rights, *Democratic Republic of Congo (DRC): "Breaking the cycle of impunity"*, 18 april 2008.

International Freedom of Expression Exchange, *Le nouvel conseil des médias manque de transparence*, 17 februari 2010.

International Freedom of Expression Exchange, *Journalist slain*, 7 april 2010.

International Freedom of Expression Exchange, *Military court hands down death sentence to two soldiers accused in journalist's murder*, 22 april 2010.

International Rescue Committee, *Level of brutality against girls and women in Congo increasing. UN must do more to protect them*, 10 december 2009.

IPIS, *Mapping Conflict Motives: Eastern DRC*, 4 maart 2008.

IRIN, *DRC: Children "languishing in Ituri prisons"*, 14 juli 2008.

IRIN, *Minorities under siege : Pygmies today in Africa*, april 2006.

IRIN, *US, UN accuse forces of "crimes against humanity"*, 12 maart 2010.

IRIN, *DRC: Humanitarian corridor opened for trapped civilians in northeast*, 15 april 2010.

IRIN, *RDC: Peu nombreux, mais source de terreur*, 6 mei 2010.

Joint OHCHR/MONUC Human Rights Office in the DRC, *Consolidated investigation report of the United Nations Joint Human Rights Office (UNJHRO) following widespread looting and grave violations of human rights by the Congolese national armed forces in Goma and Kanyabayonga in October and November 2008*, 7 september 2009.

Joint OHCHR/MONUC Human Rights Office in the DRC, *Consolidated report on investigations conducted by the United Nations Joint Human Rights Office (UNJHRO) into grave human rights abuses committed in Kiwanja, North Kivu, in November 2008*, 7 september 2009.

Journalistes en Danger, *L'état de la liberté de la presse en Afrique centrale*, 10 december 2009.

Journalistes en Danger, *Liberté de la presse: Reporters sans frontières et JED écrivent à Joseph Kabila*, 31 augustus 2010.

Médecins du Monde, « *La rue, c'est la chance ?* » : *Enquêtes sur l'exploitation et les violences sexuelles des jeunes filles des rues de Kinshasa*, 8 maart 2009.

MONUC News, *DRC passes amnesty law*, 15 juli 2008.

MONUSCO, *DR Congo, Monusco sets up temporary operating bases in North Kivu*, 20 juli 2010.

MONUSCO, *Rapport préliminaire*, 24 september 2010.

OCHA, *Bulletin d'information humanitaire Province du Katanga*, 12 augustus 2009.

OCHA, *Bulletin d'information humanitaire - Province du Katanga*, 4-11 mei 2010, 11 mei 2010.

Oxfam, *Women and children first: on the frontline of war in the Kivus*, juni 2010.

Reliefweb, *North Kivu, NGO Leader kidnapped*, 28 augustus 2010.

Save the Children, *The Invention of Child Witches in the Democratic Republic of Congo*, 2 maart 2006.

UNFPA, *Legacy of war: an epidemic of sexual violence in DRC*, 28 november 2008.

UNICEF, *Children accused of Witchcraft*, april 2010.

UNICEF, *Humanitarian action update DR Congo*, 1 juni 2010.

UNHCR, *DRC Fact sheet*, 31 augustus 2010.

UNHCR, *DRC Repatriation Fact sheet*, 31 augustus 2010.

UN Human Rights Council, *Efforts of the United Nations system to prevent genocide and the activities of the Special Adviser to the Secretary-General on the Prevention of Genocide* (A/HRC/10/30), 18 februari 2009.

UN Human Rights Council, *Combined report of seven thematic special procedures on technical assistance to the Government of the Democratic Republic of the Congo and urgent examination of the situation in the east of the country* (A/HRC/10/59), 5 maart 2009.

UN Human Rights Council, *Report of the High Commissioner on the situation of human rights and the activities of her Office in the Democratic Republic of the Congo* (A/HRC/10/58) (Advanced unedited version).

UN Human Rights Council, *Report of the Special Rapporteur on the independence of judges and lawyers, Leandro Despouy* (A/HRC/8/4/Add. 2), 11 april 2008.

UN Human Rights Council, *Report of the Special Rapporteur on violence against women, its causes and consequences, Yakin Ertürk* (A/HRC/7/6/Add. 4), 28 februari 2008.

UN Human Rights Council, A/HRC/14/24/Add.3, 14 juni 2010.

UN Office Geneva, *Committee on rights of child examines report of the DRC*, 21 januari 2009.

UN Security Council, S/RES/1856 (2008), 22 december 2008.

UN Security Council, S/2008/693, 10 november 2008.

UN Security Council, S/2008/728, 21 november 2008.

UN Security Council, S/2008/773, 12 december 2008.

UN Security Council, S/2009/335, 30 juni 2009.

UN Security Council, S/2009/472, 18 september 2009.

UN Security Council, S/2009/623, 4 december 2009

UN Security Council, S/2010/164, 30 maart 2010.

UN Security Council, S/2010/181, 13 april 2010.

UN Security Council, S/2010/288, 30 juni 2010.

UN Security Council, *List of individuals and entities subject to the measures imposed by paragraphs 13 and 15 of security council resolution 1596 (2005) as renewed by paragraphs 9, 11 and 14 of resolution 1807 (2008)*, geactualiseerd op 3 maart 2009.

U.S. Department of State, *International Religious Freedom Report 2006, Democratic Republic of the Congo*, 15 september 2006.

U.S. Department of State, *International religious freedom report 2008: DR Congo*, 19 september 2008.

U.S. Department of State, *Trafficking in persons report*, juni 2009.

U.S. Department of State, *International Religious Freedom Report 2009, Democratic Republic of the Congo*, 26 oktober 2009.

U.S. Department of State, *Country Reports on human rights practices 2009 – DR Congo*, 11 maart 2010.

Women's refugee Commission, *Refugee girls. The invisible faces of war*, juni 2009

Websites

Action Contre L'Impunité pour les Droits Humains, <http://www.acidhrdc.net/>.

African Union, *OAU/AU treaties, conventions, protocols, charters*, <http://www.african-union.org/root/au/Documents/Treaties/treaties.htm>.

Assemblée nationale de la République Démocratique du Congo, <http://www.assemblee-nationale.cd>.

Commission Electorale Indépendante, www.cei-rdc.cd.

Central Intelligence Agency (CIA), The World Factbook - Congo, Democratic Republic, <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/cg.html>.

Coalition for the International Crime Court, <http://www.iccnw.org>.

Direction Générale de la Migration, <http://www.dgm.cd/presentationdgm.php>.

Europese Commissie, *Lijst van luchtvaartmaatschappijen met een exploitatieverbod in de EU*, http://ec.europa.eu/transport/air-ban/list_nl.htm.

ICRC, *States party to main treaties*, as of 7 August 2009,
http://www.icrc.org/Web/eng/siteeng0.nsf/html/party_main_treaties.
International Center for Transitional Justice, <http://www.ictj.org/en/index.html>.

International Crime Court, <http://www.icc-cpi.int>.

Inter-Parliamentary Union, *Women in parliaments*, <http://www.ipu.org>.

Leganet, <http://www.leganet.cd>.

MDRP, *Regard vers le futur après la clôture du partenariat MDRP*, 20 augustus 2009,
<http://www.mdrp.org>.

Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Verdragenbank*, <http://www.minbuza.nl/verdragen>.

MONUC, <http://monuc.unmissions.org>.

MONUC – Facts and figures, <http://www.un.org/Depts/dpko/missions/monuc/facts.html>.

Oanda Currency Converter, www.oanda.com/convert.

Office of the High Commissioner for Human Rights, <http://www.ohchr.org/>.

Transitional Demobilization and Reintegration Program, <http://www.tdrp.net/>.

Trésor de la Langue Française au Québec (TLFQ), Congo-Kinshasa,
<http://www.tlfq.ulaval.ca/axl/afrique/czaire.htm>.

United Nations Treaty Collection, Status of treaties, <http://treaties.un.org>.

Wetteksten

Cabinet du Président de la République, *Journal Officiel de la République Démocratique du Congo*, 30 november 2004, *Code Pénal Congolais*.

Cabinet du Président de La République, *Journal Officiel de la République Démocratique du Congo*, 28 december 2005, *Loi n° 05/023 du 19 décembre 2005 portant amnistie pour faits de guerre, infractions politiques et d'opinion*.

Cabinet du Président de La République, *Journal Officiel de la République Démocratique du Congo*, 1 juli 2006, *Loi n° 06/015 du 12 juin 2006 autorisant l'adhésion de la République*

Démocratique du Congo au Protocole à la Charte Africaine des Droits de l'Homme et des Peuples, relatif aux Droits de la Femme en Afrique.

Cabinet du Président de La République, *Journal Officiel de la République Démocratique du Congo*, 1 juli 2006, *Loi n° 06/017 du 12 juin 2006 autorisant l'adhésion de la République Démocratique du Congo à l'Accord sur les privilèges et immunités de la Cour Pénale Internationale.*

Cabinet du Président de la République, *Journal Officiel de la République Démocratique du Congo*, 1 augustus 2006, *Loi n° 06/018 du 20 juillet 2006 modifiant et complétant le Décret du 30 janvier 1940 portant Code pénal congolais*

Cabinet du Président de la République, *Journal Officiel de la République Démocratique du Congo*, 1 augustus 2006, *Loi n° 06/019 du 20 juillet 2006 modifiant et complétant le Décret du 06 août 1959 portant Code de Procédure Pénale Congolais.*

Cabinet du Président de la République, *Journal Officiel de la République Démocratique du Congo*, 11 augustus 2008, *Loi n° 08/013 du 5 août 2008 portant organisation et fonctionnement au Conseil supérieur de la magistrature.*

Cabinet du Président de la République, *Journal officiel de la République Démocratique du Congo*, 12 januari 2009, *Loi n° 09/001 du 10 janvier 2009 portant protection de l'enfant.*

Code de la Famille de la République Démocratique du Congo (Loi n° 87/010 du 1er août 1987 portant code de la famille).

Constitution de la République Démocratique du Congo.

Direction Générale de la Migration, *Communiqué officiel du 23 février 2009*, 26 maart 2009.

Loi n° 04/002 du 15 mars 2004 portant organisation et fonctionnement des partis politiques.

Loi organique n° 10/011 du 18 mai 2010 portant fixation des subdivisions territoriales à l'intérieur des province.

Loi organique n° 10/ 013 DU 28 Juillet 2010 portant organisation et fonctionnement de la commission électorale nationale indépendante.

Ordonnance n° 344 du 17 septembre 1965 relatif au régime pénitentiaire.

Nieuwsberichten

Afrik.com

Agence France Presse (AFP)
Associated Press (AP)
BBC News
De Groene
International Crime Court (ICC)
IHS Global Insight
Institute for War and Peace Reporting (IWPR)
Le Potentiel
Mail & Guardian
MONUC
NRC
L'Observateur
OHCHR
Radio Okapi
Reuters
The New York Times
UN Press releases
UN News Service
Xinhua

I Lijst van gebruikte afkortingen

ADF	Allied Democratic Front (Uganda)
AMP	Alliance de la Majorité Présidentielle
ANR	Agence Nationale de Renseignements
APCLS	Alliance des Patriotes pour un Congo Libre et Souverain
BdK	Bundu dia Kongo (Bas-Congo)
CEI	Comission Electorale Indépendante
CENI	Commission Electorale Nationale Indépendante
CNDH	Commission Nationale des Droits de l'Homme
CNDP	Congrès National pour la Défense du Peuple
CSAC	Conseil Supérieur de l'Audiovisuel et la Communication
CSM	Conseil Supérieur de la Magistrature
DDR	Disarmament, Demobilisation and Reintegration
DDRRR	Disarmament, Demobilisation, Repatriation, Reinsertion and Resettlement
DEMIAP	Détection Militaire des Activités Anti-Patrie
DGM	Direction Générale de la Migration
DRC	Democratische Republiek Congo
FAC	Forces Armées Congolaises
FARDC	Forces Armées de la République Démocratique du Congo
FDLR	Forces Démocratiques de Libération du Rwanda
FNI	Forces Nationalistes et Intégrationnistes
FNL	Front National de Libération
FPJC	Front Populaire pour la Justice au Congo
FRF	Forces Républicaines Fédéralistes
FPR	Front Patriotique Rwandais
FRPI	Front de Résistance Patriotique en Ituri
HAM	Haute Autorité des Médias
LRA	Lord's Resistance Army
MDRP	Multi-country Demobilisation and Reintegration Program
MLC	Mouvement de Libération du Congo
MONUC	Mission de l'Organisation des Nations Unies en République Démocratique du Congo
NALU	National Army for the Liberation of Uganda
ONDH	Observatoire National des Droits de l'Homme
PALU	Parti Lumumbiste Unifié
PARECO	Patriotes Résistants Congolais
PPRD	Parti du Peuple pour la Reconstruction et la Démocratie
SPLA	Sudan People's Liberation Army (Zuid-Sudan)
UDPS	Union pour la Démocratie et le Progrès Social
UPDF	Uganda People's Defence Force
UEPNDDR	Unité d'Exécution du Programme National de DDR

III Overzichtskaart van de Kivu-provincies

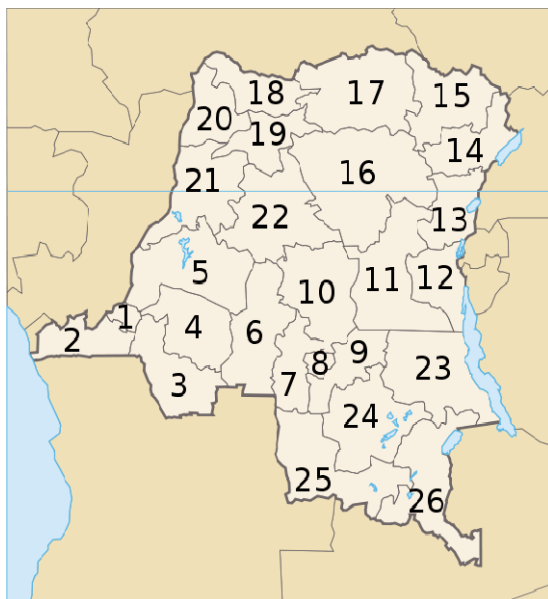

IV Provincie-indeling van de Democratische Republiek Congo

Provincie-indeling tot de inwerkingtreding van de grondwet van 2006

Officiële provincie-indeling (volgens de grondwet van 2006)

1 - Kinshasa	14 - Ituri
2 - Kongo Central	15 - Haut-Uélé
3 - Kwango	16 - Tshopo
4 - Kwilu	17 - Bas-Uélé
5 - Mai-Ndombe	18 - Nord-Ubangi
6 - Kasai	19 - Mongala
7 - Lulua	20 - Sud-Ubangi
8 - Kasai Oriental	21 - Équateur
9 - Lomami	22 - Tshuapa
10 - Sankuru	23 - Tanganyika
11 - Maniema	24 - Haut-Lomami
12 - Sud-Kivu	25 - Lualaba
13 - Nord-Kivu	26 - Haut-Katanga

V Lijst met kabinetsleden (sinds kabinetswijziging van 19 februari 2010)

Premier

Premier: Adolphe Muzito

Vice-premiers

Werkgelegenheid, arbeid en sociale zekerheid: François-Joseph Mobutu Nzanga

Binnenlandse zaken en veiligheid: Adolphe Luman Mulenda Bwana N'Sefu

Post, Telefoon en Telecommunicatie: Simon Bulupiy Galati

Ministers

Buitenlandse zaken: Alexis Thambwe Mwamba

Internationale en regionale samenwerking: Raymond Tshibanda N'Tungamulongo

Nationale defensie en veteranenzaken: Charles Mwando Nsimba

Justitie en mensenrechten: Luzolo Bambi Lessa

Decentralisatie en ruimtelijke ordening: Antipas Mbusa Nyamwisi

Betrekkingen met het parlement: Richard Muyej Mangenz

Communicatie en media: Lambert Mende Omalanga

Financiën: Matata Ponyo Mapon

Budget: Jean-Baptiste Ntahwa Kuderwa Batumike

Plan: Olivier Kamitatu Etsu

Effectenbezit: Jeannine Mabunda Lioko

Economie: Jean-Marie Bulambo Kilosho

Infrastructuur, publieke werken en wederopbouw: Fridolin Kasweshi Musoka

Energie: Gilbert Tshiongo Tshibinkubula Wa Tumba

Mijnbouw: Martin Kabwelulu Labilo

Koolwaterstoffen: Célestin Mbuyu Kabango

Milieu, natuurbeheer en toerisme : José Endundo Bononge

Transport en communicatiemiddelen: Laure-Marie Kawanda Kayena

Volksgezondheid: Victor Makwngé Kaput

Hoger en universitair onderwijs: Léonard Mashako Mamba

Basis-, middelbaar en beroepsonderwijs: Macaire Mwangu Famba

Landbouw: Norbert Basengezi Katintima

Rurale ontwikkeling: Philippe Undje Yangya

Industrie: Anicet Kuzunda Mutangiji

Handel, midden- en kleinbedrijf: Bernard Biando Sango

Gender en familie zaken: Marie-Ange Lukiana Mufonkolo

Landaangelegenheden: Kisimba Ngoy Maj

Stedenbouw en huisvesting: César Lubamba Ngimbi

Sociale zaken, hulpverlening en nationale solidariteit: Ferdinand Kambere Kalumbi

Overheidsdienst: Dieudonné Upira Sunguma Kagimbi

Wetenschappelijk onderzoek: Jean-Pierre Bokole Ompoka

Cultuur en Kunst: Jeannette Kavira Mapera
Jeugd en sport: Claude Bazibuhe Nyamugabo

Vice-ministers

Binnenlandse zaken: Georges Zuka Mon’do Ugonda-Lemba

Buitenlandse zaken: Ignace Gata Mavita Wa Lufuta

Financiën: Joas Mbitso Ngedza

Budget: André Shikayi Luboya Bankina

Handel: Xaverine Karomba Mitimituje

Publieke Werken: Gervais Ntirumenyerwa Kimonyo

Beroepsonderwijs: Arthyur Sedea Ngamo